

BIULETYN

CENTRALNEJ RADY ZWIĄZKÓW ZAWODOWYCH

1964

Warszawa, dnia 27 listopada 1964 r.

Nr 8

SPIS TREŚCI

Dział A

	str.
Poz. 94 — uchwała Prezydium Centralnej Rady Związków Zawodowych z dnia 29 września 1964 r. w sprawie dalszej aktywizacji i doskonalenia społecznego nadzoru nad warunkami pracy	178

Dział B

Poz. 95 — wyjaśnienie Nr 2 Komitetu Pracy i Płac z dnia 21 kwietnia 1964 r. w sprawie stosowania niektórych przepisów o zaopatrzeniu emerytalnym	179

DZIAŁA

94

UCHWAŁA**PREZYDIUM CENTRALNEJ RADY ZWIĄZKÓW ZAWODOWYCH**

z dnia 29 września 1964 r.

w sprawie dalszej aktywizacji i doskonalenia społecznego nadzoru nad warunkami pracy.

W ciągu 15 lat działalności społecznej inspekcji pracy wyrósł wielotysięczny aktyw zakładowych, oddziałowych i grupowych społecznych inspektorów pracy, którzy spełniają poważną rolę wychowawczą w dziedzinie ochrony pracy wśród załóg pracowniczych oraz stoją na straży przestrzegania przepisów ustawodawstwa pracy. Inspekcja ta w dużej mierze przyczyniła się do poprawy stanu bezpieczeństwa i higieny pracy oraz lepszego kształtowania się stosunków międzyludzkich w zakładach pracy.

Społeczna inspekcja pracy wspólnie z techniczną inspekcją pracy tworzy jednolity system związkowego nadzoru nad warunkami pracy, a dalsze umacnianie i doskonalenie tego nadzoru jest jednym z głównych zadań ruchu zawodowego w dziedzinie ochrony pracy. Konieczne jest również wypracowanie takich form oddziaływania społecznego nadzoru nad warunkami pracy, aby do działalności w dziedzinie ochrony życia i zdrowia pracowników w coraz większym stopniu włączać całe kolektywy zakładowe, aby każdy członek załogi z pełną świadomością stosował bezpieczne metody pracy i czuwał nad przestrzeganiem tych zasad przez współtowarzyszy pracy.

Stały rozwój i unowocześnienie przemysłu, wprowadzanie nowych maszyn i urządzeń wymaga rozwiązywania licznych i trudnych problemów ochrony pracy, a w szczególności eliminowania procesów szkodliwych dla zdrowia, wprowadzania nowych rozwiązań konstrukcyjnych dla urządzeń zabezpieczających oraz stosowania w zakładach prawidłowej organizacji pracy. Wymaga to większego skierowania uwagi inżynierów i techników na sprawy ochrony pracy. Potrzebę tę wyrażają uchwały IV Kongresu Techniki Polskiej oraz V Kongresu Związków Zawodowych o włączeniu inżynierów i techników do społecznego nadzoru nad warunkami pracy.

Dla dalszego czynnego wzmocnienia udziału robotników, inżynierów i techników w podnoszeniu stanu bezpieczeństwa, higieny i kultury pracy oraz uaktywnienia społecznego nadzoru nad warunkami pracy Prezydium Centralnej Rady Związków Zawodowych uważa za celowe:

I. Powołać w grupach związkowych lub produkcyjnych dyżurnych bezpieczeństwa pracy działających pod kierunkiem społecznej inspekcji pracy.

Głównym zadaniem dyżurnych bezpieczeństwa pracy powinno być oddziaływanie wychowawcze na współtowarzyszy, a w szczególności:

— inicjowanie społecznego działania w dziedzinie ochrony pracy,

— kontrolowanie wszystkich stanowisk pracy w celu wykrywania i usuwania istniejących zagrożeń, wykonywane przed rozpoczęciem pracy i po jej zakończeniu,

— kontrolowanie przestrzegania przez współtowarzyszy pracy bezpiecznych metod pracy,

— podnoszenie poziomu uświadomienia w dziedzinie ochrony i socjalistycznej kultury pracy.

Funkcja dyżurnego bezpieczeństwa pracy, pełniona kolejno przez wszystkich pracowników, w okresie od dwóch tygodni do jednego miesiąca — ustalonych w zależności od potrzeb przez radę zakładową, powinna przyczynić się do wzrostu odpowiedzialności kolektywów zakładowych za stan bezpieczeństwa, ład i porządku na stanowiskach pracy.

II. Powoływać w zakładach pracy spośród personelu inżynieryjno-technicznego społecznych instruktorów ochrony pracy jako doradców dla zakładowych społecznych inspektorów pracy i komisji ochrony pracy. Społeczni instruktorzy stanowić będą fachową pomoc w rozwiązywaniu istotnych problemów ochrony pracy oraz zastępować zakładowych społecznych inspektorów pracy na drugiej i trzeciej zmianie.

W związku z tym mogą oni przeprowadzać kontrole urządzeń technicznych i higieniczno-sanitarnych oraz organizacji pracy pod względem zabezpieczenia zdrowia i życia pracowników, współpracować w dokonywaniu analizy i oceny kształtowania się wypadkowości przy pracy, opracowywać łącznie z zakładowym społecznym inspektorem pracy wnioski i zalecenia, a także inspirować działalność Klubów Techniki i Racjonalizacji w zakresie postępu technicznego w dziedzinie ochrony pracy oraz brać czynny udział w pracach okręgowych, zakładowych i oddziałowych komisji ochrony pracy.

W zależności od spełniania swych obowiązków w zakładzie i w przypadku zachodzących w perspektywie potrzeb — społeczni instruktorzy ochrony pracy mogą być powoływani przez branżowe związki zawodowe w porozumieniu z branżowymi stowarzyszeniami NOT na społecznych technicznych inspektorów pracy działających przy zarządach okręgowych. Społeczni techniczni inspektorzy pracy będą pomagać technicznej inspekcji pracy w sprawowaniu nadzoru nad warunkami pracy.

Inżynierowie i technicy, pełniący funkcje społecznych instruktorów ochrony pracy lub społecznych technicznych inspektorów pracy, będą

swoją wiedzę techniczną i doświadczeniem pogłębiać zarówno w swoich jak i pokrewnych zakładach pracy działalność instancji i organizacji związkowych oraz komisji ochrony pracy, zmierzającą do zapewnienia bezpiecznych i higienicznych warunków pracy. Prace społeczne należy rozwijać po wykonaniu własnych zadań, nie naruszając obowiązków wynikających z pracy zawodowej.

W celu realizacji przedstawionych zadań Prezydium CRZZ zaleca:

— zarządom głównym związków zawodowych, aby w oparciu o specyfikę branżową ustaliły szczegółowe formy organizacyjne oraz zakres działalności dyżurnych bezpieczeństwa pracy, społecznych instruktorów ochrony pracy i społecznych technicznych inspektorów pracy, rozwijały poszczególne formy społecznego nadzoru stosownie do branżowych potrzeb, a ponadto w porozumieniu z branżowymi stowarzyszeniami NOT, poprzez instancje i organizacje związkowe dokonywały werbunku kandydatów na społecznych technicznych inspektorów pracy;

— zarządom okręgowym, aby w oparciu o branżowe wytyczne udzielały pomocy zakładowym organizacjom związkowym w inicjowaniu nowych form społecznego nadzoru nad warunkami pracy w zakładach; zarządy okręgowe winny ukierunkowywać działalność tego nowego aktywu ochrony pracy, udzielać mu instruktażu, przeprowadzać szkolenie, wymieniać doświadczenia z pracy oraz okresowo oceniać całokształt jego działalności; szczególne zadania w tym zakresie wynikają dla zarządów okręgowych w stosunku do społecznych technicznych inspektorów pracy, którzy działalność swoją wykonywać będą w imieniu instancji związkowych;

— wojewódzkim komisjom związków zawodowych, aby w ramach ogólnej koordynacji działalności okręgowych instancji związkowych, w porozumieniu z wojewódzkimi komisjami porozumiewawczymi NOT udzielały pomocy społecznym technicznym inspektorom pracy i sprawowały nadzór nad ich działalnością oraz rozwijały różne formy działalności propagandowej w zakresie organizowania w zakładach funkcji dyżurnych bezpieczeństwa pracy i społecznych instruktorów ochrony pracy.

Prezydium Centralnej Rady Związków Zawodowych zobowiązuje:

1) Główny Inspektorat Ochrony Pracy do sprawowania kontroli nad realizacją nowych form społecznego nadzoru nad warunkami pracy, wydania ramowych wytycznych w sprawie działalności dyżurnych bezpieczeństwa pracy, społecznych instruktorów ochrony pracy i społecznych technicznych inspektorów pracy, czuwania nad podnoszeniem ich kwalifikacji oraz przenoszenia doświadczeń;

2) wszystkie instancje i organizacje związkowe do wzmożenia działalności w dziedzinie ochrony pracy, a w szczególności rozwijania szerokiego frontu społecznego działania w zakresie poprawy warunków pracy, a także rozwijania konstruktywnego współdziałania załóg z kierownictwem zakładów w celu lepszego kształtowania się socjalistycznych stosunków międzyludzkich i podnoszenia poziomu kultury pracy w zakładach.

**Prezydium
Centralnej Rady Związków
Zawodowych**

D Z I A Ł B

95

WYJAŚNIENIE NR 2 KOMITETU PRACY I PŁAC

z dnia 21 kwietnia 1964 r.

w sprawie stosowania niektórych przepisów o zaopatrzeniu emerytalnym.

(Dziennik Urzędowy Komitetu Pracy i Płac z dnia 15 lipca 1964 r. Nr 2, poz. 3)

W ciągu blisko 10-letniego stosowania przepisów o:

— powszechnym zaopatrzeniu emerytalnym pracowników i ich rodzin,

— zaopatrzeniu inwalidów wojennych i wojskowych oraz ich rodzin,

— zaopatrzeniu emerytalnym górników i ich rodzin,

nagromadziło się wiele wątpliwości, rozstrzyganych w drodze wyjaśnień interpretacyjnych zawartych w blisko stu pismach okólnych i okólnikach oraz w setkach precedensowych rozstrzygnięć indywidualnych właściwych organów administracji, a także w drodze bogatego orzecznictwa Sądu Najwyższego i Trybunału Ubezpieczeń Społecznych.

Wyjaśnienia te były trudno nieraz dostępne dla organów rentowych, w praktyce niedostępne dla zainteresowanych, częściowo zdezaktualizowane; powodowało to znaczne trudności przy właściwym, jednolitym stosowaniu przepisów.

W celu uporządkowania obecnego stanu w tej dziedzinie Komitet Pracy i Płac w porozumieniu z Centralną Radą Związków Zawodowych na podstawie art. 3 pkt 9 ustawy z dnia 13 kwietnia 1960 r. o utworzeniu Komitetu Pracy i Płac oraz o zmianach właściwości w dziedzinie ubezpieczeń społecznych, rent, zaopatrzeń i opieki społecznej (Dz. U. Nr 20, poz. 119) uznał za konieczne wydanie podstawowych wyjaśnień w formie załączonej instrukcji.

Przewodniczący Komitetu Pracy i Płac: *A. Burski*

Załącznik do wyjaśnienia Nr 2 Komitetu Pracy i Płac z dnia 21 kwietnia 1964 r., poz. 3.

INSTRUKCJA

WYJAŚNIAJĄCA NIEKTÓRE PRZEPISY O ZAOPATRZENIU EMERYTALNYM

I.

Wyjaśnienia zawarte w instrukcji:

- 1) obejmują wątpliwości, które znalazły rozstrzygnięcie w wyjaśnieniach interpretacyjnych właściwych organów administracji wydanych w okresie od dnia 1 lipca 1954 r. do dnia 31 grudnia 1963 r. oraz w wyrokach Sądu Najwyższego i Trybunału Ubezpieczeń Społecznych ogłoszonych do dnia 31 grudnia 1963 r.;
- 2) zawierają rozstrzygnięcia o charakterze prawnym, głównie o znaczeniu podstawowym;
- 3) uwzględniają stan prawny obowiązujący w dniu 1 stycznia 1964 r.;
- 4) nie obejmują wyjaśnień dotyczących przepisów przejściowych i proceduralnych oraz wyjaśnień o charakterze instruktażowym.

II.

Instrukcja składa się z pięciu części:

Część I — Powszechne zaopatrzenie emerytalne (ust. 1—175)

— dotyczy przepisów dekretu z dnia 25 czerwca 1954 r. o powszechnym zaopatrzeniu emerytalnym pracowników i ich rodzin (Dz. U. z 1958 r. Nr 23, poz. 97) — zwanego dalej „dekretem o p.z.e.”; powołane w tej części bez bliższego oznaczenia artykuły — oznaczają artykuły tego dekretu.

Część II — Zaopatrzenie inwalidów wojennych i wojskowych (ust. 176—195)

— dotyczy przepisów dekretu z dnia 14 sierpnia 1954 r. o zaopatrzeniu inwalidów wojennych i wojskowych oraz ich rodzin (Dz. U. z 1958 r. Nr 23, poz. 98 z późniejszymi zmianami) — zwanego dalej „dekretem o z.i.w.”; powołane w tej części bez bliższego oznaczenia artykuły oznaczają artykuły tego dekretu.

Część III — Zaopatrzenie emerytalne górników (ust. 196—233)

— dotyczy przepisów ustawy z dnia 28 maja 1957 r. o zaopatrzeniu emerytalnym górników i ich rodzin (Dz. U. z 1958 r. Nr 23, poz. 99) — zwanego dalej „ustawą o z.e.g.”; powołane w tej części bez bliższego oznaczenia artykuły, oznaczają artykuły tej ustawy.

Część IV — Podstawa wymiaru renty (ust. 234—253)

— dotyczy przepisów rozporządzenia Ministra Pracy i Opieki Społecznej z dnia 22 listopada 1956 r. w sprawie obliczania podstawy wymiaru renty (Dz. U. Nr 59, poz. 280 i z 1958 r. Nr 26, poz. 113); powołane w tej części bez bliższego oznaczenia paragrafy, oznaczają paragrafy tego rozporządzenia.

Część V — Zawieszanie rent (ust. 254—299)

— dotyczy przepisów rozporządzenia Rady Ministrów z dnia 6 maja 1958 r. w sprawie zawieszania prawa do renty oraz zasad wypłacania inwalidzkiej renty wyrównawczej (Dz. U. Nr 26, poz. 111 oraz z 1962 r. Nr 24, poz. 110 i Nr 43, poz. 205); powołane w tej części bez bliższego oznaczenia paragrafy, oznaczają paragrafy tego rozporządzenia.

III.

Wyjaśnienia zawarte w instrukcji należy stosować do spraw załatwianych po jej ogłoszeniu. Przy załatwianiu spraw na podstawie przepisów nieobowiązujących już w dniu 1 stycznia 1964 r. oraz na podstawie przepisów przejściowych (np. dotyczących przeliczania rent) należy stosować posiłkowo wyjaśnienia dotychczasowe.

Część I.

POWSZECHNE ZAOPATRZENIE EMERYTALNE

1. Art. 4 określa krąg osób, które z uwagi na charakter wykonywanej pracy uważane są za pracowników uprawnionych do świadczeń emerytalnych.

Art. 7 określa natomiast, które okresy zatrudnienia wykonywanego przez tych pracowników zalicza się do okresów wymaganych do przyznania renty starczej lub renty inwalidzkiej z innych przyczyn niż wypadek w zatrudnieniu lub choroba zawodowa (zwłaszcza z uwagi na wymiar czasu pracy — art. 7 ust. 2).

2. W razie wątpliwości, czy z uwagi na charakter wykonywanych czynności można uznać daną osobę za pracownika, decyduje nie nazwa umowy, ale rodzaj i istota wykonywanych czynności.

3. Pracownikami w rozumieniu art. 4 są m.in.:

Lp.	Wyszczególnienie	Wyjaśnienie
1	2	3
1.	Osoby pełniące funkcję z wyboru jeżeli: 1) otrzymywane z tego tytułu wynagrodzenie stanowi jedyne źródło ich utrzymania lub jest wyższe niż dochody osiągane z innych tytułów, albo 2) otrzymywane z tego tytułu wynagrodzenie jest nawet niższe niż dochody z innych źródeł, o ile osoby te bezpośrednio przed wyborem pozostawały w zatrudnieniu, albo 3) pełniąc funkcję z wyboru przed Wyzwoleniem podlegały z tego tytułu obowiązkowi ubezpieczenia społecznego.	Osoby pełniące funkcję z wyboru (np. przewodniczący GRN) uważa się za pracowników w rozumieniu art. 4 ust. 1 pkt 2, jeżeli dochód z tego tytułu stanowi główne źródło ich utrzymania i jest nie niższy niż połowa minimalnej płacy przysługującej pracownikom uspołecznionych zakładów pracy. Warunek ten uważa się za spełniony, jeżeli dochody z tytułu wykonywanej funkcji są jedynym źródłem utrzymania lub przekraczają dochody uzyskiwane z innych źródeł. Względny społeczny przemawiają również za uznaniem tego warunku za spełniony przez osobę, która zachowała w okresie wykonywania funkcji z wyboru inne źródła dochodu, posiadane i poprzednio w okresie pozostawania w stosunku pracy. Fakt wyboru nie powinien bowiem pogarszać sytuacji obywatela w zakresie uprawnień emerytalnych.

1	2	3
2.	<p>Osoby zatrudnione na kursach, organizowanych przez różne instytucje:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1) wykładowcy przedmiotów ogólnokształcących, zatrudnieni co najmniej przez 11 godzin (lekcyjnych) tygodniowo lub 45 godzin miesięcznie, 2) wykładowcy przedmiotów zawodowych i instruktorzy, zatrudnieni co najmniej przez 13 godzin (lekcyjnych) tygodniowo lub 54 godziny miesięcznie, 3) personel administracyjny, kierownicy i sekretarze kursów, woźni i sprzątacze, zatrudnieni co najmniej przez 4 godziny dziennie lub 23 godziny tygodniowo. 	<p>Charakter pracy tych osób oraz wymiar czasu ich pracy przesądza o tym, że są one pracownikami w rozumieniu art. 4 ust. 1 pkt 1 (przy uwzględnieniu art. 7 ust. 2) — niezależnie od nazwy zawartej umowy.</p>
3.	<p>Osoby zatrudnione w kółkach rolniczych na podstawie umowy o pracę.</p>	<p>W myśl wytycznych Centralnego Związku Kółek Rolniczych z dnia 29 listopada 1962 r. znak 2351/Insp./62 tylko niektóre z osób pracujących w kółkach rolniczych zatrudnione być mogą na podstawie umowy o pracę; są to dyspozytorzy-mechanicy, traktorzyści, osoby zatrudnione przy pasieniu bydła, pracownicy warsztatowi, robotnicy brygad budowlanych. Inne osoby, jak księgowi, omłotowi, mogą być zatrudnione tylko na podstawie umowy zlecenia.</p>
4.	<p>Pracownicy ZSS „Społem” zatrudnieni przy skupywaniu nadwyżek rolnych — z uwzgl. ust. 8 pkt 3 instrukcji.</p>	<p>Uchwałą nr 63 Zarządu ZSS „Społem” z dnia 21 lipca 1960 r. (komunikat wewnętrzny nr 16) zlikwidowano instytucję agentów skupu nadwyżek rolnych, zatrudnionych na podstawie umowy zlecenia, wprowadzając na ich miejsce „skupowaczy”, zatrudnionych na podstawie umowy o pracę; są więc oni pracownikami w rozumieniu art. 4 pkt 1 ust. 1.</p>
5.	<p>Opiekunki domowe zatrudnione w terenowych placówkach Polskiego Komitetu Pomocy Społecznej — z uwzgl. ust. 8 pkt 4 instrukcji.</p>	<p>Osoby te zatrudnione są na podstawie umowy o pracę, a zatem odpowiadają warunkom określonym w art. 4 ust. 1 pkt 1.</p>
6.	<p>Osoby, które były zatrudnione w kołchozach w ZSRR, jeżeli gospodarstwa rolne tych osób nie weszły w skład kołchozu.</p>	<p>Jakkolwiek stosunek pracy w gospodarstwach kołchozowych w ZSRR nie jest równoznaczny ze stosunkiem zatrudnienia w rozumieniu dekretu o p. z. e. to uznać należy, że praca w kołchozie, wykonywana przez osoby, które nie wniosły do niego wkładu ziemi, z reguły poza zwykłym miejscem zamieszkania, zbliżona jest swym charakterem do zatrudnienia w rozumieniu art. 4 ust. 1 pkt 1.</p>
7.	<p>Gajowi gromadzcy zatrudnieni przy dozorowaniu lasu — z uwzgl. ust. 8 pkt 5 instrukcji.</p>	<p>Osoby te zatrudniane są na podstawie umowy o pracę (wyjaśnienie Urzędu Rady Ministrów z dnia 29 lutego 1956 r. Nr PR.NI 3-PS/2/56 wydane w porozumieniu z Min. Leśnictwa).</p>
8.	<p>Osoby pracujące w charakterze dozorca lub sprzątacza domu (zarówno w domach podległych miejskim zarządom budynków mieszkalnych jak również w domach prywatnych i w domach właścicieli zrzeszonych w przymusowych zrzeszeniach prywatnych właścicieli nieruchomości), które:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1) przed dniem 1 kwietnia 1951 r. podlegały z tytułu swej pracy obowiązkowi ubezpieczenia społecznego, 2) po dniu 1 kwietnia 1951 r. — zatrudnione były na podstawie umowy o pracę z uwzgl. ust. 8 pkt 6 instrukcji. 	<p>W okresie przed dniem 1 kwietnia 1951 r. prawo do świadczeń ubezpieczeniowych przysługiwało osobom podlegającym obowiązkowi ubezpieczenia; osoby te uznać należy za pracowników w rozumieniu dekretu o p. z. e., w okresach, w których podlegały ubezpieczeniu, nawet jeżeli nie zostanie udowodnione, że były one zatrudnione na podstawie umowy o pracę.</p>
9.	<p>Osoby pracujące w rejonach meldunkowych, działających w okresie od dnia 17 stycznia 1951 r. do dnia 31 grudnia 1961 r. na podstawie uchwały nr 536 Prezydium Rządu z dnia 1 sierpnia 1951 r. w sprawie powołania prowadzących meldunki — (Monitor Polski Nr 73, poz. 961), jeżeli wykonywały pracę co najmniej w 2 rejonach meldunkowych i wynagrodzenie z tego tytułu wynosiło nie mniej niż:</p> <ul style="list-style-type: none"> — 180 zł w okresie od dnia 17 stycznia 1951 r. do dnia 31 grudnia 1952 r. — 226 zł w okresie od dnia 1 stycznia 1953 r. do dnia 30 września 1956 r. — 400 zł w okresie od dnia 1 października 1956 r. do dnia 31 grudnia 1961 r. 	<p>Wobec specyficznego charakteru czynności wykonywanych przez te osoby i niskiego wymiaru godzin ich pracy, uznać należy, że pracownikami w rozumieniu art. 4 ust. 1 pkt 1 (przy uwzględnieniu art. 7 ust. 2) są tylko te osoby, które osiągały z tytułu swej pracy wynagrodzenie w określonej obok wysokości.</p>

1	2	3
10.	Inseminatorzy stali zatrudnieni w punktach unasienniania zwierząt na podstawie umowy o pracę.	Pracownicy tych punktów, którzy zatrudnieni są na podstawie umowy zlecenia, nie są pracownikami w rozumieniu art. 4, mimo, że korzystają z bezpłatnej pomocy leczniczej.
11.	Strażnicy łowieccy zatrudnieni w terenowych kołach łowieckich — z uwzgl. ust. 8 pkt 7 instrukcji.	Osoby te zatrudniane są na podstawie umowy o pracę (rozporządzenie Ministra Leśnictwa i Przemysłu Drzewnego z dnia 29 lutego 1960 r. w sprawie strażników łowieckich — Dz. U. Nr 16, poz. 96).
12.	Osoby uczęszczające: 1) w okresie do maja 1951 r. do szkół przysposobienia przemysłowego, 2) w okresie od czerwca 1951 r. do szkół przysposobienia zawodowego.	Za „szkoły przysposobienia zawodowego” w rozumieniu art. 4 ust. 2 pkt 1 należy uważać: 1) szkoły przysposobienia zawodowego, organizowane od czerwca 1951 r. dla młodzieży w wieku 16 — 19 lat, które przysposabiały praktycznie do zawodów masowych, w zakresie przemysłu i budownictwa (górnika, hutnika, murarza itp.). Trwały one od 3 do 11 miesięcy i nosiły nazwy „Szkoła Przysposobienia Zawodowego nr”. Organizowano je na podstawie uchwały nr 448 Prezydium Rządu z dnia 23 czerwca 1951 r. w sprawie ustroju szkolnictwa zawodowego (Monitor Polski Nr A-59, poz. 776); 2) szkoły przysposobienia przemysłowego, działające do maja 1951 r., które były odpowiednikiem szkół wymienionych w pkt 1. Nie są natomiast „szkołami przysposobienia zawodowego” w rozumieniu art. 4 ust. 2 pkt 1 szkoły przysposobienia zawodowego organizowane do 1951 r. przez organizacje religijne i charytatywne i szkolące młodzież w zakresie gospodarstwa domowego.
13.	Młodociani wykonujący pracę w zakładach pracy w celu nauki zawodu, przyuczenia do określonej pracy lub odbycia wstępnego stażu pracy.	Za pracę w zakładach pracy w związku z nauką zawodu w rozumieniu art. 4 ust. 2 pkt 3 uważa się wszystkie formy nauki zawodu w rozumieniu przepisów szczególnych, a w szczególności w rozumieniu art. 10 ustawy z dnia 2 lipca 1958 r. o nauce zawodu, przyuczaniu do określonej pracy i warunkach zatrudniania młodocianych w zakładach pracy oraz o wstępnym stażu pracy (Dz. U. Nr 45, poz. 226), uchwały Nr 364 Rady Ministrów z dnia 26 września 1958 r. w sprawie zatrudniania młodocianych przez zakłady pracy w celu nauki zawodu, przyuczenia do określonej pracy i odbycia wstępnego stażu pracy (Monitor Polski Nr 78, poz. 453) oraz rozporządzenia Przewodniczącego Komitetu Drobnej Wytwórczości z dnia 1 czerwca 1960 r. w sprawie nauki zawodu w rzemieślniczych zakładach pracy (Dz. U. Nr 16, poz. 97).
14.	Aplikanci adwokacy w zespołach adwokackich.	Osoby takie są pracownikami w rozumieniu art. 4 ust. 2 pkt 3 (art 89 ust. 3 ustawy z dnia 19 grudnia 1963 r. o ustroju adwokatury — Dz. U. Nr 57, poz. 309).
15.	Chałupnicy, którzy: 1) w okresie do dnia 1 lipca 1954 r. podlegali obowiązkowi ubezpieczenia społecznego, również jeżeli wykonywali pracę dla prywatnego nakładcy, 2) w okresie od dnia 1 lipca 1954 r. do dnia 5 sierpnia 1960 r. spełniali warunki określone w rozporządzeniu Ministra Pracy i Opieki Społecznej z dnia 1 lipca 1954 r. w sprawie określenia chałupników (Dz. U. Nr 35, poz. 148) oraz osiągnęli w poszczególnych miesiącach pracy chałupniczej zarobki nie niższe niż: — do dnia 31 marca 1956 r. — 182 zł — do dnia 30 czerwca 1959 r. — 250 zł — do dnia 5 sierpnia 1960 r. — 300 zł 3) w okresie od dnia 6 sierpnia 1960 r. odpowiadają warunkom określonym w rozporządzeniu Przewodniczącego Komitetu Pracy i Płac z dnia 8 lipca 1960 r.	W świetle postanowień art. 4 ust. 3 warunki uznania chałupników za pracowników określają przepisy wykonawcze. Przed wejściem w życie dekrety o p. z. e. prawo do świadczeń ubezpieczeniowych mieli ci chałupnicy, którzy podlegali obowiązkowi ubezpieczenia społecznego, obecnie przyjąć należy, że chałupnicy ci byli pracownikami w rozumieniu dekrety w okresach, w których objęci byli tym ubezpieczeniem.

1	2	3
16.	<p>w sprawie określenia, którzy chałupnicy są pracownikami w rozumieniu dekretu o powszechnym zaopatrzeniu emerytalnym pracowników i ich rodzin (Dz. U. Nr 37, poz. 220, z 1961 r. Nr 1, poz. 4 i z 1962 r. Nr 55, poz. 280).</p> <p>Członkowie i kandydaci na członków spółdzielni pracy (z wyjątkiem pomocniczych spółdzielni pracy) jeżeli:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1) opłacane są za nich zryczałtowane składki na ubezpieczenie społeczne (rozporządzenie Przewodniczącego Komitetu Pracy i Płac z dnia 6 maja 1961 r. w sprawie podstawy wymiaru składek na ubezpieczenia społeczne, świadczeń z ubezpieczeń społecznych i rent dla członków spółdzielni pracy zatrudnionych w niektórych zakładach usługowych — Dz. U. Nr 26, poz. 127 i z 1962 r. Nr 3, poz. 8), albo 2) pracują w spółdzielni pracy w pełnym wymiarze czasu pracy obowiązującym w danym zawodzie, albo 3) pracują w spółdzielni w niepełnym wymiarze godzin nie mniej jednak niż w połowie tego wymiaru i nie posiadają dochodów z innych źródeł, przekraczających wynagrodzenie z tytułu pracy w spółdzielni, albo 4) wyznaczeni zostali na likwidatora spółdzielni (art. 72 i następne ustawy z dnia 17 lutego 1961 r. o spółdzielniach i ich związkach — Dz. U. Nr 12, poz. 61), osiągają z tego tytułu co najmniej połowę minimalnego wynagrodzenia przysługującego pracownikom uspołeczniczonych zakładów pracy i nie mają dochodów z innych źródeł przekraczających to wynagrodzenie. 	<p>W świetle art. 107 członkowie i kandydaci na członków spółdzielni pracy uważani są za pracowników w rozumieniu art. 4 ust. 1, jeżeli praca w spółdzielni stanowiła główne źródło ich utrzymania.</p> <p>Warunek ten uważa się za spełniony w stosunku do osób, za które opłacane są zryczałtowane składki ubezpieczeniowe, lub które pracują w spółdzielni w pełnym wymiarze godzin.</p> <p>W spółdzielniach, które nie opłacają zryczałtowanych składek ubezpieczeniowych i w których nie jest możliwe ustalenie wymiaru pracy (np. spółdzielnie rybołówstwa śródlądowego, spółdzielnie w stanie likwidacji), warunek osiągnięcia z pracy w spółdzielni głównych źródeł utrzymania uważa się za spełniony przez członka (kandydata) spółdzielni, jeżeli z pracy w spółdzielni osiągał co najmniej połowę minimalnego zarobku w uspołeczniczonych zakładach pracy i nie ma innych dochodów przewyższających dochód ze spółdzielni.</p>

4. Nie są pracownikami w rozumieniu art. 4 między innymi:

Lp.	Wyszczególnienie	Wyjaśnienie
1	2	3
1.	Osoby wykonujące dorywczo prace w gospodarstwach domowych (np. pranie, sprzątanie, mycie okien) oraz pracujące dorywczo przy załadunkach i wyładunkach.	Praca tych osób ma z reguły charakter zlecenia (art. 498 Kodeksu Zobowiązań).
2.	Osoby zatrudnione w punktach usługowych MHD — Artykułami Użytku Kulturalnego (punkty usługowe zajmujące się naprawami wiecznych piór, nabijaniem długopisów, naprawą nart, rowerów, wypożyczaniem sprzętu itp. — organizowane w sklepach).	Praca tych osób wykonywana jest na podstawie umowy zlecenia (zarządzenie nr 24 Ministra Handlu Wewnętrznego z dnia 12 marca 1958 r. w sprawie zasad rozwijania przez państwowe przedsiębiorstwa handlowe produkcji uzupełniającej oraz dodatkowej działalności usługowej — Dz. Urz. MHW Nr 5, poz. 13).
3.	Osoby prowadzące punkty wymiany zboża na mąkę we własnych pomieszczeniach.	Praca tych osób, będących z reguły indywidualnymi rolnikami, wykonywana jest na podstawie umowy zlecenia, w przeciwieństwie do pracy osób będących stałymi pracownikami Rejonowych Przedsiębiorstw Młynów Gospodarczych, którzy prowadzą punkty wymiany w pomieszczeniach tych przedsiębiorstw. (Pismo Okólne Komitetu Drobnej Wytwórczości z dnia 5 października 1962 r. znak: OA1-021-16/62 Dz. Urz. KDW Nr 11).
4.	Osoby pracujące w charakterze furmanów z własnym zaprzęgiem na rzecz zakładu pracy lub innej osoby.	Praca tych osób wykonywana jest na podstawie umowy zlecenia (art. 498 Kodeksu Zobowiązań).
5.	Sprzedawcy w kioskach (stoiskach) Państwowego Przedsiębiorstwa Kolportażu „RUCH”.	Praca tych osób wykonywana jest na podstawie umowy zlecenia (art. 498 Kodeksu Zobowiązań).

1	2	3
6.	Lekarze specjaliści krajowi i wojewódzcy wykonujący fachowy nadzór specjalistyczny.	Praca tych osób wykonywana jest na podstawie umowy zlecenia (instrukcja nr 16/60 Ministra Zdrowia z dnia 19 marca 1960 r. w sprawie nadzoru specjalistycznego — Dz. Urz. Min. Zdrowia Nr 8, poz. 34).
7.	Członkowie rodziny członka rolniczej spółdzielni produkcyjnej, wykonujący pracę w spółdzielni jako tzw. „domownicy”.	Praca tych osób nie może być uważana za pracę zależną, gdyż nie jest ona wykonywana na podstawie umowy o pracę, ani też nie odpowiada warunkom do uznania jej za wykonywaną w ramach pracowniczego stosunku pracy.
8.	Likwidatorzy i zarządcy mas upadłości wyznaczeni przez sąd lub instytucję nadrzędną nad instytucją likwidowaną (por. jednak ust. 3 pkt 16 instrukcji).	Praca tych osób nie może być uznana za pracę zależną, gdyż nie pozostają one w stosunku pracy ani z sądem ani z instytucją nadrzędną, ani z masą upadłości (prawo upadłościowe — art. 14 i 22 — Dz. U. z 1934 r. Nr 93, poz. 834, z 1946 r. Nr 31, poz. 197 i z 1949 r. Nr 32, poz. 240).
9.	Sołtysi, niezależnie od wysokości dochodów związanych z wykonywaniem tej funkcji (np. za pobór podatków).	Brak jest podstaw do uznania sołtysa za pracownika w rozumieniu art. 4 ust. 1 pkt 2, gdyż z tytułu wykonywanej funkcji nie otrzymuje on wynagrodzenia (kwoty uzyskiwane przez sołtysów na podstawie § 13 ust. 1 rozporządzenia Rady Ministrów z dnia 25 marca 1958 r. w sprawie zasad i trybu wyborów, zakresu działania oraz praw i obowiązków sołtysa — Dz. U. Nr 15, poz. 67 — nie są bowiem wynagrodzeniem, a przepisy normujące przyznawanie wynagrodzenia za zarządzanie miem gromadzkim — § 13 ust. 2 cyt. rozporządzenia — nie zostały wydane).
10.	Zakonnice i osoby duchowne wykonujące czynności na rzecz organizacji religijnych, zgromadzeń, zakonów, kongregacji itp.	Wykonywanie tych czynności wynika z powołania duchownego lub z pobudek religijnych i nie może być uważane za zatrudnienie w ramach pracowniczego stosunku pracy, nawet jeżeli zawarta została formalna umowa o pracę; wykonywanie takich czynności nie uzasadnia również obowiązku ubezpieczenia.
11.	Uczniowie zasadniczych szkół zawodowych, techników zawodowych, a także szkół przysposobienia zawodowego istniejących do 1951 r.	Szkoły te nie są szkołami przysposobienia zawodowego w rozumieniu art. 4 ust. 2 pkt 1 (por. ust. 3 pkt 12 instrukcji).
12.	Uczniowie szkół zawodowych oraz studenci szkół wyższych wykonujący w zakładach pracy zajęcia praktyczne, objęte programem nauczania w ciągu roku szkolnego i w okresie odbywania praktyki (np. wakacyjnej).	Osób tych nie można uznać ani za pracowników, w rozumieniu art. 4 ust. 1 ani za osoby wykonujące pracę w zakładach pracy w związku z nauką zawodu (por. § 7 rozporządzenia Rady Ministrów z dnia 19 grudnia 1960 r. w sprawie praktyk studentów szkół wyższych — Dz. U. z 1961 r. Nr 1, poz. 1).

Do art. 5.

5. Krewni i powinowaci właściciela nieuspołecznionego zakładu pracy zatrudnieni w tym zakładzie w okresie przed dniem 1 lipca 1954 r. mają z tytułu tej pracy prawo wyłącznie do świadczeń rentowych z powodu wypadku w zatrudnieniu na zasadach określonych w art. 5 ust. 2, chociażby w okresie tym byli ubezpieczeni w pełnym zakresie.

Do art. 7.

6. W świetle art. 7 okresami zatrudnienia są zarówno okresy faktycznego zatrudnienia jak i okresy równorzędne z zatrudnieniem, tj. takie okresy, które przy ustalaniu prawa do świadczeń traktuje się tak samo jak okresy zatrudnienia. Okresami równorzędnymi są okresy nauki wymienione w art. 4 ust. 2, okresy pobierania zasiłków z ubezpieczenia społecznego z powodu choroby lub macierzyństwa, okresy służby wojskowej zawodowej i nadterminowej w Wojsku Polskim po dniu 1 listo-

pada 1918 r. oraz okresy pełnienia mandatu posła na Sejm PRL.

7. W przypadkach, gdy z uwagi na charakter pracy nie ma możliwości ustalenia wymiaru czasu pracy obowiązującego w danym zawodzie i gdy brak jest w tym zakresie szczególnych postanowień, warunek pracy w połowie wymiaru godzin (art. 7 ust. 2) uważa się za spełniony w okresach, w których pracownik osiągnął wynagrodzenie nie niższe od połowy minimalnej płacy, przysługującej pracownikom zatrudnionym w uspołecznionych zakładach pracy, tj. wynagrodzenie nie niższe niż:

- 182 zł — w okresie do dnia 31 grudnia 1956 r.
- 250 zł — w okresie od dnia 1 stycznia 1957 r. do dnia 30 czerwca 1959 r.
- 300 zł — w okresie od dnia 1 lipca 1959 r. do dnia 31 lipca 1961 r.
- 350 zł — w okresie od dnia 1 sierpnia 1961 r. do dnia 31 marca 1963 r.
- 375 zł — w okresie od dnia 1 kwietnia 1963 r.

8. Okresami zatrudnienia w rozumieniu art. 7 są m.in.:

Lp.	Wyszczególnienie	Wyjaśnienie
1	2	3
1.	<p>Okresy pracy w charakterze pracownicy domowej:</p> <p>1) zamieszkałej wspólnie z osobą zatrudniającą, bez względu na wysokość wynagrodzenia, chyba, że w myśl umowy o pracę czynności wykonywane miały być w wymiarze niższym niż 4 godziny dziennie,</p> <p>2) przychodzącej — jeżeli była zatrudniona co najmniej przez 4 godziny dziennie lub 23 godziny tygodniowo.</p>	<p>Przyjmuje się, że pomoc domowa zamieszkała u osoby zatrudniającej jest zatrudniona w pełnym wymiarze godzin, a w każdym razie w wymiarze nie niższym niż połowa obowiązującego wymiaru godzin pracy, chyba, że postanowienia umowy o pracę wyraźnie przewidują pracę w krótszym wymiarze.</p>
2.	<p>Okresy pracy w charakterze sprzątaczkii zatrudnionej w zakładach pracy na podstawie umowy o pracę w niepełnym wymiarze godzin, jeżeli zarobek jej wynosił nie mniej niż połowa minimalnej płacy przysługującej pracownikom uspołecznionych zakładów pracy.</p>	<p>Przyjmuje się, że sprzątaczkii osiągnąca takie zarobki jest zatrudniona co najmniej w połowie pełnego wymiaru godzin pracy.</p>
3.	<p>Okresy pracy w charakterze „skupywaczy” nadwyżek rolnych (ust. 3 pkt 4 instrukcji) od dnia 1 sierpnia 1960 r., jeżeli wynagrodzenie z tego tytułu wynosiło nie mniej niż połowa minimalnej płacy przysługującej pracownikom uspołecznionych zakładów pracy.</p>	<p>Przyjmuje się, że „skupywacz” osiągnąca takie wynagrodzenie zatrudniony jest co najmniej w połowie pełnego wymiaru godzin pracy.</p>
4.	<p>Okresy pracy w charakterze opiekunek domowych w terenowych placówkach Polskiego Komitetu Pomocy Społecznej (ust. 3 pkt 5 instrukcji) w wymiarze nie niższym niż 4 godziny dziennie lub 100 godzin miesięcznie.</p>	<p>Przyjmuje się, że opiekunka domowa pracująca w takim wymiarze godzin, zatrudniona jest co najmniej w połowie pełnego wymiaru godzin pracy.</p>
5.	<p>Okresy pracy w charakterze gajowych gromadzkich (ust. 3 pkt 7 instrukcji), jeżeli powierzchnia dozorowanego przez nich lasu wynosi co najmniej 150 ha w zwanym obszarze leśnym albo 100 ha w dwóch lub więcej kompleksach leśnych.</p>	<p>Osoby te podlegają z tytułu wykonywanych czynności obowiązkowi ubezpieczenia społecznego jeżeli dozorowany przez nie obszar leśny wynosi 300 ha w obszarze zwartym lub 200 ha w kilku kompleksach.</p> <p>W wymienionych obok przypadkach przyjmuje się więc, że gajowi zatrudnieni są co najmniej w połowie pełnego wymiaru godzin pracy.</p>
6.	<p>Okresy pracy od dnia 1 kwietnia 1951 r. w charakterze dozorczy lub sprzątacza domu (ust. 3 pkt 8 instrukcji), jeżeli osoby te:</p> <p>1) do dnia 30 września 1956 r. pracowały przy obsłudze domu o powierzchni mieszkalnej powyżej 1500 m²,</p> <p>2) po dniu 1 października 1956 r. otrzymywały wynagrodzenie zasadnicze nie niższe niż połowa minimalnej płacy przysługującej pracownikom uspołecznionych zakładów pracy.</p>	<p>Normy uznania dozorczy domowych za pracowników pełnozatrudnionych obowiązują — w myśl układu zbiorowego pracy dozorczy domowych zatrudnionych w komunalnych przedsiębiorstwach i zakładach użyteczności publicznej — od dnia 1 kwietnia 1951 r.; za pełnozatrudnionych uważa się dozorcę lub sprzątacza domu wówczas, gdy:</p> <p>— do dnia 30 września 1956 r. obsługiwał dom mieszkalny o powierzchni ponad 3000 m²,</p> <p>— po dniu 1 października 1956 r. — otrzymywał wynagrodzenie zasadnicze w wysokości co najmniej minimalnej płacy przysługującej pracownikom uspołecznionych zakładów pracy.</p> <p>Dlatego też w wymienionych obok przypadkach przyjmuje się, że dozorca lub sprzątacza zatrudniony jest co najmniej w połowie pełnego wymiaru godzin pracy.</p>
7.	<p>Okresy pracy w charakterze strażników łowieckich (ust. 3 pkt 11 instrukcji), jeżeli zarobek z tytułu tej pracy jest nie niższy niż 400 zł miesięcznie.</p>	<p>Strażnika łowieckiego uważa się za zatrudnionego w pełnym wymiarze, jeżeli zarobek jego wynosi 800 zł, stąd też strażnika osiągnącego zarobek 400 zł, uważa się za zatrudnionego w połowie pełnego wymiaru godzin pracy.</p>
8.	<p>Okresy pracy w charakterze nocnego stróża gromadzkiego, przed dniem 1 grudnia 1959 r., jeżeli był on zgłoszony do ubezpieczenia społecznego i opłacano za niego składki ubezpieczeniowe.</p>	<p>Osoby takie opłacane były zbiorowo przez mieszkańców gromad i praca ich miała charakter nie zatrudnienia w oparciu o umowę o pracę, ale świadczenia usług opartych na zleceniu. Nie byli więc oni pracownikami w rozumieniu art. 4 ust. 1 pkt 1.</p> <p>Do dnia 1 grudnia 1959 r. osoby te podlegały jednak obowiązkowi ubezpieczenia. Okresy, w których były one zgłoszone do ubezpieczenia, uznawać należy za okresy zatrudnienia w rozumieniu art. 7 ust. 2.</p>

1	2	3
9.	Okresy pracy po Wyzwoleniu do dnia 30 czerwca 1949 r. w charakterze położnych na rzecz ubezpieczalni społecznych pod warunkiem, że od dnia 1 lipca 1949 r. położna zatrudniona została w ubezpieczalni społecznej na podstawie umowy o pracę.	Praca ta wykonywana była wprawdzie na podstawie umowy zlecenia, ale w istocie swej miała charakter umowy o pracę, a konkretna forma umowy uzasadniona była niedostateczną rozbudową placówek położniczych w pierwszych latach po Wyzwoleniu.
10.	Okresy pracy przymusowej na terenie b. Rzeszy Niemieckiej i państw okupowanych przez Rzeszę w okresie II-wojny światowej, wykonywanej nie w obozach pracy przymusowej.	Przyjmuje się, że praca taka jest zatrudnieniem w rozumieniu art. 7, w odróżnieniu od pracy w obozach pracy, która jest okresem zaliczalnym, w rozumieniu art. 8 ust. 1 pkt 7.
11.	Okresy pracy wykonywanej na podstawie umowy o pracę (naukę zawodu) przed dniem 1 lipca 1954 r., nawet jeżeli pracownicy nie byli z tego tytułu objęci obowiązkiem ubezpieczenia.	W świetle przepisów dekretu o p.z.e. okresy te są okresami zatrudnienia, na co nie mają wpływu okoliczności, że przepisy o ubezpieczeniu społecznym wyłączały spod obowiązku ubezpieczenia pewne kategorie pracowników (np. robotników przemysłowych na terenie b. zaboru rosyjskiego i austriackiego przed 1934 rokiem, pracowników umysłowych przed 16 rokiem życia).
12.	Okresy bezpłatnych praktyk, bezpłatnych aplikacji sądowych itp., wykonywanych przed dniem 1 września 1939 r.	Zrzeczenie się przysługującego w myśl przepisów prawnych wynagrodzenia, wobec groźby bezrobocia, nie może wpływać ujemnie na uprawnienia pracownicze.
13.	Okresy pozostawania bez pracy przez osoby zwolnione z administracji stosownie do uchwały nr 25 Rady Ministrów z dnia 18 stycznia 1957 r. w sprawie zasad zwalniania, przeszkalania i zatrudniania pracowników w związku z reorganizacją administracji (Monitor Polski Nr 6, poz. 37), za które pracownikowi przysługiwała należność od zakładu pracy.	Podstawą uznania tych okresów za okresy zatrudnienia jest przepis szczególny — powołana uchwała Rady Ministrów.
14.	Miesiące kalendarzowe z okresu zatrudnienia wykonywanego na podstawie umowy o pracę, w których pracownik z powodu nieusprawiedliwionej absencji otrzymywał obniżone wynagrodzenie (nawet poniżej 50% wynagrodzenia pełnego).	W miesiącach tych trwał stosunek zatrudnienia i pracownikowi przysługiwało wynagrodzenie wobec czego brak jest podstaw do nieuznawania tych okresów za okresy zatrudnienia w rozumieniu art. 7 ust. 2.

9. Nie są uważane za okresy zatrudnienia w rozumieniu art. 7 m.in.:

Lp.	Wyszczególnienie	Wyjaśnienie
1	2	3
1.	Okresy zatrudnienia wykonywanego w wymiarze niższym niż połowa obowiązującego w danym zawodzie wymiaru godzin pracy również przed dniem 1 lipca 1958 r.	Wymóg pracy co najmniej w połowie wymiaru godzin pracy obowiązującego w danym zawodzie (jako kryterium zaliczalności okresów zatrudnienia do wysługi emerytalnej), wprowadzony z dniem 1 lipca 1958 r. (art. 1 pkt 4 ustawy z dnia 28 marca 1958 r. o zmianie przepisów o rentach i zaopatrzeniach — Dz. U. Nr 21, poz. 93) należy stosować do wszystkich wniosków zgłoszonych po tej dacie.
2.	Okresy urlopu bezpłatnego, trwające co najmniej miesiąc kalendarzowy; nie dotyczy to urlopów: 1) udzielonych nauczycielom dla celów oświatowych, naukowych lub dla prac w Związku Nauczycielstwa Polskiego (§ 1 ust. 2 rozporządzenia Rady Ministrów z dnia 10 maja 1957 r. w sprawie zaliczania nauczycieli do kategorii zatrudnienia — Dz. U. Nr 27, poz. 119), 2) udzielonych pracownikom z powodu unieruchomienia w całości lub części zakładu pracy w związku z trudnymi warunkami zimowymi spowodowanymi długotrwałymi mrozami, w oparciu o uchwałę nr 24/63 Rady Ministrów z dnia 17 stycznia 1963 r. w sprawie warunków pracy i zasad opłacania pracowników zakładów pracy unieruchamianych w całości lub	Okres urlopu bezpłatnego nie jest okresem zatrudnienia w rozumieniu art. 7 ust. 1, gdyż pracownik w tym okresie nie otrzymuje wynagrodzenia. Jeżeli urlop taki trwał tylko część miesiąca, miesiąc ten należy traktować w całości jako miesiąc zatrudnienia.

1	2	3
	<p>w części w związku z trudnościami spowodowanymi długotrwałymi mrozami i nr 64/63 Rady Ministrów z dnia 2 lutego 1963 r. w sprawie czasowego ograniczenia zatrudnienia w przedsiębiorstwach remontowo-budowlanych gospodarki komunalnej oraz nr 407/63 Komitetu Ekonomicznego Rady Ministrów z dnia 11 grudnia 1963 r. w sprawie udzielania bezpłatnych urlopów robotnikom przedsiębiorstw budowlano-montażowych na sezon zimowy 1963/64 oraz związanych z tym świadczeń.</p> <p>3. Okres nieobecności w pracy z powodu tymczasowego aresztowania, nawet jeżeli w myśl obowiązujących przepisów pracownik otrzymał w tym okresie wynagrodzenie z zakładu pracy, chyba, że pracownik został zrehabilitowany w postępowaniu karnym przez jego umorzenie lub wyrokiem uniewinniającym.</p> <p>4. Okresy pracy wykonywanej w czasie pozbawienia wolności w ośrodkach pracy więźniów lub w ramach regulaminu więziennego.</p> <p>5. Okresy dobrowolnego kontynuowania ubezpieczenia, na podstawie przepisów obowiązujących przed dniem 1 lipca 1954 r.</p>	<p>W okresie tymczasowego aresztowania pracownik nie wykonuje zatrudnienia; sam fakt otrzymywania wynagrodzenia nie może przesądzić o uznaniu okresów pozbawienia wolności za okres zatrudnienia.</p> <p>Praca więźniów z uwagi na swój charakter nie odpowiada warunkom do uznania jej za zatrudnienie w rozumieniu dekretu o p.z.e.; natomiast okresy niesłusznego pozbawienia wolności, mogą być zaliczone do okresów zatrudnienia w trybie i na warunkach określonych w rozporządzeniu Rady Ministrów z dnia 1 grudnia 1956 r. w sprawie świadczeń rentowych dla osób niesłusznie pozbawionych wolności (Dz. U. Nr 59, poz. 279).</p> <p>Dekret o p.z.e. nie zawiera postanowień, które umożliwiałyby zaliczenie tych okresów bądź do okresów zatrudnienia (art. 7), bądź do okresów zaliczalnych (art. 8).</p>
	<p>10. Pracownikom dniówkowym zalicza się do okresów zatrudnienia jedynie dni faktycznie przepracowane, za które przysługiwało im wynagrodzenie (§ 30 rozporządzenia Ministra Pracy i Opieki Społecznej z dnia 24 listopada 1959 r. w sprawie postępowania przy ustalaniu prawa do świadczeń i zasad wypłaty świadczeń przewidzianych w przepisach o powszechnym zaopatrzeniu emerytalnym pracowników i ich rodzin oraz o zaopatrzeniu inwalidów wojennych i wojskowych oraz ich rodzin — Dz. U. Nr 65, poz. 393).</p> <p>11. Okresy zatrudnienia obywateli polskich na zagranicznych statkach żeglugi morskiej i powietrznej uważa się za okresy zatrudnienia za granicą.</p> <p>12. Warunek posiadania 5-letniego okresu pracy wymagany do zaliczenia okresów zatrudnienia za granicą do okresów zatrudnienia w Polsce — poza przypadkami określonymi w art. 7 ust. 2 i 3 — nie jest również wymagany od osób, które zatrudnione były na terenie Czechosłowacji, Bułgarii, Hiszpanii, Holandii, Jugosławii, Niemieckiej Republiki Demokratycznej, Węgier, Francji, Izraela i Włoch (wobec uregulowania sprawy wzajemnego zaliczenia okresów zatrudnienia w umowach z tymi państwami lub wobec ratyfikowania konwencji Międzynarodowej Organizacji Pracy nr 48 z roku 1935 — Dz. U. z 1939 r. Nr 21, poz. 134).</p> <p>13. Przez określenie: „wszystkie okresy zatrudnienia na obszarze Niemieckiej Republiki Demokratycznej”, użyte w § 4 zarządzenia nr 64 Ministra Pracy i Opieki Społecznej z dnia 20 sierpnia 1958 r. w sprawie wykonania umowy między Polską Rzeczypospolitą Ludową a Niemiecką Republiką Demokratyczną o współpracy w dziedzinie polityki społecznej (Dz. Urz. MPIOŚ Nr 7, poz. 43), należy rozumieć również i okresy zatrudnienia wykonywanego w obecnych granicach NRD przed jej powstaniem, tj. przed 1949 r.</p>	<p>sami zatrudnienia (ust. 6 instrukcji) a jedynie okresami zaliczalnymi tj. okresami, które mogą być doliczone do okresów zatrudnienia lub okresów równorzędnych; powstanie inwalidztwa lub ukończenie wieku starczego podczas okresów zaliczalnych nie rodzi natomiast prawa do renty, chyba że od ustania zatrudnienia nie upłynęło więcej niż:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1) 2 lata, gdy chodzi o rentę inwalidzką (art. 34 ust. 1 i ust. 2 pkt 2), albo 2) 5 lat, gdy chodzi o rentę starczą (art. 28 ust. 1). <p>15. Okresy studiów przygotowawczych do studiów w szkołach wyższych nie są okresami nauki w szkołach wyższych w rozumieniu art. 8 ust. 1 pkt 2.</p> <p>16. Okres studiów doktoranckich wprowadzony w miejsce aspirantury naukowej ustawą z dnia 5 listopada 1958 r. o szkołach wyższych (Dz. U. Nr 68, poz. 336), podlega zaliczeniu do okresów zatrudnienia w myśl art. 8 ust. 1 pkt 3.</p> <p>17. Użytego w art. 8 ust. 1 pkt 6 określenia „służby w oddziałach” nie można utożsamiać z określeniem „przynależności do organizacji”, gdyż podkreślenie ono konieczność czynnego udziału w walce z okupantem.</p> <p>18. Zaliczenie do okresów zatrudnienia okresów bezrobocia przed Wyzwoleniem wymaga dowodu z dokumentów (art. 8 ust. 1 pkt 14), wobec czego okresy te nie mogą być udowodnione zeznaniami świadków. Za dokumenty uważa się zaświadczenia o bezrobociu organów właściwych w okresie przed Wyzwoleniem do spraw pośrednictwa pracy lub inne dowody pisemne, z których w sposób niewątpliwy wynika fakt bezrobocia i jego okres (np. wpisy w legitymacjach ubezpieczeniowych, adnotacje w kartach przebiegu ubezpieczenia prowadzonych przez b. Ubezpieczalnię Społeczne, b. Spółkę Bracką, ewidencja „turnusów” posiadana przez zakład pracy itp.).</p> <p>19. Okres tajnego nauczania zalicza się do okresów zatrudnienia:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1) niezależnie od tego czy osoby zainteresowane uzyskały tytuły naukowe lub kwalifikacje pedagogiczne
Do art. 8.	<p>14. Okresy wymienione w art. 8 ust. 1 nie są okresami zatrudnienia ani okresami równorzędnymi z okre-</p>	

wymienione w art. 8 ust. 1 pkt 15 przed czy po okresach ich uczestnictwa w tajnym nauczaniu,

2) pod warunkiem, że nauczanie odbywało się w sposób zorganizowany nadający mu charakter pracy w tajnej szkole lub tajnym zakładzie naukowym.

Do art. 9.

20. Prawo do renty na warunkach i w wysokości przewidzianych dla pracowników I kategorii zatrudnienia przysługuje pracownikowi, który oprócz warunków szczególnych określonych w przepisach o zaliczaniu pracowników do kategorii zatrudnienia, spełnia również ogólne warunki do przyznania danej renty, którymi są przy rencie inwalidzkiej: 5-letni okres zatrudnienia w I kategorii w okresie ostatnich 10 lat zatrudnienia i powstanie inwalidztwa w czasie zatrudnienia lub w ciągu 2 lat od jego ustania, a przy rencie starczej: ukończenie wieku starczego w czasie zatrudnienia lub w ciągu 5 lat od jego ustania.

21. Pracownik wykonujący równocześnie pracę uprawniającą do zaliczenia go do II kategorii zatrudnienia oraz pracę uprawniającą do zaliczenia do I kategorii, ma prawo do renty na warunkach i w wysokości przewidzianej dla pracowników I kategorii tylko wówczas, jeżeli ta ostatnia praca osobno wzięta uzasadnia zaliczenie go do I kategorii w myśl rozporządzenia Rady Ministrów z dnia 10 września 1956 r. w sprawie zaliczania pracowników do kategorii zatrudnienia (Dz. U. Nr 39, poz. 176) albo w myśl rozporządzenia Rady Ministrów z dnia 10 maja 1957 r. w sprawie zaliczania nauczycieli do kategorii zatrudnienia (Dz. U. Nr 27, poz. 119).

22. Renta inwalidzka na warunkach i w wysokości przewidzianych dla pracowników I kategorii zatrudnienia przysługuje tylko tym pracownikom, którzy przebyli w zatrudnieniu podlegającym zaliczeniu do tej kategorii co najmniej 5 lat, nawet w przypadku, gdy ze względu na wiek pracownika okres wymagany do przyznania renty inwalidzkiej wynosi mniej niż 5 lat.

23. Przez określenie „przeniesienie do pracy w II kategorii zatrudnienia ze względu na stan zdrowia” użyte w § 4 rozporządzenia Rady Ministrów z dnia 10 listopada 1956 r. (Dz. U. Nr 39, poz. 176) rozumie się zarówno przeniesienie ze względów leczniczych jak i z uwagi na ograniczenie sprawności organizmu spowodowane podeszłym wiekiem.

24. Okresy zatrudnienia za granicą podlegają zaliczeniu do kategorii zatrudnienia na zasadach określonych w przepisach dekretu o p.z.e.

25. W wykazie załączonym do rozporządzenia Rady Ministrów z dnia 10 września 1956 r. (Dz. U. Nr 39, poz. 176):

1) Dział I — obejmuje pracowników zatrudnionych na stanowiskach w nim wymienionych, we wszystkich zakładach pracy (państwowych, spółdzielczych oraz niespołeczniowych),

2) Działy II—VI — obejmują pracowników zatrudnionych na stanowiskach pracy w zakładach, które przed dniem 5 kwietnia 1957 r. podlegały Ministerstwu Hutnictwa (lub utworzone zostały później), niezależnie od tego jakiemu resortowi zakłady te obecnie podlegają. Wprawdzie w myśl § 2 ust. 1 rozporządzenia działy te obejmują tylko pracowników zatrudnionych w zakładach podległych resortowi Hutnictwa, jednakże układ w/w wykazu przestał odpowiadać obecnemu stanowi organizacyjnemu, gdyż w wyniku likwidacji Ministerstwa Hutnictwa (ustawą z dnia 22 marca 1957 r. o zmianach w organizacji i zakresie działania naczelnych organów administracji państwowej w niektórych gałęziach przemysłu, budownictwa i komunikacji — Dz. U. Nr 17, poz. 86) zakłady pracy podległe temu ministerstwu podporządkowano innym resortom przemysłowym.

26. Za nauczycieli w rozumieniu art. 9 ust. 1 uważa się pracowników pedagogicznych objętych ustawą z dnia 27 kwietnia 1956 r. o prawach i obowiązkach nauczycieli (Dz. U. Nr 12, poz. 63 i z 1958 r. Nr 21, poz. 93) niezależnie od tego, jakiemu resortowi podlega szkoła.

27. Okresy zatrudnienia poza szkolnictwem nauczycieli zwolnionych ze służby nauczycielskiej przed październi-

kiem 1956 r., a następnie — w wyniku rehabilitacji — przyjętych ponownie do tej służby, uważa się za okresy I kategorii zatrudnienia.

28. Żegluga morską międzynarodową jest żegluga uprawiana pomiędzy portami polskimi i portami zagranicznymi lub pomiędzy portami zagranicznymi.

Pracownikami żeglugi międzynarodowej są pracownicy zatrudnieni na statkach morskich pływających pod polską banderą na liniach międzynarodowych, wpisani na listę członków załogi tych statków.

29. Żegluga powietrzna jest żegluga uprawiana na polskich statkach powietrznych pomiędzy portami polskimi albo polskimi i zagranicznymi.

Pracownikami żeglugi powietrznej są pracownicy zatrudnieni na wspomnianych statkach wpisani na listę członków załogi.

Do art. 10.

30. W przypadku przedłożenia przez zainteresowanego nowych dowodów stwierdzających, że:

1) w okresie zatrudnienia, z którego obliczono podstawę wymiaru renty, zarobki były wyższe od tych, jakie przyjęto do podstawy wymiaru renty,

2) korzystniejsze dla zainteresowanego są zarobki z kolejnych 24 miesięcy zatrudnienia, gdy do podstawy wymiaru renty przyjęto zarobki z ostatnich 12 miesięcy zatrudnienia — lub odwrotnie, wysokość renty ulega ponownemu ustaleniu, niezależnie od tego, kiedy dowody te przedłożono (art. 73 ust. 1).

31. Rentę obliczoną od zmienionej podstawy wymiaru renty wypłaca się za okres nie dłuższy niż 3 miesiące wstecz od daty zgłoszenia wniosku o podwyższenie renty (art. 14 ust. 2 i art. 73 ust. 1 dekretu o p.z.e.).

32. Pracownikom, zatrudnionym na podstawie umowy o pracę (mianowania) w uspołecznionym zakładzie pracy w wymiarze godzin nie niższym niż połowa obowiązującego w danym zawodzie czasu pracy, pracującym równocześnie w spółdzielni pracy w ramach spółdzielczego stosunku pracy (art. 107) — wlicza się do podstawy wymiaru renty zarobki uzyskiwane zarówno w tym zakładzie pracy jak i w spółdzielni, chociażby nawet praca w spółdzielni nie stanowiła głównego źródła ich utrzymania. Wyjaśnienie to stosuje się odpowiednio do osób wykonujących zatrudnienie na podstawie umowy o pracę (mianowania) oraz pełniących równocześnie funkcję z wyboru.

Do art. 12.

33. Przebywanie na leczeniu w zamkniętym zakładzie leczniczym społecznej służby zdrowia nie wyklucza możliwości zaliczania do I grupy inwalidów, mimo że w zakładzie tym inwalida ma zapewnioną stałą opiekę.

Do art. 13.

34. Wojewódzka Komisja Lekarska do Spraw Inwalidztwa i Zatrudnienia, przy rozpatrywaniu odwołań od orzeczenia komisji obwodowej, nie jest związana granicami odwołania i może zmienić orzeczenie obwodowej komisji również na niekorzyść zainteresowanego i to nawet wówczas, jeżeli odwołanie wniósł sam zainteresowany.

Do art. 14.

35. Pracownikowi, który w chwili zgłoszenia wniosku o rentę inwalidzką nie wykonywał zatrudnienia, wypłaca się tę rentę za okres od ustania zatrudnienia (nie więcej jednak niż za trzy miesiące wstecz od zgłoszenia wniosku), chyba że z rodzaju choroby lub kalectwa wynika w sposób oczywisty ścisła data powstania inwalidztwa.

36. Pracownikowi, który w chwili zgłoszenia wniosku o rentę inwalidzką był zatrudniony, renta ta może być przyznana za okres przed dniem zgłoszenia wniosku, jeżeli komisja lekarska ustali wcześniejszą datę powstania inwalidztwa (art. 13 ust. 2); rentę wypłaca się wówczas za okres nie dłuższy niż 3 miesiące wstecz od dnia zgłoszenia o nią wniosku, o ile nie zachodzą okoliczności powodujące zawieszenie prawa do renty.

37. Postanowienia art. 14, określające datę powstania prawa do renty inwalidzkiej na dzień ustania prawa do zasiłku chorobowego (do wynagrodzenia w okresie czasowej niezdolności do pracy) stosuje się tylko wówczas, gdy pracownik pobierał te zasiłki (wynagrodzenie) w chwili zgłoszenia wniosku o rentę lub w okresie 3 miesięcy przed tą datą — niezależnie od daty powstania inwalidztwa.

Jeżeli natomiast pracownik zaczął pobierać zasiłki (uzyskał zwolnienie z powodu czasowej niezdolności do pracy z zachowaniem prawa do wynagrodzenia) dopiero po zgłoszeniu wniosku o rentę inwalidzką, to renta ta przysługuje od daty zgłoszenia wniosku lub za okres nie dłuższy niż 3 miesiące przed tą datą, z tym, że kwoty otrzymane z tytułu zasiłków lub wynagrodzenia

traktuje się jako zarobki w rozumieniu przepisów o zawieszaniu rent.

38. Za datę ustania czasowej niezdolności do pracy należy uważać datę podjęcia przez pracownika pracy w tym samym lub innym zakładzie pracy, albo datę, w której ustało prawo do wynagrodzenia w związku z wygaśnięciem umowy o pracę z powodu przedłużającej się choroby. Pracownikowi uprawnionemu do zasiłku chorobowego po ustaniu zatrudnienia prawo do renty inwalidzkiej przysługuje od dnia ustania prawa do tego zasiłku.

39. W przypadku wstrzymania przez organ rentowy wypłaty renty, wznowienie wypłaty następuje od następujących terminów:

Lp.	Przyczyna wstrzymania renty	Okres, za który wypłaca się rentę
1.	niedostarczenie w wymaganym terminie danych o stanie majątkowym, koniecznych dla podjęcia wypłaty nowej renty.	1) od daty zawieszenia prawa do renty, jeżeli dane dostarczone zostały w terminie, w którym przysługuje odwołanie od decyzji, albo 2) za 3 miesiące wstecz od daty przedłożenia niezbędnych danych, jeżeli przedłożono je po terminie do wniesienia odwołania, (§ 16 ust. 2 rozporządzenia Rady Ministrów z dnia 6.V.1958 r. — Dz. U. Nr 26, poz. 111 z późniejszymi zmianami).
2.	niedostarczenie przez rencistę dowodów stwierdzających dalsze istnienie prawa do świadczeń (zaświadczenia szkolne dzieci, zaświadczenia o niezarobkowaniu i o nie posiadaniu innych źródeł dochodu itp.) lub niezgłoszenie się rencisty na kontrolne badanie lekarskie.	za trzy miesiące wstecz od przedłożenia tych dowodów lub od daty zgłoszenia się na badanie lekarskie (art. 14 ust. 2).
3.	brak możliwości przekazywania przysługującej renty z przyczyn niezależnych od organu rentowego (zmiana adresu zamieszkania bez zawiadomienia organu rentowego).	od daty wstrzymania renty, jednak za okres nie dłuższy niż 6 miesięcy wstecz od zgłoszenia wniosku o wznowienie wypłaty (art. 14 ust. 3).
4.	czasowy wyjazd rencisty za granicę.	od ustania wypłaty, jednak za okres nie dłuższy niż 6 m-cy wstecz od zgłoszenia po powrocie do kraju wniosku o wznowienie wypłaty (art. 14 ust. 3).

Do art. 15.

40. Za świadczenia rentowe, o których mowa w art. 15 ust. 1 i 2, uważa się wszystkie świadczenia o charakterze rentowym wypłacane z funduszy państwowych. W związku z tym:

1) uważa się za świadczenia rentowe wszystkie renty i zaopatrzenia przyznane z tytułu przejęcia przez Państwo nieruchomości rolnych i leśnych, przedsiębiorstw lub innego mienia,

2) nie uważa się za świadczenia rentowe świadczeń wypłacanych przez różne organizacje, z funduszy tworzonych przez zainteresowanych w drodze składek bądź w inny sposób (np. z Funduszu Socjalnego Sprzedawców „RUCHU”, z Funduszu Socjalnego Rzemiosła, z Funduszu Związków Wyznaniowych itp.), a także świadczeń długoterminowych z tytułu ubezpieczenia osoby zainteresowanej w Państwowym Zakładzie Ubezpieczeń.

41. Za wyższe świadczenia rentowe w rozumieniu art. 15 ust. 1 i 2 uważa się również świadczenia rentowe aktualnie korzystniejsze dla rencisty (np. renta inwalidzka rencisty zaliczonego do III grupy inwalidów z tytułu wypadku, który wykonuje zatrudnienie, jest świadczeniem korzystniejszym od renty starczej, gdyż nie podlega zawieszaniu).

42. Wybór świadczenia dokonany przez rencistę na podstawie art. 15 ust. 1 i 2 nie pozbawia go prawa do wybrania w przyszłości innego świadczenia; rencista uprawniony do dwóch lub więcej rent, może w każdym

czasie żądać wypłaty świadczenia w danym okresie dla siebie korzystniejszego.

43. W razie zbiegu prawa do rent rodzinnych z różnych tytułów (np. z dekretu o p.z.e. i dekretu o z.i.w.) po jednym żywicielu — wszystkim członkom rodziny przysługuje jedna łączna renta rodzinna z jednego tytułu, a mianowicie wyższa lub wybrana przez zainteresowanych.

44. W razie zbiegu prawa do rent rodzinnych po rodzicach naturalnych, wszystkim członkom rodziny przysługuje jedna łączna renta rodzinna po jednym z rodziców, a mianowicie renta wyższa lub wybrana przez zainteresowanych.

45. Osoby uprawnione do renty rodzinnej po żywicielu nie będącym ich rodzicem naturalnym, które mają prawo do renty również po rodzicu naturalnym (np. gdy po śmierci ojczyrna pozostały dzieci pobierające rentę rodzinną po własnym ojcu), zachowują prawo do tej renty, chociażby innym członkom rodziny przyznano rentę rodzinną, po tym żywicielu.

46. W razie gdy osoba uprawniona do renty rodzinnej nabędzie również prawo do renty z tytułu własnej pracy, wypłaca się na jej wniosek tę rentę, podczas gdy pozostałym uprawnionym członkom rodziny — rentę rodzinną.

Do art. 17.

47. Za okoliczności powodujące podwyższenie, obniżenie lub wstrzymanie renty w trybie i terminach okre-

ślonych w art. 17 uważa się tylko te okoliczności, które powstały dopiero po przyznaniu renty, a nie okoliczności, które istniały już w chwili przyznania renty, lecz nie zostały ujawnione w toku postępowania przed wydaniem decyzji.

48. Przepisy art. 17 nie mają zastosowania w przypadkach, w których renta ulega zwiększeniu wskutek zajścia okoliczności uzasadniających przyznanie dodatkowego świadczenia do renty (np. urodzenie się dziecka, uzyskanie przez rencistę orderu uprawniającego do dodatku do renty) albo zamiany jednego rodzaju renty na inny rodzaj renty (np. renty inwalidzkiej na starczą).

49. Za datę wydania z urzędu decyzji, od której należy podwyższyć świadczenie (art. 17 ust. 2) uważa się datę decyzji podwyższającej rentę; jeżeli jednak decyzja ta wydana została po upływie 14 dni od dnia stwierdzenia przez organ rentowy okoliczności, uzasadniających podwyższenie renty (tj. po terminie, w którym organ rentowy obowiązany jest wydać decyzję w myśl § 32 rozporządzenia Ministra Pracy i Opieki Społecznej z dnia 24 listopada 1959 r. — Dz. U. Nr 65, poz. 393), podwyższona renta przysługuje począwszy od 14-go dnia od daty stwierdzenia okoliczności uzasadniających jej podwyższenie.

50. W razie zaliczenia rencisty do wyższej grupy inwalidów przez wojewódzką komisję lekarską w związku z podniesieniem zarzutu wadliwości orzeczenia obwodowej komisji lekarskiej, termin 14-dniowy (ust. 49 instrukcji) biegnie od daty wydania orzeczenia przez wojewódzką komisję lekarską.

51. Odwołanie od orzeczenia obwodowej komisji lekarskiej, wydanego w wyniku kontrolnego badania lekarskiego przeprowadzonego z urzędu, uważa się za wniosek o podwyższenie renty (art. 17, ust. 2).

52. Przepis art. 17 ust. 3 nie ma zastosowania do przypadków zawieszenia prawa do renty w całości lub w części z powodu osiągnięcia zarobków lub posiadania dochodów z innych źródeł, gdyż sprawy te regulują przepisy o zawieszaniu rent.

53. W razie zmiany wykładni przepisów, decyzja oparta na dawnej wykładni ulega zmianie na korzyść zainteresowanego na jego wniosek, a także mimo nie zgłoszenia wniosku, jeżeli organ rentowy ma możliwość jej zmiany.

Przyznanie lub podwyższenie renty następuje od dnia zgłoszenia wniosku lub od daty wydania decyzji przez organ rentowy (art. 17 ust. 2). Postanowienia art. 73 ust. 2 nie mają w takim przypadku zastosowania, gdyż stosowanie wykładni, która następnie uległa zmianie, nie jest — w rozumieniu tego przepisu — błędem organu rentowego.

Do art. 18.

54. W razie ustania prawa do renty wskutek śmierci osoby uprawnionej, rentę wstrzymuje się od najbliższego terminu płatności, przypadającego po dacie śmierci, przy czym kwoty wypłacone od daty śmierci do najbliższego terminu płatności renty nie podlegają zwrotowi.

Do art. 19.

55. Pobieranie renty w okresie, w którym powinna być ona zawieszona wobec zarobkowania rencisty, na skutek niezawiadomienia organu rentowego o zajściu okoliczności powodujących jej zawieszenie, stanowi zagarnięcie mienia społecznego w rozumieniu przepisów ustawy z dnia 18 czerwca 1959 r. o odpowiedzialności karnej za przestępstwa przeciw własności społecznej (Dz. U. Nr 36, poz. 228), jeżeli z okoliczności sprawy wynika, że rencista działał w celu uzyskania nienależnego świadczenia (uchwała składu 7 Sędziów Sądu Najwyższego z dnia 16 listopada 1961 r. nr VI.KO-24/61 wpisana do księgi zasad prawnych).

Do art. 20.

56. Ze świadczeń rentowych mogą być również potrącane — lecz jedynie za pisemną zgodą zainteresowanego — zaliczki na renty wypłacone pracownikom przez:

- 1) zakłady pracy oraz
- 2) organa pomocy społecznej prezydentów rad narodowych lub przez inne instytucje (np. przez Polski Komitet Pomocy Społecznej).

57. Decyzja organu rentowego o potrąceniu z renty (art. 20 ust. 1) jest wykonalna z chwilą jej wydania, choćby od decyzji tej wniesione zostało odwołanie, gdyż skarga do sądu ubezpieczeń społecznych nie wstrzymuje wykonania decyzji (art. 204 § 1 prawa o sądach ubezpieczeń społecznych).

Zasadę powyższą należy przez analogię stosować w postępowaniu przed radami nadzorczymi.

Warunek uprawomocnienia się decyzji (art. 75) wymagany jest tylko przy wdrażaniu egzekucji administracyjnej.

Do art. 22.

58. Niezrealizowane świadczenia obejmują wszystkie świadczenia pieniężne, do których zmarły był uprawniony, niezależnie od tego, czy były one przyznane lecz niewypłacone, czy też jeszcze nie przyznane mimo zgłoszonego wniosku.

59. Należności z tytułu niezrealizowanych świadczeń przysługują za cały okres, za który nie zostały wypłacone, z tym, że wypłata ich następuje:

1) do dnia śmierci osoby uprawnionej do świadczeń, tj. do dnia, w którym ustało prawo do świadczenia — a nie do terminu płatności renty (art. 18 ust. 2),

2) za okres nie dłuższy niż 6 miesięcy wstecz od dnia śmierci rencisty, jeżeli niezrealizowane świadczenia rentowe powstały wskutek wstrzymania wypłaty świadczeń z przyczyn niezależnych od organu wypłacającego (art. 14 ust. 3).

60. Małżonek i dzieci zmarłego pracownika mają (łącznie) pierwszeństwo do niezrealizowanych świadczeń przed innymi członkami rodziny. W braku małżonka i dzieci świadczenia te przysługują kolejno: wnukom, rodzicom, dziadkom i rodzeństwu, tj. wnukom z pierwszeństwem przed rodzicami, rodzicom przed dziadkami itp.

61. Brak osób mających pierwszeństwo do podjęcia niezrealizowanych świadczeń zachodzi także, gdy osoba mająca pierwszeństwo żyje, lecz nie utrzymywała zmarłego, ani nie pozostawała na jego utrzymaniu.

62. Przy ocenie warunku pozostawania zmarłego na utrzymaniu osób ubiegających się o przyznanie niezrealizowanych świadczeń (lub warunku pozostawania tych osób na utrzymaniu zmarłego), przyjmuje się, że:

1) żona i dzieci spełniają ten warunek, jeżeli w chwili śmierci zamieszkiwali wspólnie z osobą, po której te świadczenia przysługują,

2) inni członkowie rodziny spełniają ten warunek, jeżeli bądź oni, bądź zmarły, odpowiadali wymaganiom określonym w rozporządzeniu Rady Ministrów z dnia 24 czerwca 1958 r. w sprawie warunków, w jakich uważa się rodziców i męża za pozostających na utrzymaniu pracownika (pracownicy) — (Dz. U. Nr 42, poz. 200 oraz z 1962 r. Nr 41, poz. 187).

63. Świadczenia niezrealizowane przez zmarłego pracownika przysługują się osobom uprawnionym do renty rodzinnej z urzędu, jeżeli z akt wynika niespornie, że mają do nich prawo.

64. Prawo rodziny zmarłego do niezrealizowanych przez niego świadczeń ulega przedawnieniu z upływem 5 lat od śmierci pracownika (art. 282 pkt 2 Kodeksu Zobowiązań).

Do art. 28.

65. Przez okres zatrudnienia wymagany do uzyskania renty starczej należy rozumieć okres zatrudnienia nie krótszy niż okres przewidziany w art. 29, przy czym do okresu tego wlicza się nie tylko faktyczne okresy zatrudnienia, lecz także okresy równorzędne z zatrudnieniem (ust. 6 instrukcji) oraz zaliczalne do okresów zatrudnienia (ust. 14 instrukcji).

66. Warunek osiągnięcia wieku starczego w czasie zatrudnienia lub w ciągu 5 lat od jego ustania:

1) jest spełniony również wówczas, kiedy wiek ten został osiągnięty w okresie równorzędnym z zatrudnieniem lub w ciągu 5 lat od ustania tego okresu,

2) nie jest spełniony, jeśli wiek ten został osiągnięty w okresie zaliczalnym do zatrudnienia (chyba, że od ustania zatrudnienia lub okresu równorzędnego z zatrudnieniem nie upłynęło więcej niż 5 lat).

67. Ukończenie wieku starczego po upływie 5 lat od ustania zatrudnienia nie daje prawa do renty starczej również pracownikowi, który w dniu ukończenia tego wieku nie miał wymaganego okresu zatrudnienia i dopiero później go uzupełnił, z wyjątkiem przypadków, gdy pracownik ma okres zatrudnienia: mężczyzna 35 lat, kobieta 30 lat (art. 28 ust. 3).

68. Przepis art. 28 ust. 3 nie zwalnia od warunku ukończenia wieku starczego, lecz jedynie od warunku ukończenia tego wieku w czasie zatrudnienia lub w ciągu 5 lat po jego ustaniu.

Do art. 32.

69. Za okresy zatrudnienia, o których mowa w art. 32 ust. 1 uważa się okresy zatrudnienia oraz okresy równorzędne z zatrudnieniem (ust. 6 instrukcji); inne okresy w tym również okresy zaliczalne (ust. 14 instrukcji) uważa się za przerwy w zatrudnieniu.

70. Za okresy zatrudnienia uważa się również okresy zatrudnienia w niepełnym wymiarze godzin, jeżeli jest ono wykonywane co najmniej w połowie obowiązującego wymiaru godzin pracy; przy ustalaniu podstawy wymiaru renty uwzględnia się faktyczną wysokość zarobków z tych miesięcy, nawet jeżeli zarobki te wynoszą mniej niż 500 zł.

71. Przerwy w zatrudnieniu, o których mowa w art. 32 ust. 1 mogą przypadać zarówno na początek, środek jak i na koniec 3-letniego okresu.

72. Użyte w art. 32 ust. 1 wyrazy: „po przyznaniu renty” oznaczają okres przypadający po dacie, od której po raz pierwszy przyznano rentę, a nie po dacie decyzji przyznającej tę rentę.

73. Ponowne ustalenie wysokości renty może nastąpić kilkakrotnie; za datę, od której liczy się nowy 3-letni okres, należy uważać datę, od której ostatnio ustalono wysokość renty na podstawie art. 32.

74. W razie zmiany — na wniosek rencisty — podstawy wymiaru renty w ciągu roku od daty wydania pierwszej decyzji (art. 10 ust. 2) termin 3-letni należy liczyć nie od daty ustalenia wyższej renty, lecz od daty, od której przyznano rentę w pierwotnej wysokości.

75. Przy ponownym ustalaniu wysokości renty, przeciętny miesięczny zarobek oblicza się na tych samych zasadach, jak przeciętny miesięczny zarobek (podstawę wymiaru) dla pierwszego ustalenia wysokości renty.

76. Ponowne ustalenie wysokości renty starczej, przyznanej zamiast uprzednio pobieranej renty inwalidzkiej, może nastąpić dopiero po upływie 3-letniego okresu od daty, od której przyznano rentę starczą.

77. Rentę starczą w nowej wysokości wypłaca się od daty zgłoszenia wniosku (art. 17 ust. 2).

Do art. 33.

78. Rencista pobierający rentę starczą:

1) w razie zaliczenia do I grupy inwalidów ma prawo do renty inwalidzkiej, choćby nie spełniał innych warunków wymaganych do przyznania takiej renty,

2) w razie zaliczenia do II lub III grupy inwalidów ma prawo do renty inwalidzkiej tylko wówczas, gdy spełnia wszystkie warunki wymagane do przyznania tej renty (art. 34).

79. Podstawę wymiaru renty inwalidzkiej stanowi:

1) podstawa wymiaru renty starczej, albo

2) przeciętny miesięczny zarobek z okresów zatrudnienia wymienionych w art. 10 ust. 1, jeżeli spełnione zostały wszystkie warunki, wymagane do przyznania renty inwalidzkiej i jeżeli jest to korzystniejsze dla zainteresowanego.

80. Rentę inwalidzką przyznaną w trybie art. 33 wypłaca się za okres nie dłuższy niż 3 miesiące wstecz od zgłoszenia wniosku o zamianę (art. 14 ust. 2 przy zastosowaniu art. 20 ust. 1 pkt 1).

Do art. 34.

81. Pracownikowi, który stał się inwalidą przed rozpoczęciem zatrudnienia, przysługuje prawo do renty inwalidzkiej tylko wtedy, kiedy po podjęciu zatrudnienia nastąpiło dalsze pogorszenie się sprawności organizmu, które samo uzasadnia zaliczenie co najmniej do III grupy inwalidów. Wysokość renty inwalidzkiej ustala się według grupy inwalidów uzasadnionej ogólnym

stanem zdrowia, a nie samym tylko naruszeniem sprawności powstałym po podjęciu zatrudnienia.

82. Podstawę wymiaru renty, przyznanej w myśl art. 34 ust. 2, stanowi:

1) podstawa wymiaru poprzedniej renty, albo

2) przeciętny miesięczny zarobek z okresów zatrudnienia wymienionych w art. 10 ust. 1, jeżeli spełnione zostały wszystkie warunki wymagane do przyznania nowej renty i jeżeli jest to korzystniejsze dla zainteresowanego.

83. Inwalidztwo z innych przyczyn niż wypadek w zatrudnieniu, powstałe w ciągu 2 lat od ustania prawa do renty inwalidzkiej z tytułu wypadku, nie uprawnia do renty z tytułu inwalidztwa powstałego z innych przyczyn, jeżeli pracownik nie osiągnął wymaganego do uzyskania takiej renty okresu zatrudnienia, ani przed powstaniem inwalidztwa wskutek wypadku, ani przed powstaniem inwalidztwa z innych przyczyn.

Do art. 36.

84. Istotnymi cechami wypadku w zatrudnieniu są łącznie:

a) nagłość zdarzenia,

b) zewnętrzność przyczyn i

c) związek z zatrudnieniem;

zdarzenia nie mającego jednocześnie wszystkich tych cech nie można uważać za wypadek w zatrudnieniu.

85. Cechę „nagłości” ma zdarzenie, które spowodowało uszkodzenie zdrowia zarówno na skutek jednorazowego, momentalnego działania przyczyny zewnętrznej, jak i działania ciągłego lub powtarzającego się w okresie nieprzekraczającym jednej dniówki roboczej.

86. Za uraz spowodowany przyczyną zewnętrzną należy uważać nie tylko uraz będący następstwem działania mechanicznego (uderzenie, zgniecenie, przecięcie itp.), lecz również uraz wywołany działaniem czynnika chemicznego, termicznego (oparzenie, odmrożenie) itp.

87. Związek wypadku z zatrudnieniem zachodzi, gdy istotną przyczyną wypadku jest zatrudnienie. Okoliczność, że wypadek zdarzył się w czasie przeznaczonym na pracę (związek czasowy) i w miejscu pracy (związek miejscowy), stwarza domniemanie związku przyczynowego wypadku z zatrudnieniem chyba, że zachodzą okoliczności wykluczające istnienie takiego związku.

88. W świetle postanowień rozporządzenia Ministra Pracy i Opieki Społecznej z dnia 1 lipca 1954 r. (Dz. U. z 1954 r. Nr 35, poz. 149, z 1958 r. Nr 31, poz. 141 i z 1961 r. Nr 55, poz. 312), dotyczącego wypadków, traktowanych na równi z wypadkami w zatrudnieniu:

1) za wypadek — uważa się tylko ten wypadek, który zdarzył się po dniu 1 lipca 1954 r., tj. po dniu wejścia w życie rozporządzenia,

2) okres dwuletni, o którym mowa w art. 34 ust. 1 liczy się — dla osób nie będących pracownikami — od daty wypadku,

3) za podstawę wymiaru renty przyznanej na podstawie rozporządzenia przyjmuje się:

a) kwotę 1.200 zł, a jeżeli wypadek nastąpił przed 1 lipca 1958 r. — 800 zł, albo

b) przeciętny miesięczny zarobek nie mniej jednak niż kwoty określone pod lit. a), jeżeli poszkodowany był pracownikiem,

4) zlecenie wykonywania funkcji lub zadań przez organy rady narodowej — należy uważać za zlecenie, o którym mowa w § 1 ust. 1 rozporządzenia,

5) za wypadek — uważa się wypadek, któremu uległ uczeń szkoły zawodowej lub student szkoły wyższej w związku z wykonywaniem praktyki w zakładzie pracy,

6) za wypadek — uważa się wypadek, któremu uległa osoba biorąca udział w akcji ratowniczej lub szkoleniu pożarniczym (rozporządzenie Ministra Gospodarki Komunalnej z dnia 4 czerwca 1954 r. w sprawie wynagrodzenia szkód poniesionych w związku z akcją ratowniczą w czasie pożaru — Dz. U. Nr 31, poz. 125 oraz ustawa z dnia 13 kwietnia 1960 r. o ochronie przeciwpożarowej — Dz. U. Nr 20, poz. 126),

7) nie uważa się za wypadek — wypadku, któremu uległ pracownik przy dobrowolnym korzystaniu ze zorganizowanych przez zakład pracy lub organizację związkową form zaspokojenia potrzeb życiowych i kulturalnych,

8) nie uważa się za wypadek — wypadku, związanego z uprawianiem sportu lub turystyki w ramach przynależności do określonych organizacji lub związków; uprawianie sportu lub turystyki i branie udziału w imprezach lub zawodach jest bowiem normalną konsekwencją członkostwa w związkach lub organizacjach, wynikającą z chęci realizacji osobistych zainteresowań, a zatem nie może być uważane za wykonywanie funkcji lub zadań w rozumieniu § 1 ust. 1 pkt 1 rozporządzenia.

Natomiast za wypadki w zatrudnieniu należy uważać wypadki jakim ulegną członkowie organizacji sportowej w związku z wykonywaniem funkcji lub zadań zleconych im:

a) przez własną organizację, a nie związanych ściśle z uprawianiem sportu w tej organizacji (np. zadania przy budowie stadionu sportowego, przy wykonywaniu czynności instruktora sportowego w zakładzie pracy, którym opiekuje się dana organizacja sportowa),

b) przez nadrzędną organizację, a wykraczające poza ramy normalnej działalności sportowej we własnej organizacji (np. branie udziału w przygotowaniach do imprez lub zawodów sportowych krajowych lub międzynarodowych albo w samych tych imprezach lub zawodach),

9) nie uważa się za wypadek — wypadku związanego z pomocą siewną lub żniwną wykonywaną w ramach wzajemnej pomocy sąsiedzkiej; przez zorganizowaną do-

browolnie lub zarządzoną przez władzę „pomoc”, w rozumieniu § 1 ust. 1 pkt 2 rozporządzenia, uważa się bowiem tylko taką akcją, która obejmuje ogół lub znaczną część mieszkańców wsi.

Do art. 37.

89. Zakażenie węglikiem u pracowników zatrudnionych przy ładowaniu, wyładowywaniu lub przewożeniu towarów należy uważać za chorobę zawodową; przyjmuje się bowiem, że zakażenie nastąpiło z powodu stykania się pracownika z zakażonymi towarami lub środkami, którymi je przewożono, bądź do których je ładowano lub wyładowano. Domniemanie to upada, jeżeli ustalono, że zakażenie nastąpiło poza tym zatrudnieniem (np. z powodu stykania się z posiadanymi przez pracownika zwierzętami lub przedmiotami, zakażonymi węglikiem).

90. Choroba wibracyjna (angioneurosis professionalis), czyli schorzenia naczyń krwionośnych palców rąk, występująca u robotników zatrudnionych przy ręcznym prostowaniu blach, jest chorobą zawodową, w myśl pkt 10 wykazu stanowiącego załącznik do rozporządzenia Rady Ministrów z dnia 14 maja 1956 r. w sprawie wykazu chorób zawodowych (Dz. U. Nr 27, poz. 122).

Do art. 38.

91. Okres zatrudnienia, wymagany do uzyskania przez pracownika II kategorii zatrudnienia prawa do renty inwalidzkiej z innych przyczyn niż wypadek w zatrudnieniu lub choroba zawodowa, uzależniony jest od wieku, w którym pracownik stał się inwalidą i wynosi:

Dla pracownika, u którego inwalidztwo powstało w wieku	Wymagany okres zatrudnienia
do 18 lat	jakikolwiek okres zatrudnienia,
powyżej 18 do 20 lat	1) co najmniej 1 rok, albo 2) mniej niż 1 rok, jeżeli pracownik rozpoczął zatrudnienie przed ukończeniem 18 lat i pracował bez przerwy do daty powstania inwalidztwa, albo 3) więcej niż 1 rok, jeżeli do daty ukończenia 20 lat pracownik nie osiągnął okresu zatrudnienia wym. w pkt 1 lub 2; w tym przypadku okres zatrudnienia wynosi tyle lat, ile wymagane jest od osób, których inwalidztwo powstało w tej grupie wieku, w której pracownik aktualnie się znajduje,
powyżej 20 do 22 lat	1) co najmniej 2 lata, albo 2) mniej niż 2 lata, nie mniej jednak niż 1 rok, jeżeli pracownik pracował bez przerwy od daty ukończenia 20 lat do daty powstania inwalidztwa (nie jest wymagane osiągnięcie rocznego okresu zatrudnienia w chwili ukończenia 20 lat), albo 3) więcej niż 2 lata, jeżeli do daty ukończenia 22 lat pracownik nie osiągnął okresu zatrudnienia wym. w pkt 1 lub 2; w tym przypadku okres zatrudnienia wynosi tyle lat, ile wymagane jest od osób, których inwalidztwo powstało w tej grupie wieku, w której pracownik aktualnie się znajduje,
powyżej 22 do 25 lat	1) co najmniej 3 lata, albo 2) mniej niż 3 lata, nie mniej jednak niż 2 lata, jeżeli pracownik pracował bez przerwy od daty ukończenia 22 lat do daty powstania inwalidztwa (nie jest wymagane osiągnięcie 2-letniego okresu zatrudnienia w chwili ukończenia 22 lat), albo 3) więcej niż 3 lata, jeżeli do daty ukończenia 25 lat pracownik nie osiągnął okresu zatrudnienia, wym. w pkt 1 lub 2; w tym przypadku okres zatrudnienia wynosi tyle lat ile wymagane jest od osób, których inwalidztwo powstało w tej grupie wieku, w której pracownik aktualnie się znajduje,
powyżej 25 do 30 lat	1) co najmniej 4 lata, albo 2) mniej niż 4 lata, nie mniej jednak niż 3 lata, jeżeli pracownik pracował bez przerwy od daty ukończenia 25 lat do daty powstania inwalidztwa (nie jest wymagane osiągnięcie 3-letniego okresu zatrudnienia w chwili ukończenia 25 lat), albo 3) 5 lat, w ciągu ostatnich 10 lat przed ustaniem zatrudnienia, jeżeli pracownik do ukończenia 30 lat nie osiągnął okresu zatrudnienia wym. w pkt 1 lub 2,
powyżej 30 lat	1) co najmniej 5 lat w okresie ostatnich 10 lat zatrudnienia, albo 2) mniej niż 5 lat, nie mniej jednak niż 4 lata, jeżeli pracownik pracował bez przerwy od daty ukończenia 30 lat do daty powstania inwalidztwa (nie jest wymagane osiągnięcie 4-letniego okresu zatrudnienia w chwili ukończenia 30 lat).

92. Przepis art. 34 ust. 1, w myśl którego prawo do renty inwalidzkiej powstaje również w przypadku, gdy pracownik stanie się inwalidą w ciągu 2 lat od ustania zatrudnienia, nie ma zastosowania w przypadkach, gdy inwalidztwo powstało po ustaniu zatrudnienia, jeżeli pracownik przed powstaniem inwalidztwa przeszedł do grupy wieku, dla której wymagany już jest dłuższy okres zatrudnienia, którego pracownik nie posiada.

93. Przez zatrudnienie, od którego ustania liczy się wstecz 10-letni okres (art. 38 ust. 2), rozumie się zatrudnienie, wykonywane przed powstaniem prawa do renty, tj. przed spełnieniem się wszystkich warunków do renty, z reguły — ostatnie zatrudnienie przed zgłoszeniem wniosku o rentę. W przypadku jednak, gdy w okresie 10 lat przed ustaniem ostatniego zatrudnienia pracownik nie ma wymaganego do przyznania renty 5-letniego okresu zatrudnienia, a inwalidztwo jego powstało przed podjęciem ostatniego zatrudnienia, okres 10 lat liczy się wstecz od ustania zatrudnienia, które było wykonywane przed powstaniem inwalidztwa.

Do art. 39.

94. Osoba zaliczona z tytułu ogólnego stanu zdrowia do wyższej grupy inwalidów, a z tytułu inwalidztwa powstałego wskutek wypadku w zatrudnieniu lub choroby zawodowej do niższej grupy inwalidów ma, w myśl art. 15 ust. 1, prawo wyboru:

1) bądź renty z tytułu zaliczenia do niższej grupy inwalidów, lecz w wysokości określonej dla inwalidztwa powstałego wskutek wypadku w zatrudnieniu lub choroby zawodowej (art. 39 ust. 1),

2) bądź renty z tytułu zaliczenia do wyższej grupy inwalidów, lecz w wysokości określonej dla inwalidztwa powstałego z innych przyczyn (art. 39 ust. 2).

95. Przy ustalaniu wysokości renty inwalidzkiej z tytułu wypadku w zatrudnieniu lub choroby zawodowej:

1) za niezatrudnionych — uważać należy również rencistów, którzy są zatrudnieni tylko dorywczo lub w niepełnym wymiarze godzin i osiągają zarobki nie przewyższające kwoty 500 zł miesięcznie,

2) za nie posiadających dochodu z innych źródeł niż zatrudnienie — uważać należy również rencistów, którzy mają dochody w wysokości, nie powodującej zawieszenia prawa do renty, w myśl przepisów o zawieszaniu rent.

Do art. 42.

96. Do zamiany renty inwalidzkiej na rentę starczą nie jest wymagany warunek osiągnięcia wieku starczego w czasie zatrudnienia lub w ciągu 5 lat po ustaniu zatrudnienia.

97. Podstawę wymiaru renty starczej przyznanej w myśl art. 42 stanowi:

1) podstawa wymiaru renty inwalidzkiej, albo
2) przeciętny miesięczny zarobek z okresów zatrudnienia, wymienionych w art. 10 ust. 1, jeżeli spełnione zostały wszystkie warunki do przyznania nowej renty i jeżeli jest to korzystniejsze dla zainteresowanego.

98. Do zamiany renty inwalidzkiej na rentę starczą I kategorii zatrudnienia, obok osiągnięcia — w czasie pobierania renty inwalidzkiej — wieku starczego, przewidzianego dla pracowników tej kategorii, wymagane jest spełnienie warunków określonych w § 3 lub 4 rozporządzenia Rady Ministrów z dnia 10 września 1956 r. w sprawie zaliczenia pracowników do kategorii zatrudnienia (Dz. U. Nr 39, poz. 176).

99. Rentę starczą, przyznaną zamiast uprzednio pobieranej renty inwalidzkiej, wypłaca się za okres nie dłuższy niż trzy miesiące wstecz od daty zgłoszenia wniosku (art. 14 ust. 2 z uwzględnieniem art. 20 ust. 1 pkt 1).

Do art. 43.

100. W przypadkach wymienionych w pkt 1 i 3 art. 43 podstawę wymiaru renty stanowią zarobki określone w art. 10 ust. 1, a w przypadku wymienionym w pkt 2 art. 43 — wysokość renty ustala się na zasadach określonych w ust. 69—77 instrukcji.

Do art. 44.

101. Przy ocenie, czy zmarły pracownik spełniał warunki do renty inwalidzkiej, przyjmuje się, że był inwalidą w chwili śmierci chyba, że komisja lekarska do

spraw inwalidztwa i zatrudnienia ustali na podstawie dokumentów lekarskich, wcześniejszą datę powstania inwalidztwa.

102. Prawo do renty rodzinnej nie przysługuje w razie śmierci pracownika, któremu odmówiono renty na podstawie przepisów obowiązujących przed dniem 1 lipca 1954 r. chyba, że pracownik ten:

1) był zatrudniony po złożeniu załatwionego odmownie wniosku, lub po ustaniu prawa do renty z powodu braku inwalidztwa, albo osiągnął wiek starczy w ciągu 5 lat od ustania zatrudnienia oraz

2) spełniał wszystkie warunki wymagane przez dekret o p.z.e. do uzyskania renty starczej lub inwalidzkiej (art. 95 ust. 1).

103. Przy ocenie uprawnień do renty rodzinnej po osobach uznanych za zmarłe w związku z działaniami wojennymi lub podczas wojny:

1) warunki wymagane od pracownika (okres zatrudnienia, zachowanie uprawnień) ocenia się wg stanu faktycznego istniejącego w dniu rozstania się pracownika z rodziną (mobilizacja, aresztowanie itp.),

2) warunki wymagane od członków rodziny (wiek, inwalidztwo, wychowywanie dzieci) ocenia się wg stanu faktycznego istniejącego w dacie śmierci pracownika, ustalonej w orzeczeniu sądowym.

104. Członkowie rodziny zmarłego rencisty, który pobierał rentę przyznaną wyjątkowo (art. 108), nie mają prawa do renty rodzinnej, mogą natomiast ubiegać się również o rentę wyjątkową.

Do art. 45.

105. Dzieci, wnuki lub rodzeństwo, które zawarły związek małżeński, nie mają prawa do renty rodzinnej, choćby spełniały wszystkie inne warunki uprawniające do takiej renty.

106. Dzieci przysposobione oraz dzieci drugiego małżonka (pasierby) mają prawo do renty rodzinnej zarówno po rodzicach własnych jak i po rodzicach przyspasabiających albo po ojczymie lub macosze, z zastosowaniem przepisów o zbiegu rent (art. 15 ust. 1).

107. Za szkoły w rozumieniu art. 45 ust. 1 pkt 1, do których uczęszczanie uprawnia dzieci do renty rodzinnych (dodatku do rent), uważa się szkoły objęte państwową organizacją szkolnictwa, a więc państwowe szkoły ogólnokształcące, państwowe szkoły zawodowe i szkoły wyższe, jak również te szkoły prywatne, które mają stwierdzone przez władze szkolne uprawnienia szkół państwowych.

108. Szkołami w rozumieniu art. 45 ust. 1 pkt 1 są m.in. również:

1) szkoły przysposobienia rolniczego, utworzone na podstawie uchwały nr 17 Rady Ministrów z dnia 8 stycznia 1957 r. w sprawie organizacji szkół przysposobienia rolniczego (Monitor Polski Nr 13, poz. 94),

2) zasadnicze szkoły zawodowe dla pracujących Zakładu Doskonalenia Rzemiosła w Warszawie,

3) dwuzimowe szkoły rolniczo-gospodarcze; prawo do renty rodzinnej przysługuje jednak tylko w miesiącach, w których uczeń uczęszcza do tej szkoły (listopad—marzec),

4) akademie teologiczne,

5) szkoły dla pracujących.

109. Nie są szkołami w rozumieniu art. 45 ust. 1 pkt 1 m.in.:

1) kursy zawodowe i doksztalcające oraz szkoły zaoczne i korespondencyjne,

2) seminaria duchowne, jako nieobjęte państwową organizacją szkolnictwa, ani nie posiadające uprawnień szkół państwowych,

3) państwowe ogniska plastyczne jako formy kształcenia pozaszkolnego.

110. Młodociąnicy zatrudnieni na podstawie umowy o naukę zawodu w wspołecznym lub rzemieślniczym zakładzie pracy uważani są za uczęszczających do szkoły w pierwszym i drugim roku nauki zawodu oraz przyuczenia do określonej pracy, pod warunkiem, że wynagrodzenie ich wynosi:

— nie więcej niż 260 zł miesięcznie w I roku nauki,

— nie więcej niż 360 zł miesięcznie w II roku nauki, (§ 13, 17 i 27 uchwały nr 364 Rady Ministrów z dnia

26 września 1958 r. — Monitor Polski Nr 78, poz. 453 i § 22 rozporządzenia Przewodniczącego Komitetu Drobnej Wytwórczości z dnia 1 marca 1960 r. — Dz. U. nr 16, poz. 97).

111. Uczeń uczęszczający do szkoły (w rozumieniu art. 45 ust. 1) i będący równocześnie pracownikiem (art. 4) nie traci prawa do renty rodzinnej; prawo to może jednak ulec zawieszeniu z uwagi na zarobkowanie.

112. Dypłomant (osoba przygotowująca pracę dyplomową) spełnia warunek uczęszczania do szkoły, dopóki jest wpisany na listę studentów.

113. Za „rodziców” należy uważać tylko rodziców naturalnych; nie mają zatem prawa do renty rodzinnej:

- 1) ojczym lub macocha po pasierbie,
- 2) rodzice przysposabiający po dziecku przysposobionym,
- 3) osoba utrzymująca i wychowująca obce dziecko — po tym dziecku.

114. Pobieranie renty wypadkowej niskoprocentowej (art. 91) nie wyklucza uznania, że osoby pobierające tę rentę pozostawały na utrzymaniu zmarłego pracownika (rencisty); przez rentę, o której mowa w § 3 ust. 1 pkt 4 rozporządzenia Rady Ministrów z dnia 24 czerwca 1958 r. (Dz. U. Nr 42, poz. 200 i z 1962 r. Nr 41, poz. 187), należy bowiem rozumieć renty określone w art. 3 ust. 1, a nie w art. 91.

115. W przypadku, gdy prawo do renty rodzinnej wygasło z powodu ustania inwalidztwa, można uzyskać ponownie prawo do tej renty, jeżeli od daty wygaśnięcia prawa do renty do daty powstania ponownego inwalidztwa nie upłynął okres 2 lat (analogia do art. 34 ust. 2).

Do art. 46.

116. Wspólne zamieszkanie małżonków nierozwiedzionych stwarza domniemanie wspólności małżeńskiej, chyba, że okoliczności faktyczne temu przeczą. Oddzielne zamieszkiwanie małżonków nie jest równoznaczne z niepozostawianiem we wspólności małżeńskiej, jeżeli z okoliczności sprawy wynika, że wspólność taka istniała, mimo oddzielnego zamieszkiwania.

117. Ugodę sądową na piśmie, przynajmniej alimenty rozwiedzionej małżonce, należy uważać za równoznaczną z wyrokiem sądowym przynajmniej prawo do alimentów.

118. Za rencistę w rozumieniu art. 46 ust. 2 uważa się również osobę, która miała zawieszony prawo do renty z powodu osiągnięcia zarobków z tytułu zatrudnienia lub posiadania dochodów z innych źródeł.

Do art. 47.

119. Wdowa, która zawarła ponowny związek małżeński, nie odzyskuje prawa do renty rodzinnej po pierwszym małżonku, chociażby w razie śmierci drugiego małżonka nie nabyła po nim prawa do renty rodzinnej, albo chociażby drugie małżeństwo ustało wskutek rozwodu. Przywrócenie prawa do renty rodzinnej po pierwszym małżonku może nastąpić tylko w przypadku unieważnienia drugiego małżeństwa, a więc uznania go za niebyłe.

Do art. 48.

120. Za członka rodziny, uprawnionego do renty rodzinnej z tytułu wychowania dziecka (wnuka lub rodzeństwa) zmarłego pracownika, uważa się tę osobę, spośród grona uprawnionych, która faktycznie wychowuje dziecko. W razie zgłoszenia wniosku o rentę rodzinną z wspomnianego tytułu przez kilka osób spełniających te same warunki, uwzględnia się kolejno matkę, babkę, ojca i dziadka.

Do art. 50.

121. Niemożność zapewnienia utrzymania dziecku (art. 50 ust. 1 i 2) zachodzi, gdy rodzice nie mogą łączyć na jego utrzymanie z przyczyn od siebie niezależnych (niezdolność rodziców do wykonywania zatrudnienia, brak dochodów z innych źródeł, nieposiadanie przez nich prawa do renty, odbywanie kary pozbawienia wolności itp.) albo, gdy miejsce ich pobytu jest nieznane.

122. Dziecko ma prawo do renty rodzinnej po pracowniku, który był jego opiekunem, ustanowionym przez władzę opiekuńczą i który utrzymywał je w chwili swojej śmierci, nawet gdy rodzice lub jedno z rodziców dziecka żyją i mogą zapewnić mu utrzymanie. Odnosi się to również do wnuków i rodzeństwa.

Do art. 52.

123. Za sierotę zupełną uważa się takie dziecko, którego oboje rodzice nie żyją, jeżeli dziecko uprawnione jest do renty po rodzicach naturalnych; dziecko poza-mażeńskie, którego ojciec jest nieznan, uważa się za sierotę zupełną w razie śmierci matki.

124. Dziecko, które pobierało rentę po rodzicach naturalnych w wysokości określonej dla sieroty zupełnej, zachowuje prawo do renty w tej wysokości również, gdy zostanie przysposobione.

125. Do renty rodzinnej z tytułu śmierci jednego z rodziców przysposabiających nie przysługuje kwota wzrostu przewidziana dla sierot zupełnych, jeżeli dziecko zostało przysposobione przez obojga małżonków, a jeden z nich żyje.

Do art. 55.

126. Warunek pozostawania co najmniej przez rok na utrzymaniu rencisty, wymagany do przyznania renty rodzinnej dzieciom obcym, wnukom i rodzeństwu (art. 50 ust. 1 pkt 2) nie jest wymagany przy ocenie prawa tych osób do dodatku „rodzinnego” do renty starczej, inwalidzkiej lub rodzinnej; w tym przypadku wystarczy sam fakt pozostawania tych osób na utrzymaniu rencisty.

127. Dzieci, wnuki i rodzeństwo, którym rentę rodzinną wypłaca się do rąk własnych, mają również prawo do dodatków z art. 55.

128. Renciście zatrudnionemu, który nie otrzymał zasiłku rodzinnego z tytułu zatrudnienia, przysługują dodatki do renty dla żony i dzieci, jeżeli w tym okresie pobierał rentę i miał prawo do tych dodatków. Wpłata dodatku nie może jednak nastąpić za okres dłuższy niż 3 miesiące wstecz od daty złożenia wniosku o dodatek (art. 14 ust. 2).

Do art. 56.

129. Dodatek „bracki” przysługuje tylko za okresy pracy wykonywanej w byłych zakładach brackich przed dniem 1 lipca 1954 r. tj. przed dniem uchylecia ustawy o bractwach górniczych (art. 112 ust. 2 pkt 5).

Do art. 57 (i art. 11).

130. Do okresu zatrudnienia uzasadniającego prawo do dodatku z art. 57 zalicza się okresy:

- 1) nieprzerwanego zatrudnienia po Wyzwoleniu w ostatnim zakładzie pracy (art. 11 ust. 1 i 2),
- 2) zatrudnienia w innym zakładzie pracy w przypadkach określonych w art. 11 ust. 3 i 4,
- 3) niezdolności do pracy, w której okresie przysługiwało prawo do zasiłków chorobowych, jeżeli niezdolność występowała w czasie trwania stosunku zatrudnienia, lub po ustaniu tego stosunku, pod warunkiem podjęcia zatrudnienia w tym samym lub innym zakładzie pracy w ciągu 3 miesięcy od ustania prawa do zasiłków chorobowych (art. 7 ust. 1),

4) nauki:

- a) w szkołach przysposobienia zawodowego,
- b) w szkołach partyjnych i szkołach związków zawodowych — pod warunkiem bezpośredniego uprzedniego zatrudnienia,
- c) zawodu w zakładach pracy, jeżeli pracownik podjął zatrudnienie w ciągu 3 miesięcy od ukończenia tej nauki (art. 7 ust. 1),
- 5) pełnienia mandatu poselskiego, jeżeli poseł nie będący pracownikiem podjął zatrudnienie w ciągu 3 miesięcy od wygaśnięcia mandatu (art. 7 ust. 1),
- 6) pełnienia funkcji z wyboru, przez osobę otrzymującą z tego tytułu wynagrodzenie stanowiące główne źródło utrzymania, jeżeli osoba ta podjęła zatrudnienie w ciągu 3 miesięcy od ukończenia pełnienia funkcji (art. 4 ust. 1 pkt 2),
- 7) niesłusznego pozbawienia wolności pracownika, jeżeli w ciągu 3 miesięcy po odzyskaniu wolności powrócił on do swego zakładu pracy lub podjął zatrudnienie

w innym zakładzie pracy (§ 3 rozporządzenia Rady Ministrów z dnia 1 grudnia 1956 roku — Dz. U. Nr 59, poz. 279),

8) służby wojskowej zawodowej i nadterminowej, pod warunkiem podjęcia zatrudnienia w terminie 6 miesięcy od zwolnienia ze służby (art. 66 ustawy z dnia 13 grudnia 1957 r. o służbie wojskowej oficerów Sił Zbrojnych — Dz. U. z 1958 r. Nr 2, poz. 5 i z 1963 r. Nr 50, poz. 277),

9) służby okresowej oficerów, pod warunkiem zgłoszenia się do pracy w terminie 30 dni od zwolnienia z tej służby (art. 71 ustawy wymienionej w pkt 8),

10) zasadniczej służby wojskowej, ćwiczeń wojskowych lub przeszkolenia wojskowego, pod warunkiem, że pracownik zgłosił swój powrót — celem podjęcia zatrudnienia — do zakładu pracy, który go zatrudnił w chwili powołania do służby wojskowej, w ciągu 30 dni od zwolnienia z zasadniczej służby wojskowej, a w ciągu 3 dni od zwolnienia z ćwiczeń lub przeszkolenia wojskowego (art. 124 ustawy z dnia 30 stycznia 1959 r. o powszechnym obowiązku wojskowym — Dz. U. z 1963 r. Nr 20, poz. 108),

11) leczenia inwalidy wojskowego i przysposobienia go do zawodu, pod warunkiem podjęcia zatrudnienia w ciągu 3 miesięcy od dnia zakończenia leczenia lub przysposobienia (art. 26 ust. 4 dekretu o z.i.w.),

12) zatrudnienia w innym zakładzie pracy nauczycieli zwolnionych niesłusznie ze służby nauczycielskiej, którzy powrócili do tej służby w wyniku rehabilitacji, nie później jednak niż w ciągu 3 miesięcy od tej rehabilitacji (zarządzenie Ministra Oświaty z dnia 12 stycznia 1957 r. w sprawie organizacji i zakresu działania komisji rehabilitacyjnych dla nauczycieli (wychowawców) — Dz. Urz. Min. Oświaty Nr 1, poz. 3), oraz

13) zatrudnienia w innym zakładzie pracy oraz przeszkolenia zawodowego pracownika zwolnionego w roku 1957 lub 1958 z administracji, w wyniku realizacji uchwały nr 25 Rady Ministrów z dnia 18 stycznia 1957 r. (Monitor Polski Nr 6, poz. 37) — na zasadach przewidzianych w tej uchwale.

131. Nie przerywają okresu zatrudnienia, choć nie są do niego wliczane, okresy:

1) nauki w szkole, do której pracownik został skierowany przez zakład pracy (art. 8 ust. 1 pkt 1),

2) aspirantury naukowej (obecnie studia doktoranckie — na podstawie ustawy z dnia 5 listopada 1958 r. o szkołach wyższych — Dz. U. Nr 68, poz. 336),

3) zatrudnienia w innym zakładzie pracy na podstawie wyboru, jeżeli wynagrodzenie z tego tytułu nie stanowiło głównego źródła utrzymania pracownika (art. 4 ust. 1 pkt 2),

4) inwalidztwa, oraz

5) bezpłatnego urlopu, wykorzystanego za zgodą zakładu pracy w okresach przewidzianych w obowiązujących przepisach.

W przypadkach wymienionych w pkt 1 — 4 wymagany jest warunek, aby pracownik powrócił do zatrudnienia w tym samym zakładzie pracy najpóźniej w ciągu 3 miesięcy od ustania powyższych przerw.

132. Prawo do dodatku z art. 57 ma pracownik, który posiada okres zatrudnienia wymagany do przyznania tego dodatku i stał się inwalidą:

1) w okresie zatrudnienia w ostatnim zakładzie pracy lub w okresie zaliczanym do tego okresu (ust. 130 instrukcji), albo

2) w czasie przerwy w zatrudnieniu, jeżeli spełnia warunki do przyznania renty inwalidzkiej oraz posiada zachowaną ciągłość pracy (np. prawo do dodatku będzie miał pracownik, który po przepracowaniu 14 lat w jednym zakładzie pracy i odślużeniu 2-letniego okresu wojskowej służby okresowej stał się inwalidą w ciągu 2 tygodni od zwolnienia z tej służby; inwalidztwo powstało bowiem przed upływem 30-dniowego okresu, gwarantującego zachowanie ciągłości pracy w razie powrotu do tego samego zakładu pracy — ust. 130 pkt 9 instrukcji).

133. Pracownikowi, który kilkakrotnie zmieniał pracę, dolicza się do nieprzerwanego okresu zatrudnienia w ostatnim zakładzie pracy, okresy zatrudnienia we wszystkich poprzednich zakładach pracy, jeśli przy każdej zmianie zakładu pracy zostały spełnione warunki, uzasadniające doliczenie okresu zatrudnienia w poprzed-

nim zakładzie pracy do okresu zatrudnienia w następnym zakładzie pracy (art. 11 ust. 3 i 4).

134. Za datę Wyzwolenia (art. 11 ust. 1) należy przyjmować datę faktycznego wyzwolenia danego obszaru kraju.

135. Pracownik, któremu przyznano rentę inwalidzką w wysokości przewidzianej dla pracowników I kategorii zatrudnienia, ma prawo do dodatku za nieprzerwany okres zatrudnienia w wysokości przewidzianej dla tej kategorii, jeżeli ma co najmniej 15-letni nieprzerwany okres zatrudnienia I kategorii po Wyzwoleniu; pracownik nie spełniający tego warunku ma prawo do dodatku w wysokości przewidzianej dla pracowników II kategorii zatrudnienia.

Do art. 58.

136. Pracownikiem nauki w rozumieniu art. 58 jest osoba będąca takim pracownikiem w rozumieniu przepisów normujących stosunki służbowe pracowników nauki, a obowiązujących po dniu 1 lipca 1954 r., lub osoba, która nie będąc pracownikiem nauki, korzysta w myśl przepisów szczególnych z uprawnień przysługujących pracownikom nauki.

137. Pracownik nauki nabywa prawo do dodatku do renty starczej z art. 58, jeżeli osiągnięcie wieku starczego nastąpiło w czasie wykonywania zatrudnienia w charakterze pracownika nauki.

138. Prawa do dodatku do renty starczej z art. 58 nie nabywa osoba, która uzyskała charakter pracownika nauki po osiągnięciu wieku starczego lub która przerwała pracę w tym charakterze przed ukończeniem tego wieku.

139. Traci prawo do dodatku z art. 58 osoba pobierająca ten dodatek, jeżeli ponownie ustalono jej rentę od zarobków z tytułu zatrudnienia nie w charakterze pracownika nauki, albo przyznano jej inną rentę z tytułu takiego zatrudnienia.

140. Wysokość dodatku z art. 58 oblicza się od całej renty wraz z wszystkimi dodatkami z wyjątkiem dodatków na członków rodziny.

Jeżeli jednak podstawę wymiaru renty stanowią zarobki z różnych zatrudnień, dodatek oblicza się tylko od renty jaka przysługiwałaby od podstawy wymiaru, ustalonej przy uwzględnieniu wyłącznie zarobków uzyskiwanych z tytułu zatrudnienia w charakterze pracownika nauki.

141. Rencistom, którym zamiast rent przysługujących na podstawie przepisów obowiązujących przed dniem 1 lipca 1954 r. przyznano z urzędu renty z dekretu, przysługuje dodatek z art. 58, jeżeli w chwili powstania prawa do renty odpowiadali warunkom, którym musi odpowiadać pracownik nauki na podstawie przepisów obowiązujących po dniu 30 czerwca 1954 r.

Do art. 59.

142. Wysokość dodatków z tytułu odznaczenia orderami lub tytułami honorowymi dla rencistów pobierających renty minimalne wynosi 25% kwoty renty minimalnej (25% od 500, 600 lub 260 zł).

Do art. 60.

143. Prawo do dodatku przysługuje nie tylko osobom pobierającym — w chwili nabycia prawa do renty starczej — rentę inwalidzką z powodu inwalidztwa pozostającego w związku ze służbą wojskową, ale także osobom uprawnionym do takiej renty, mimo jej nie pobierania, z powodu wyboru innej renty.

Do art. 61.

144. Zasiłek pogrzebowy przysługuje również w razie śmierci osoby, nie pobierającej renty, która w chwili śmierci spełniała wszystkie warunki wymagane do przyznania renty, chyba że osoba ta uzyskiwała zarobki (dochody) uzasadniające zawieszenie prawa do renty.

145. Warunek pozostawiania na utrzymaniu pogrzebowego z tytułu śmierci członków rodziny rencisty, wymienionych w art. 61 ust. 1 pkt 3 i 4, uważać należy za spełniony przez:

a) małżonka i rodziców, jeżeli odpowiadają oni warunkom określonym w rozporządzeniu Rady Ministrów z dnia 24 czerwca 1958 r. w sprawie warunków w jakich uważa się rodziców i męża za pozostających na utrzymaniu pracownika (pracownicy) (Dz. U. Nr 42, poz. 200 i z 1962 r. Nr 41, poz. 187),

b) dzieci, wnuków i rodzeństwo, jeżeli rencista nie pobierał na nie dodatki do renty; jeśli rencista dodatków nie pobierał, zasiłek pogrzebowy przysługuje dzieciom spełniającym warunki z art. 45 ust. 1 pkt 1 — pozostającym choćby na częściowym utrzymaniu rencisty. Warunków z art. 50 dekretu nie wymaga się.

146. W przypadku, gdy prawo do renty zmarłego ustalone zostało dopiero w postępowaniu odwoławczym, termin przedawnienia prawa do zasiłku pogrzebowego liczy się od dnia doręczenia pozostałej rodzinie prawomocnego orzeczenia przyznającego rentę.

147. Po renciście, który w chwili śmierci miał zawieszony prawo do renty, zasiłek pogrzebowy nie przysługuje, chociażby nawet przyznano rentę rodzinną pozostałym po nim członkom rodziny.

Do art. 62.

148. Osoba, która pokryła koszty pogrzebu, nie musi spełniać żadnych innych warunków, aby otrzymać zasiłek pogrzebowy.

Do art. 63.

149. W przypadku, gdy zasiłek pogrzebowy przysługuje po osobie, która spełniała wszystkie warunki wymagane do przyznania renty inwalidzkiej, a której renty jeszcze nie przyznano, wysokość zasiłku ustala się od renty obliczonej wg II grupy inwalidów, chyba, że grupa inwalidztwa została już uprzednio ustalona.

Do art. 64.

150. Przy ustalaniu uprawnień do świadczeń leżniczych — warunek pozostawania żony (męża) lub rodziców na utrzymaniu rencisty, należy oceniać w oparciu o przepisy rozporządzenia Rady Ministrów z dnia 24 czerwca 1958 r. w sprawie warunków, w jakich uważa się rodziców i męża za pozostających na utrzymaniu pracownika (pracownicy) (Dz. U. Nr 42, poz. 200 i z 1962 r. Nr 41, poz. 187).

Do art. 66.

151. Przepisy rozporządzenia Ministra Pracy i Opieki Społecznej z dnia 10 listopada 1958 r. w sprawie zasad dokonywania potrąceń z rent na pokrycie kosztów utrzymania rencistów przebywających w zakładach pomocy społecznej (Dz. U. Nr 64, poz. 315) nie dają podstawy dokonywania bez zgody rencisty potrąceń z przysługującej mu renty za pobyt jego żony w zakładzie pomocy społecznej.

Nie wyklucza to jednak możliwości wytoczenia renciście powództwa o alimenty na zaspokojenie tych kosztów.

Do art. 69.

152. Rencistów, którzy ukończyli wiek: mężczyźni 60 lat, kobiety 55 lat, nie poddaje się kontrolnym badaniom lekarskim z urzędu, chyba że inwalidztwo powstało wskutek wypadku w zatrudnieniu. Zasada powyższa nie wyklucza przeprowadzenia badania kontrolnego na żądanie osoby zainteresowanej (§ 10 rozporządzenia Ministra Pracy i Opieki Społecznej z dnia 27 listopada 1958 r. w sprawie orzekania o inwalidztwie i zaliczaniu do jednej z grup inwalidów — Dz. U. Nr 73, poz. 368).

153. Stwierdzenie w wyniku badania kontrolnego u osoby wymienionej w ust. 152 instrukcji ustąpienia inwalidztwa lub obniżenia grupy inwalidzkiej nie uzasadnia wstrzymania wypłaty renty, ani obniżenia jej wysokości.

Do art. 78.

154. Robotnicy zespołów formujących szkło w spółdzielczych zakładach pracy, jako członkowie spółdzielni (kandydaci na członków), mają prawo do rent przewidzianych dla hutników szkła, jeżeli spełniają warunki przewidziane do uzyskania tych rent i jeżeli praca w spółdzielni stanowiła główne źródło ich utrzymania (art. 107).

155. Za „inne zatrudnienie w przemyśle szklarskim”, w rozumieniu art. 78 ust. 3 uważa się:

1) wszelkie zatrudnienie w przemyśle szklarskim bez względu na stanowisko (a więc również zatrudnienie w przetwórstwie szkła oraz zatrudnienie, o którym mowa w art. 79 ust. 3 pkt 2),

2) wszelkie zatrudnienie i funkcje w związku zawodowym zrzeszającym pracowników przemysłu szklarskiego oraz w Ministerstwie Budownictwa i Przemysłu Materiałów Budowlanych.

156. Okresy „innego zatrudnienia w przemyśle szklarskim” (ust. 155) traktuje się jak okresy równorzędne z okresami zatrudnienia (ust. 6 instrukcji).

157. Zmiany w zatrudnieniu w przemyśle szklarskim, po przeniesieniu z zespołu formującego szkło, nie stanowią przeszkody do zaliczenia tych okresów przy ustalaniu uprawnień do renty starczej, jeżeli każda z tych zmian następowała w drodze wyboru, przeniesienia służbowego lub innego zarządzenia służbowego.

Do art. 79.

158. Warunek zatrudnienia w zespole formującym szkło w dniu 14 kwietnia 1954 r. (art. 79 ust. 1) uważa się również za spełniony, jeżeli w dniu tym robotnik wykonywał inne zatrudnienie w przemyśle szklarskim (ust. 155 instrukcji), pod warunkiem jednak, że od ustania zatrudnienia w zespole formującym szkło do dnia 14 kwietnia 1954 r. nie upłynęło więcej niż 5 lat.

Do art. 81.

159. Za choroby zawodowe, uprawniające do rent przewidzianych dla hutników szkła, uważa się tylko choroby wymienione w wykazie stanowiącym załącznik do rozporządzenia Ministrów Pracy i Opieki Społecznej oraz Budownictwa i Przemysłu Materiałów Budowlanych z dnia 9 czerwca 1958 r. w sprawie ustalenia wykazu chorób zawodowych robotników zatrudnionych w zespołach formujących szkło (Dz. U. Nr 42, poz. 202); prawa do tych rent nie nabywają zatem hutnicy szkła, których inwalidztwo jest następstwem choroby zawodowej wymienionej w wykazie stanowiącym załącznik do rozporządzenia Rady Ministrów z dnia 14 maja 1956 r. w sprawie wykazu chorób zawodowych (Dz. U. Nr 27, poz. 122).

160. Renta inwalidzka z tytułu choroby zawodowej przewidziana dla hutników szkła przysługuje tylko tym robotnikom, którzy wykonywali w zespole formującym szkło czynności zawodowe, narażające na powstanie tej choroby, przy czym nie jest konieczne, aby te czynności wykonywali ostatnio przed powstaniem inwalidztwa.

Do art. 86.

161. Postanowienia art. 86 nie stanowią przeszkody do merytorycznego rozpatrzenia wniosku o rentę starczą, zgłoszonego przez osobę, której na podstawie przepisów obowiązujących przed dniem 1 lipca 1954 r. odmówiono renty inwalidzkiej i która w chwili wydawania decyzji odmownej nie ukończyła wieku: mężczyzna — 65 lat, kobieta 60 lat. Wniosek taki nie jest bowiem „wnioskiem o rewizję” w rozumieniu art. 86.

Do art. 87.

162. Osoba, której przyznano rentę inwalidzką II grupy inwalidów z uwagi na niewykonywanie zatrudnienia w dniu 1 lipca 1958 r. (art. 87 ust. 2), zachowuje prawo do tej renty do czasu ustąpienia inwalidztwa, lub podjęcia zatrudnienia. Zaliczenie takiej osoby, w wyniku badania kontrolnego, do III grupy inwalidów, nie powoduje obniżenia renty.

163. Dziecko, któremu przyznano rentę rodzinną lub dodatek do renty w miejsce świadczeń pobieranych z tytułu inwalidztwa na podstawie przepisów obowiązujących przed dniem 1 lipca 1954 r., zachowuje prawo do tej renty lub dodatku do czasu ustąpienia inwalidztwa. Zaliczenie takiego dziecka do III grupy inwalidów nie powoduje utraty prawa do renty (dodatku).

Do art. 91.

164. Renta wypadkowa niskoprocentowa (przyznana na podstawie przepisów obowiązujących przed dniem 1 lipca 1954 r. z tytułu niezdolności do zarobkowania wynoszącej mniej niż 45%), wypłacana po dniu 1 lipca

1958 r., ulega zamianie na określoną w dekreście o p.z.e. rentę inwalidzką z tytułu wypadku w zatrudnieniu lub choroby zawodowej, niezależnie od daty zgłoszenia wniosku o tę zmianę, jeżeli rencista spełnia warunki wymagane do zaliczenia z tego tytułu co najmniej do III grupy inwalidów.

Wynika to z zestawienia przepisów art. 91, 96 i 97.

165. Po osobie pobierającej rentę wypadkową z tytułu utraty zdolności do zarobkowania poniżej 45% (art. 91 ust. 1) przysługuje zasiłek pogrzebowy w wysokości 3-krotnej renty. Zasiłek pogrzebowy nie przysługuje natomiast w razie śmierci członka rodziny osoby pobierającej taką rentę.

166. Renciscie, któremu niskoprocentową rentę wypadkową zamieniono na rentę starczą lub inwalidzką, wypłaca się — przez okres zawieszenia prawa do renty starczej lub inwalidzkiej z powodu zarobkowania lub osiągnięcia dochodu z innych źródeł — niskoprocentową rentę wypadkową.

Do art. 93.

167. Wdowa, której przyznano rentę rodzinną z tytułu wychowywania dwojga dzieci zamiast renty wdowiej pobieranej na podstawie przepisów obowiązujących przed dniem 1 lipca 1954 r., zachowuje prawo do tej renty, jeżeli w chwili ukończenia przez jedno z dzieci 16 lat lub w chwili zaprzestania przez to dziecko nauki po 16-tym roku życia była inwalidką lub osiągnęła wiek 55 lat.

168. Zmiana podstawy wymiaru renty u rencistów, którym przyznano renty na podstawie art. 87—89 i 92, może nastąpić jedynie na warunkach określonych w art. 32 z tym, że 3-letni okres zatrudnienia, wymagany przez ten przepis, liczy się najwcześniej od dnia 1 lipca 1958 r.

Do art. 94.

169. Rentę w wysokości równej wysokości renty (rent) wypłacanej w dniu 30 czerwca 1958 r. wypłaca się dopóki rencista nie przerwie zatrudnienia lub nie straci dochodu z innych źródeł, nawet w przypadku zaliczenia go do wyższej grupy inwalidów.

170. Przepis art. 94 ust. 2. ograniczający wysokość renty w razie wykonywania zatrudnienia lub posiadania dochodów z innych źródeł, ma również zastosowanie do rent inwalidzkich, których wysokość ustalono ponownie w trybie art. 43.

Do art. 97.

171. Wpłatę niskoprocentowej renty wypadkowej (art. 91 ust. 1) wstrzymuje się, jeżeli w wyniku badania kontrolnego, przeprowadzonego z urzędu lub na wniosek rencisty okazało się, że niezdolność do zarobkowania spowodowana wypadkiem wynosi mniej niż 25%.

Do art. 100.

172. Rentę do renty starczej na podstawie art. 100 przysługuje jedynie wówczas, jeżeli pracownik:

1) był objęty państwowym systemem emerytalnym w dniu 1 lipca 1954 r.,

2) osiągnął wiek i okres zatrudnienia, określone w tym przepisie, w służbie publiczno-prawnej i nie później niż do dnia 1 lipca 1959 r., nawet jeżeli po spełnieniu tych warunków wykonywał zatrudnienie o innym charakterze.

173. Za objętych państwowym systemem emerytalnym w dniu 1 lipca 1954 r. uważa się również:

1) pracowników zwolnionych z publiczno-prawnej służby, którzy po dniu 1 lipca 1954 r. zostali ponownie powołani do tej służby w wyniku uznania zwolnienia za niesłuszne,

2) pracowników b. Polskiego Monopolu Tytoniowego, b. Państwowego Monopolu Spirytusowego oraz b. Państwowego Zakładu Emerytalnego pozostających w czynnej służbie w tych jednostkach w chwili ich likwidacji, jeżeli po tej likwidacji przeszli do pracy w zakładach pracy, które przejęły czynności zlikwidowanych jednostek.

Do art. 110.

174. Osoby, które stały się inwalidami wskutek aktów terrorystycznych związanych z urzędową lub polityczną

działalnością danej osoby, oraz członkowie rodzin pozostałych po osobach zmarłych wskutek tych aktów, mają prawo do świadczeń przewidzianych w dekreście o p.z.e. z tytułu wypadku w zatrudnieniu, przy czym za podstawę wymiaru renty przyjmuje się kwotę 1.200 zł (§ 1 ust. 2 rozporządzenia Ministra Pracy i Opieki Społecznej z dnia 1 lipca 1954 r. w sprawie wypadków w zatrudnieniu — Dz. U. Nr 35, poz. 149, z r. 1958 Nr 31, poz. 141 i z r. 1961 Nr 55, poz. 312).

Do art. 115.

175. Uprawy rocznego terminu przewidzianego do zgłoszenia wniosku o świadczenia, określone w art. 31 ustawy z dnia 17 marca 1932 r. o zaopatrzeniu inwalidzkim (Dz. U. z 1945 r. nr 32, poz. 131 z późniejszymi zmianami), nie wyklucza prawa do renty na podstawie art. 115.

CZĘŚĆ II.

ZAOPATRZENIE INWALIDÓW WOJENNYCH I WOJSKOWYCH

Do art. 3.

176. Warunek powstania inwalidztwa w ciągu 6 miesięcy po zwolnieniu ze służby wojskowej, przewidziany w art. 3 ust. 1 pkt 2, dotyczy również inwalidy wojennego. Wszystkie bowiem przepisy dekretu o z.i.w. stosują się zarówno do inwalidów wojskowych, jak i wojennych. Przepis art. 3 ust. 4 jest przepisem wyjaśniającym pojęcie „wojenny” i nie wyklucza stosowania do inwalidów wojennych przepisów dekretu o z.i.w. m.in. i art. 3 ust. 1.

Przez „zwolnienie ze służby wojskowej”, o którym mowa w art. 3 ust. 1 pkt 2, rozumie się zwolnienie zarówno z powodu stałej, jak i czasowej niezdolności do służby.

177. Osobie zwolnionej ze służby wojskowej z powodu czasowej niezdolności do tej służby przysługuje prawo do renty, jeżeli zaliczona została do jednej z grup inwalidów.

178. Za inwalidę wojennego uważa się także żołnierza, który został uznany za inwalidę z powodu uszkodzenia zdrowia doznanego w czasie zwalczania band po Zwolnieniu.

179. Okres pobytu żołnierza w niewoli oraz okres internowania uważa się za okres służby wojskowej.

180. Inwalida, któremu wstrzymano rentę inwalidzką z powodu ustąpienia inwalidztwa, odzyskuje prawo do tej renty, jeżeli przed upływem dwóch lat od wstrzymania renty uznany zostanie ponownie za inwalidę na skutek pogorszenia się stanu chorób lub kalectw, które uzasadniały poprzednio prawo do renty.

Do art. 12.

181. Przedłożenie nowych dowodów nie stanowi podstawy do wznowienia postępowania w sprawie zakończonej prawomocną decyzją odmowną, wydaną na podstawie przepisów obowiązujących przed dniem 1 lipca 1954 r. Przepisy o wznowieniu postępowania (art. 73 dekretu o p.z.e., do których odsyła art. 12 dekretu o z.i.w.) mają bowiem zastosowanie tylko do rent nowych, tj. do rent, do których prawo powstało po dniu 1 lipca 1954 r. (art. 42 dekretu o z.i.w.).

Do art. 14.

182. Osoba zaliczona do wyższej grupy inwalidów z powodu inwalidztwa łącznego, tj. powstałego w związku ze służbą wojskową oraz powstałego wprawdzie bez związku ze służbą wojskową, lecz w czasie jej trwania, a do niższej grupy inwalidów wyłącznie z tytułu inwalidztwa pozostającego w związku ze służbą wojskową, ma — w myśl art. 10 ust. 1 — prawo wyboru:

1) bądź renty z tytułu zaliczenia do niższej grupy inwalidów, lecz w wysokości określonej dla inwalidztwa pozostającego w związku ze służbą wojskową (art. 14),

2) bądź renty z tytułu zaliczenia do wyższej grupy inwalidów, lecz w wysokości określonej dla inwalidztwa powstałego w czasie służby wojskowej, lecz bez związku z tą służbą (art. 15).

Do art. 44.

183. Postanowienia art. 44 mają zastosowanie przy rozpatrywaniu spóźnionych wniosków tj. wniosków o za-

opatrzenie przysługujące na podstawie przepisów obowiązujących przed dniem 1 lipca 1954 r., które zgłoszone zostały po dniu 31 grudnia 1954 r.

Postanowienia art. 44 stosuje się w szczególności do wniosków zgłoszonych przez:

1) żołnierzy — obywateli polskich — którzy przed dniem 1 lipca 1954 r. pełnili służbę wojskową niezawodową, zawodową lub nadterminową t.j.:

a) żołnierzy Wojska Polskiego w okresie od dnia 1 listopada 1918 r., zwolnionych ze służby wojskowej przed dniem 1 lipca 1954 r.,

b) żołnierzy pełniących służbę w polskich formacjach przy armiach sojuszniczych (np. radzieckiej, angielskiej, francuskiej) oraz w tych armiach,

c) żołnierzy armii zaborczych (rosyjskiej, niemieckiej, austriackiej) w czasie I wojny światowej,

d) żołnierzy b. armii niemieckiej przed dniem 1 września 1939 r. oraz w czasie II wojny światowej, którzy pełnili służbę w formacjach Wehrmachtu (a nie formacjach uznanych za zbrodnicze — jak SS, SA, Gestapo, SD, Abwehr oraz formacje policji lub żandarmerii), jeżeli byli autochtonami lub jeżeli mieszkali na terenach wcielonych do b. Rzeszy,

e) żołnierzy, którzy pełnili służbę w wojskowych oddziałach ludowych w czasie wojny domowej w Hiszpanii oraz w jugosłowiańskich oddziałach partyzanckich w czasie II wojny światowej,

2) uczestników ruchu podziemnego i partyzanckiego, walczących o wyzwolenie Polski spod najazdu hitlerowskiego,

3) funkcjonariuszów Milicji Obywatelskiej, organów bezpieczeństwa publicznego oraz członków ORMO, zwolnionych ze służby przed dniem 1 lipca 1954 r.,

4) członków rodziny pozostałych po:

a) osobach wymienionych w pkt 1 — 3, jeśli osoby te zmarły w związku ze służbą, oraz

b) inwalidach wojennych i wojskowych uprawnionych do zaopatrzenia na podstawie przepisów obowiązujących przed dniem 1 lipca 1954 r.

184. Rozpatrzeniu w trybie art. 44 podlega również spóźniony wniosek (ust. 183 instrukcji) zgłoszony po raz pierwszy lub ponownie — w przypadkach, gdy poprzedni wniosek nie był merytorycznie rozpatrzony z powodu nie uzupełnienia wniosku (§§ 9 i 85 rozporządzenia Ministra Opieki Społecznej i Ministra Skarbu z dnia 17 grudnia 1934 r. w sprawie wykonania ustawy o zaopatrzeniu inwalidzkim z dnia 17 marca 1932 r. — Dz. U. z 1935 r. Nr 5, poz. 32).

185. Rozpatrzeniu w trybie art. 44 podlega również spóźniony wniosek, którego rozpatrzenia już raz odmówiono z powodu braku związku przyczynowego inwalidztwa ze służbą wojskową, jeżeli obecnie istnieje możliwość uznania takiego związku przy zastosowaniu postanowień zarządzenia Ministra Obrony Narodowej z dnia 23 maja 1961 r. w sprawie ustalenia wykazu chorób powstałych w związku ze szczególnymi właściwościami lub warunkami służby wojskowej, albo wskutek istotnego pogorszenia stanów chorobowych w związku z tymi właściwościami lub warunkami służby (Monitor Polski Nr 45, poz. 205).

186. Nie podlega rozpatrzeniu w trybie art. 44:

1) ponowny wniosek w sprawie już rozstrzygniętej na podstawie:

a) ustawy z dnia 17 marca 1932 r. o zaopatrzeniu inwalidzkim (Dz. U. z 1945 r. Nr 22, poz. 131 z późniejszymi zmianami), oraz

b) ustawy z dnia 23 lipca 1945 r. o zasiłkach i pomocy dla osób pozostałych po uczestnikach ruchu podziemnego i partyzanckiego, poległych w walce o wyzwolenie Polski spod najazdu hitlerowskiego (Dz. U. z 1950 r. Nr 43, poz. 395 i z 1953 Nr 9, poz. 29),

2) wniosek osoby, która w terminie do dnia 31 grudnia 1957 r. nie wystąpiła we właściwym trybie o przywrócenie jej prawa do zaopatrzenia (art. 3 ustawy z dnia 15 listopada 1956 r. o podwyższeniu i przywróceniu niektórych zaopatrzeń dla osób pozostałych po uczestnikach ruchu podziemnego i partyzanckiego — Dz. U. Nr 56, poz. 255) oraz

3) wniosek osoby uprawnionej do zaopatrzenia z ustawy z dnia 17 marca 1932 r. o zaopatrzeniu inwalidzkim — na podstawie przepisów szczególnych (np. z ty-

tułu wykonania świadczeń osobistych, służby w „SP” itp.); wniosek taki podlega rozpatrzeniu na podstawie art. 115 dekretu o p.z.e.

187. Przy ustalaniu, czy inwalidztwo lub śmierć żołnierza pozostaje w związku ze służbą wojskową (art. 44 ust. 4), stosuje się przepisy dekretu o z.i.w., a więc:

1) art. 17 lub 32 — przy ustalaniu przyczyn inwalidztwa lub śmierci i

2) art. 3 ust. 1 i art. 30 ust. 3 — przy ustalaniu czasowego związku inwalidztwa lub śmierci ze służbą wojskową.

188. Od decyzji odmawiającej zezwolenia na rozpatrzenie spóźnionego wniosku, jako opartej na swobodnym uznaniu, nie ma środka prawnego.

Do art. 45.

189. Przy kontrolnych badaniach lekarskich inwalidów wojennych i wojskowych, pobierających renty inwalidzkie z dekretu o z.i.w., w zamian za zaopatrzenie inwalidzkie wypłacane na podstawie przepisów obowiązujących przed dniem 1 lipca 1954 r. — ustalenia właściwych komisji lekarskich dokonane na podstawie przepisów obowiązujących przed dniem 1 lipca 1954 r.:

1) nie podlegają ponownej ocenie w oparciu o kryteria określone w art. 3 — w przedmiocie powstania zranień, kontuzji lub chorób w czasie służby wojskowej,

2) podlegają ponownej ocenie w oparciu o kryteria określone w art. 17 — w przedmiocie związku zranień, kontuzji lub chorób ze służbą wojskową; w przypadku, gdy komisja lekarska do spraw inwalidztwa i zatrudnienia ma wątpliwości co do istnienia tego związku, kieruje sprawę do Wojskowej Komisji Lekarskiej, której orzeczenie w tym przedmiocie jest wiążące.

190. Przepis art. 45 ust. 3 ustalający na 1.200 zł podstawę wymiaru renty dla inwalidów I grupy (zarówno w związku jak i bez związku ze służbą wojskową) miał — jako przepis przejściowy — zastosowanie tylko przy przyznawaniu z urzędu rent z dekretu o z.i.w. inwalidom pobierającym w dniu 1 grudnia 1956 r. renty wraz z dodatkiem za pielęgnację, na podstawie przepisów obowiązujących przed dniem 1 lipca 1954 r. W związku z tym podstawa wymiaru renty inwalidy zaliczonego z urzędu:

1) do I grupy inwalidów, wynosi 1.200 zł, dopóki istnieje inwalidztwo I grupy,

2) do II lub III grupy inwalidów, wynosi 500 zł, nawet w przypadku późniejszego zaliczenia do I grupy bez związku ze służbą wojskową; w tym bowiem przypadku zgodnie z art. 48 ma zastosowanie art. 13 ust. 3, który podstawę wymiaru 1.200 zł przewiduje wyłącznie dla inwalidów I grupy w związku ze służbą wojskową.

191. Prawo do renty na podstawie art. 45 ma również osoba, która w dniu 1 grudnia 1956 r. nie pobierała zaopatrzenia inwalidzkiego, lecz była w tej dacie uprawniona do takiego zaopatrzenia; rentę wypłaca się za okres nie dłuższy niż 3 miesiące wstecz od daty zgłoszenia wniosku o podjęcie wypłaty.

Do art. 46.

192. Prawo do ponownego ustalenia renty na zasadach określonych w art. 46 ma również osoba, której z jakichkolwiek przyczyn nie przyznano z urzędu renty na podstawie art. 45 mimo, że była do niej uprawniona.

193. Rencista, któremu przeliczono rentę wobec pracowania 10 lat po Wyzwoleniu i zaprzestania pracy (art. 46 ust. 2), zachowuje prawo do tak obliczonej renty mimo późniejszego podjęcia zatrudnienia.

Do art. 47.

194. Osoba, której w zamian za pobierane zaopatrzenie inwalidzkie przyznano jednorazową odprawę, nie podlega kontrolnym badaniom lekarskim ani z urzędu, ani na wniosek.

Do art. 49.

195. Przepis art. 49 ust. 2 ustalający na 1.200 zł podstawę wymiaru renty rodzinnej po inwalidzie, który pobierał dodatek na pielęgnację, miał zastosowanie tylko przy zamianie zaopatrzeń wdowich, sierocych lub rodzicielskich, przyznanych na podstawie przepisów obowią-

zujących przed dniem 1 lipca 1954 r., na renty rodzinne określone w dekreście o z.i.w. We wszystkich innych przypadkach, przy ustalaniu podstawy wymiaru renty rodzinnej po inwalidzie, stosuje się zasady ogólne (art. 31).

CZĘŚĆ III.

ZAOPATRZENIE EMERYTALNE GÓRNIKÓW

Do art. 2.

196. Za zatrudnienie w charakterze dozoru ruchu i kierownictwa ruchu (art. 2 ust. 1 pkt 5) w kopalniach węgla kamiennego, uważa się zatrudnienie na stanowiskach wymienionych w zarządzeniu nr 48 Ministra Górnictwa i Energetyki z dnia 4 kwietnia 1962 r. w sprawie ustalenia dla kopalń węgla stanowisk kierownictwa ruchu zakładów górniczych oraz dozoru wyższego, średniego i niższego tych zakładów (niepublikowane); za pracę górniczą uważa się również pracę na tych stanowiskach w okresie przed wydaniem zarządzenia.

197. Okres 5 lat pracy pod ziemią lub na odkrywce w kopalni siarki albo w charakterze dozoru ruchu lub kierownictwa ruchu, wymagany do uznania okresów zatrudnienia na stanowiskach wymagających kwalifikacji inżyniera lub technika w zakresie górnictwa za pracę równorzędną z pracą górniczą (art. 2 ust. 2 pkt 4 i 5), powinien być osiągnięty przed przystąpieniem do tego zatrudnienia, a jeżeli pracownik ma tytuł inżyniera lub technika — w dowolnym czasie; do wspomnianego okresu czasu pracy nie dolicza się okresów zaliczalnych do okresów pracy górniczej (art. 3).

198. Okresy zatrudnienia na stanowiskach dozoru ruchu lub kierownictwa ruchu (art. 2 ust. 5 pkt 1), uważa się za okresy pracy górniczej nie tylko wówczas, gdy górnik był zatwierdzony przez Urząd Górniczy do wykonywania tych czynności, lecz i wówczas, gdy faktycznie czynności te wykonywał i w myśl przepisów prawa górnictwa powinien być do ich wykonywania zatwierdzony.

199. Okres, w którym górnik był członkiem drużyny ratowniczej w kopalni, o której mowa w art. 2 ust. 1 pkt 1 lub 3, uważa się za pracę górniczą, niezależnie od rodzaju wykonywanego równocześnie zatrudnienia.

200. Pracę w urzędach górniczych oraz w górniczych szkołach zawodowych i technicach, działających w zakresie górnictwa (art. 2 ust. 2 pkt 4) uważa się zawsze za pracę równorzędną z pracą górniczą, chociażby program szkoły obejmował górnictwo nie wymienione w art. 2 ust. 1 pkt 1 i 3 (np. kopalnie odkrywkowe, górnictwo naftowe), jeżeli pracownik ma 5 lat pracy określonej w art. 2 ust. 1 pkt 1—4.

201. Za przeniesienie służbowe lub inne zarządzenie w rozumieniu art. 2 ust. 2 pkt 6 uważa się każdą zmianę pracy, jeżeli przejście pracownika do innej pracy nastąpiło za wyraźną zgodą dotychczasowego pracodawcy lub na podstawie skierowania władz lub organizacji politycznych, zawodowych lub społecznych.

202. Pojęcie „nieprzydatności” (art. 2 ust. 2 pkt 6) obejmuje wszystkie przyczyny, dla których uznano, że pracownik nie nadaje się do pracy na zajmowanym stanowisku (np. brak kwalifikacji lub umiejętności do wykonywania pracy, zły stan zdrowia, zaniedbywanie obowiązków itp.).

203. Jeżeli pracownik z pracy, do której został przeniesiony, przeszedł z kolei w tej samej drodze do innej pracy, to następną pracę uważa się za pracę równorzędną z pracą górniczą, aż do upływu 5 lat od chwili pierwszego przeniesienia (art. 2 ust. 2 pkt 6).

204. Dyspozycję wydaną podczas okupacji przez niemiecki urząd pracy, na podstawie której górnik zwolniony został z pracy górniczej i skierowany do pracy poza górnictwem, uważać należy za „inne zarządzenie” w rozumieniu art. 2 ust. 2 pkt 6.

205. Przepisy rozporządzenia Ministra Pracy i Opieki Społecznej z dnia 12 sierpnia 1957 r. w sprawie określenia pracowników dozoru ruchu i kierownictwa ruchu kopalń oraz pracowników zatrudnionych na stanowiskach wymagających kwalifikacji inżyniera lub technika w zakresie górnictwa (Dz. U. Nr 41, poz. 188) mają zastosowanie również do pracowników kopalń siarki (art.

5 ustawy z dnia 28 marca 1958 r. o zmianie przepisów o rentach i zaopatrzeniach — Dz. U. Nr 21, poz. 93).

Do art. 3.

206. Okresy niezawodowej służby w Wojsku Polskim po dniu 1 listopada 1918 r. i służby w oddziałach powstańczych w powstaniach śląskich w latach 1919—1921 zalicza się do okresów uzasadniających prawo do renty górniczej, bez względu na to, czy przed tą służbą pracownik wykonywał pracę górniczą lub równorzędną.

207. Okresy bezrobocia przed Wyzwoleniem zalicza się do okresów uzasadniających prawo do renty górniczej nie tylko wtedy, kiedy przypadały bezpośrednio po pracy górniczej, lecz również gdy przypadały po zwolnieniu z innych zatrudnień, podejmowanych po zwolnieniu z zatrudnienia górniczego przez pracownika, dla którego zatrudnienie górnicze było głównym zatrudnieniem przed okresem bezrobocia.

208. Turnusy, tj. okresowe zwolnienia z pracy z powodu ograniczenia wydobycia węgla przed wojną, należy traktować jako okresy bezrobocia.

209. Okresy nauki w szkole górniczej, do której pracownik został skierowany przez zakład pracy przed wojną, podlegają również zaliczeniu do okresu pracy górniczej.

Do art. 4.

210. Okresy przynależności po Wyzwoleniu do drużyn ratowniczych pracowników zatrudnionych na stanowiskach kierownictwa ruchu i dozoru ruchu (art. 2 ust. 1 pkt 5) na powierzchni nie mogą być liczone półtorakrotnie, gdyż z mocy art. 4 okresy przynależności do takich drużyn zalicza się w korzystniejszym wymiarze tylko pracownikom zatrudnionym pod ziemią lub na odkrywce w kopalniach siarki.

Do art. 6.

211. W przypadku gdy górnik po przyznaniu renty górniczej był nadal zatrudniony w pracy górniczej lub równorzędnej, z zarobkiem wyższym niż przyjęty do podstawy wymiaru renty — do obliczenia górniczej renty wdowiej przyjmuje się przeciętny miesięczny zarobek zmarłego górnika z ostatnich 12 miesięcy lub z kolejnych 24 miesięcy jego pracy górniczej (równorzędnej) dowolnie wybranych przez wdowę (§ 13 rozporządzenia Ministra Pracy i Opieki Społecznej z dnia 22 listopada 1956 r. — Dz. U. Nr 59, poz. 280 i z 1958 r. Nr 26, poz. 113 oraz art. 10 ust. 5 dekretu o p.z.e. i art. 32 ustawy o z.e.g.).

Do art. 8.

212. Prawo do górniczej renty starczej przysługuje również górnikowi, który ukończył 55 lat życia nie w okresie wykonywania pracy górniczej lub równorzędnej, jeżeli:

a) w chwili ukończenia 55 lat pobierał rentę inwalidzką z dekretu o p.z.e., przyznaną wobec zawieszenia prawa do górniczej renty inwalidzkiej z uwagi na dalsze wykonywanie pracy górniczej lub równorzędnej,

b) osiągnął 25-letni okres pracy górniczej lub równorzędnej wraz z okresami zaliczalnymi (art. 35 ust. 2).

Do art. 9.

213. Przewidzianego w art. 9 ust. 4 ograniczenia wysokości renty nie stosuje się, gdy podstawa wymiaru jest niższa od 700 zł. Górnicza renta starcza (bez dodatków rodzinnych oraz dodatku dla osób zaliczonych do I grupy inwalidów) nie może bowiem — w myśl art. 9 ust. 1 — wynosić mniej niż 700 zł miesięcznie.

214. Zawieszenie prawa do górniczej renty starczej z powodu wykonywania zatrudnienia (art. 9 ust. 5) trwa również przez okres pobierania zasiłków z ubezpieczenia na wypadek choroby i macierzyństwa, gdyż okresy pobierania zasiłków chorobowych uważa się za okresy zatrudnienia.

215. Górnikowi, który wobec wykonywania zatrudnienia miał prawo do części renty starczej (§ 1 rozporządzenia Rady Ministrów z dnia 6 maja 1958 r. w sprawie określenia przypadków, w których w czasie wykonywania zatrudnienia przez górników następuje zawieszenie wypłaty tylko części górniczej renty starczej — Dz. U. Nr 26, poz. 112), wypłaca się tę część i przez

okres pobierania zasiłku chorobowego przyznanego z tytułu tego zatrudnienia; okresy pobierania tego zasiłku uważa się bowiem za okresy zatrudnienia.

Do art. 10.

216. Nie jest przeszkodą do uzyskania górniczej renty inwalidzkiej osiągnięcie przez górnika 55 lat przed dniem objęcia go przepisami o rentach górniczych (art. 28 ust. 1), jeżeli spełnia on warunki określone w art. 10.

217. Górnicza renta starcza ulega zamianie na górniczą rentę inwalidzką z przyczyn choroby zawodowej, jeżeli:

1) rencista był zatrudniony przy pracach narażających na powstanie lub nawrót choroby zawodowej po dniu 1 stycznia 1947 r. albo po dniu 1 lipca 1954 r. w zależności od rodzaju choroby (§ 2 rozporządzenia Rady Ministrów z dnia 14 maja 1956 r. w sprawie wykazu chorób zawodowych — Dz. U. Nr 27, poz. 122),

2) choroba zawodowa powstała w czasie wykonywania pracy górniczej wymienionej w art. 2 ust. 1 pkt 1—5, przy czym obojętne jest czy choroba powstała przed czy po przyznaniu górniczej renty starczej, oraz

3) rencista został zaliczony do jednej z trzech grup inwalidów wskutek choroby zawodowej.

Nie jest natomiast wymagane, by inwalidztwo spowodowane chorobą zawodową wystąpiło w czasie wykonywania pracy górniczej lub równorzędnej, jeżeli zainteresowany w chwili powstania tego inwalidztwa miał przyznaną górniczą rentę starczą.

218. Górnicza renta inwalidzka z tytułu inwalidztwa, powstałego z innych przyczyn niż wypadek w zatrudnieniu lub choroba zawodowa, ulega podwyższeniu do wysokości przewidzianej w art. 15, jeżeli rencista w czasie pobierania tej renty stanie się inwalidą z przyczyny choroby zawodowej, zostanie stwierdzone, że choroba ta powstała w czasie zatrudnienia określonego w art. 2 ust. 1 pkt 1—5 i rencista spełnia warunki, o których mowa w ust. 217 pkt 1 instrukcji.

Do art. 13.

219. Prawo do górniczej renty inwalidzkiej (niezależnie od przyczyn powstania inwalidztwa) ulega zawieszeniu na czas wykonywania przez rencistę prac określonych w art. 2 ust. 1 i 2; w razie wykonywania prac określonych w art. 2 ust. 2 pkt 3, 4 i 5 renta ulega zawieszeniu również wtedy, kiedy rencista nie ma 5-letniego okresu pracy pod ziemią, w dozorze albo kierownictwie ruchu (por. ust. 224 instrukcji).

Do art. 17.

220. Prawo do górniczej renty wdowiej:

1) przysługuje, jeżeli małżeństwo nie było rozwiązane, chociażby nie istniała wspólność małżeńska i wdowa nie miała ustalonego prawa do alimentów,

2) przysługuje, chociażby małżeństwo zawarte było z rencistą pobierającym rentę z dekretu o p.z.e., i trwało krócej niż 3 lata,

3) nie przysługuje, jeżeli małżeństwo było rozwiązane, chociażby była małżonka miała ustalone prawo do alimentów.

Do art. 18.

221. Przy obliczaniu wysokości górniczej renty wdowiej (górniczej renty wdowiej oraz renty rodzinnej z dekretu o p.z.e.) — zmniejszenia renty stosownie do art. 19 ust. 4 dokonuje się dopiero po jej obliczeniu, nie podlega natomiast zmniejszeniu renta pracownika, stanowiąca podstawę obliczenia dla rodziny. Zasadę tę stosuje się również w przypadkach, gdy pracownik pobiera rentę.

Do art. 19.

222. Przy ustalaniu wysokości renty rodzinnej (art. 19 ust. 2 i 4):

1) uwzględnia się tylko te składniki renty rodzinnej, które przysługują wszystkim członkom rodziny i ulegają podziałowi między poszczególnych członków, a mianowicie:

a) podstawową kwotę renty rodzinnej (art. 52 ust. 1 dekretu o p.z.e.),

b) kwotę wzrostu renty z tytułu wypadku (art. 52 ust. 2 dekretu o p.z.e.),

c) kwotę wzrostu renty dla dwu lub więcej członków rodziny (art. 52 ust. 3 dekretu o p.z.e.),

2) nie uwzględnia się składników renty rodzinnej przysługujących niektórym tylko członkom rodziny a mianowicie:

a) kwoty wzrostu renty z tytułu zaliczenia do I grupy inwalidów (art. 52 ust. 4 dekretu o p.z.e.),

b) kwoty wzrostu renty dla sierot zupełnych (art. 52 ust. 5 dekretu o p.z.e.).

Kwoty wzrostu renty (pkt 2 lit. a i b) oraz 15%-owa podwyżka dla wdowy (art. 18 ust. 3 ustawy o z.e.g.) przysługują uprawnionym do nich osobom niezależnie od przysługującej im kwoty renty rodzinnej.

223. W razie gdy górnicza renta wdowia i renta rodzinna z dekretu o p.z.e. podlegająca zmniejszeniu do wysokości renty, która przysługiwałaby pracownikowi, wypłacana jest do rąk dwóch lub więcej osób:

1) sumuje się nieobniżone kwoty należnych z wyliczenia: renty wdowiej i renty rodzinnej, a następnie ustala się stosunek procentowy każdej z tych rent do otrzymanej sumy,

2) redukuje się każdą z tych rent tak, aby ich suma nie przekraczała kwoty renty należnej pracownikowi i aby renty te po redukcji pozostawały do tej kwoty w stosunku procentowym, ustalonym w pkt 1.

Do art. 21.

224. Za „nie pracujących” w rozumieniu art. 21 uważa się również:

1) osoby zatrudnione dorywczo lub w niepełnym wymiarze godzin, z zarobkiem nie wyższym niż 500 zł miesięcznie (§ 2 ust. 2 rozporządzenia Rady Ministrów z dnia 6 maja 1958 r. w sprawie zawieszania prawa do renty — Dz. U. Nr 26, poz. 111 z późniejszymi zmianami),

2) osoby zatrudnione w charakterze nauczycieli w technikumach górniczych i zasadniczych szkołach górniczych w niepełnym wymiarze godzin z zarobkiem niższym niż 1.000 zł miesięcznie.

Do art. 29.

225. Okresy pracy poza górnictwem nie są ani okresami pracy górniczej (art. 2 ust. 1) ani równorzędnej (art. 2 ust. 2), dlatego też osiągnięcie 55 lat życia lub powstanie inwalidztwa w czasie tej pracy nie uprawnia do renty górniczej, chociażby praca ta — z mocy art. 29 — podlegała zaliczeniu przy ustaleniu uprawnień do renty górniczej.

226. Okresów pracy poza górnictwem nie zalicza się do okresów uzasadniających prawo do renty górniczej, jeżeli pracownik nie spełnia warunków określonych w art. 29, chociażby zakład pracy zaliczył te okresy dla innych celów (np. dla obliczenia premii).

227. Za „pracę pod ziemią w kopalniach węgla” (art. 29) uważa się tylko okresy pracy pod ziemią określone w art. 2 ust. 1 pkt 1.

Do art. 32.

228. W razie wykonywania przez górnikowi pracy mieszanej, tj. pracy pod ziemią, wymienionej w art. 2 ust. 1 pkt 1 i 2 i pracy na powierzchni, do okresów pracy górniczej zalicza się te miesiące kalendarzowe, w których praca pod ziemią wynosiła co najmniej połowę normalnego czasu pracy (ma tu zastosowanie art. 7 ust. 2 dekretu o p.z.e., stosowany do rent górniczych na podstawie art. 32 ustawy o z.e.g.).

229. Oprócz przepisów dekretu o p.z.e. powołanych w art. 32, do rent górniczych mają zastosowanie także przepisy art. 20 ustawy z dnia 27 kwietnia 1956 r. o prawach i obowiązkach nauczycieli (Dz. U. Nr 12, poz. 63), z mocy których nauczyciel rencista pobierający górniczą rentę z tytułu pracy w górniczych szkołach zawodowych lub technikumach oraz jego małżonka mają prawo do 50% ulgi taryfowej przy przejazdach kolejami.

Do art. 34.

230. W przypadkach, w których w dniu 30 czerwca 1958 r. wypłacano górniczą rentę starczą lub inwalidzką oraz niskoprocentową rentę wypadkową (poniżej 45%), rentę górniczą należy wypłacać w wysokości nie niższej od sumy rent przysługujących w tej dacie.

W razie zawieszenia prawa do górniczej renty starczej lub inwalidzkiej, niskoprocentową rentę wypadkową należy wypłacać w pełnej wysokości ustalonej przed dniem 1 lipca 1958 r.

231. Podstawę wymiaru renty górniczej przyznanej na podstawie przepisów obowiązujących przed dniem 1 kwietnia 1957 r. stanowi — w razie jej przeliczenia stosownie do art. 32, art. 43 pkt 2 dekretu o p.z.e. i art. 34 ust. 2 ustawy o z.e.g. — zarobek z okresu ostatnich 12 miesięcy zatrudnienia lub kolejnych 24 miesięcy zatrudnienia, a nie zarobek z okresu 3-letniego.

232. Górnicze renty sierot zupełnych nie podlegają zawieszeniu na czas wykonywania zatrudnienia lub posiadania dochodów z innych źródeł. Renty te przysługują bowiem po górniku zmarłym wskutek wypadku w zatrudnieniu i należy w drodze analogii stosować do nich takie same zasady, jak do górniczych rent wdowich (art. 17 ust. 4).

Do art. 35.

233. Do trzyletniego okresu zatrudnienia wymaganego do ponownego ustalenia wysokości renty górniczej zalicza się tylko faktycznie przebyte okresy kalendarzowe; półtorakrotnego liczenia okresów zatrudnienia nie stosuje się.

CZĘŚĆ IV.

PODSTAWA WYMIARU RENTY

Do § 2 i 3.

234. Za miesiąc zatrudnienia (§ 2 ust. 1) objęty okres ostatnich 12 miesięcy lub kolejnych 24 miesięcy zatrudnienia, z których zarobki przyjmuje się do obliczenia podstawy wymiaru renty, uważa się każdy miesiąc kalendarzowy, w którym pracownik pozostawał w zatrudnieniu, chociażby nie wykonywał pracy przez część tego miesiąca (z wyjątkiem przypadków wymienionych w ust. 235 instrukcji).

235. Nie uważa się za miesiąc zatrudnienia, z którego zarobek przyjmuje się do podstawy wymiaru renty, miesiąca kalendarzowego, w którym:

1) pracownik z powodu choroby własnej lub członka rodziny przez okres dłuższy niż 5 dni pobierał zasiłek chorobowy lub otrzymywał niepełne wynagrodzenie (§ 2 ust. 2),

2) ustało ostatnie zatrudnienie lub zgłoszono wniosek o rentę, wskutek czego zarobek przysługiwał tylko za część tego miesiąca (§ 3).

236. Zarobki z miesięcy podlegających wyłączeniu przy ustalaniu podstawy wymiaru renty (ust. 235 instrukcji) uwzględnia się jednak przy jej ustalaniu, jeżeli jest to korzystne dla zainteresowanego.

237. Zmniejszenie miesięcznego zarobku pracownika z innych przyczyn niż wymienione w ust. 235 instrukcji (np. podjęcie zatrudnienia po upływie części miesiąca kalendarzowego, zwolnienie od zajęć, urlop bezpłatny, nieuzasadniona absencja), nie powoduje wyłączenia tego miesiąca z okresu ostatnich 12 miesięcy zatrudnienia lub kolejnych 24 miesięcy zatrudnienia, z których zarobki przyjmuje się do podstawy wymiaru renty.

Do § 4.

238. Ustalenie podstawy wymiaru renty z kolejnych 24 miesięcy zatrudnienia może nastąpić tylko wtedy, kiedy istnieją dowody stwierdzające wysokość zarobków za wszystkie 24 miesiące zatrudnienia; ani przepis § 4 ani inne przepisy rozporządzenia nie przewidują bowiem możliwości ustalenia podstawy wymiaru z okresu krótszego niż z 24 miesięcy zatrudnienia, podczas gdy przy ustalaniu tej podstawy z ostatnich 12 miesięcy zatrudnienia istnieje możliwość przyjmowania zarobków z krótszego okresu (§ 5 i 12).

Do § 5.

239. Za podstawę wymiaru renty pracownika zatrudnionego w ogóle krócej niż przez 12 miesięcy, lecz co najmniej przez 1 pełny miesiąc kalendarzowy przyjmuje się przeciętny miesięczny zarobek z faktycznego okresu zatrudnienia (po ewentualnym wyłączeniu zarobków z miesięcy, o których mowa w ust. 235 instrukcji).

240. Za podstawę wymiaru renty pracownika, który nie był zatrudniony nawet przez jeden pełny miesiąc kalendarzowy (np. wskutek podjęcia zatrudnienia już po upływie części miesiąca lub ustania zatrudnienia przed upływem miesiąca kalendarzowego), przyjmuje się przeciętny miesięczny zarobek, jaki pracownik by osiągnął, gdyby nie stał się inwalidą lub nie zmarł, o ile zarobek ten można ustalić na podstawie umowy o pracę (§ 5 ust. 2 pkt 1).

Ten przeciętny miesięczny zarobek ustala się w wysokości określonej w umowie o pracę, przy czym w razie określenia w umowie zarobku:

1) dziennego — zarobek miesięczny ustala się przez przemnożenie zarobku dziennego przez 25,

2) tygodniowego — zarobek miesięczny ustala się przez podzielenie zarobku tygodniowego przez 6, a następnie przez pomnożenie otrzymanego ilorazu przez 25.

Do § 7 ust. 1.

241. Za zarobek w gotówce uważa się w szczególności: 1) wynagrodzenie z tytułu zatrudnienia bez względu na sposób jego ustalania (płaca akordowa, ryczałtowa, czasowo-premiowa, dniówkowa, miesięczna, prowizyjna) oraz wynagrodzenie za pracę w godzinach nadliczbowych,

2) wynagrodzenie za dodatkowe czynności wykonywane w tym samym zakładzie pracy (np. za prowadzenie kasy zapomogowo-pożyczkowej, za opiekę nad klubami racjonalizatorskimi, wynagrodzenia dla społecznych inspektorów pracy, za prowadzenie świetlic i bibliotek), jeżeli czynności te są wykonywane na podstawie umowy o pracę,

3) dodatki do wynagrodzenia (jak dodatek funkcyjny, służbowy, specjalny, wyrównawczy, za znajomość języków obcych, za wysługę lat, specjalne wynagrodzenie z karty górnika, hutnika, stoczniewca, energetyka, skalnika, gazownika i kolejarza, dodatek zakaźny, dodatki za dyżury itp.),

4) dopłaty do wynagrodzenia (jak dopłaty za pracę nocną, za szkodliwe i uciążliwe warunki pracy, za kierownictwo, dla brygadzystów, za instruktaż i szkolenie wewnątrzzakładowe, za kierownictwo pracą praktykantów itp.),

5) premie wypłacane na podstawie szczególnych przepisów lub układów zbiorowych pracy,

6) nagrody o charakterze stałym, wypłacane stale zamiast premii w okresach miesięcznych, kwartalnych, półrocznych, a nawet rocznych z funduszu nagród ustanowionego na podstawie szczególnych przepisów (ust. 243 instrukcji).

242. Za zarobki podlegające wliczeniu do podstawy wymiaru renty uważa się m.in.:

1) wynagrodzenie z tytułu wierszówki stałej lub zmiennej, wypłacane dziennikarzom — etatowym pracownikom redakcji,

2) wynagrodzenie miesięczne wg grupy uposażeniowej oraz premie, wypłacane komornikom, jednak bez ryczałtu kancelaryjnego i części opłat, przeznaczonych na utrzymanie biura i pokrycie kosztów własnych (rozporządzenie Rady Ministrów z dnia 18 sierpnia 1961 r. w sprawie uposażenia administracyjnych pracowników sądów powszechnych i sądów ubezpieczeń społecznych — Dz. U. Nr 40, poz. 204 — oraz uchwałą nr 42 Rady Ministrów z dnia 13 lutego 1962 r.),

3) dodatkowe wynagrodzenie (dodatek w wysokości 50% podstawowej stawki dziennej), wypłacane pracownikom artystycznym przy obsłudze widowisk i koncertów poza swoim zakładem pracy (załącznik nr 9 do układu zbiorowego pracy z dnia 25 czerwca 1951 r.),

4) wynagrodzenie za dodatkowe wykonywanie czynności inkasa, wypłacane pracownikom prezydium rad narodowych,

5) dodatkowe wynagrodzenie dla pełnomocnika Głównego Urzędu Kontroli Prasy, Publikacji i Widowisk, wypłacane pracownikom prezydium rad narodowych (uchwała nr 290 Rady Ministrów z dnia 19 sierpnia 1960 r. w sprawie dodatkowego wynagrodzenia pracowników prezydium powiatowych rad narodowych wykonujących funkcję powiatowego pełnomocnika Głównego Urzędu Kontroli Prasy, Publikacji i Widowisk),

6) dodatkowe wynagrodzenie wypłacane z budżetu ZUS lekarzom przemysłowej służby zdrowia (rozporządzenie Rady Ministrów z dnia 25 maja 1963 r. w spra-

wie dodatkowego wynagrodzenia dla lekarzy zatrudnionych w zakładach leczniczo-zapobiegawczych przemysłowej służby zdrowia — Dz. U. Nr 26, poz. 152 i Nr 58, poz. 311),

7) wynagrodzenie prowizyjne za skup opakowań szklanych, wypłacane pracownikom handlu (instrukcja nr 7 Ministra Handlu Wewnętrznego z dnia 6 października 1960 r. w sprawie skupu opakowań po artykułach spożywczych — Dz. Urz. MHW Nr 34, poz. 104),

8) dodatkowe wynagrodzenie za zbórkę makulatury (uchwała nr 114 Rady Ministrów z dnia 30 marca 1962 r. w sprawie gospodarki makulaturą oraz zwiększenia wykorzystania tego surowca przez przemysł papierniczy — Monitor Polski Nr 33, poz. 154),

9) dodatek do uposażenia, wypłacany kierownikom urzędów stanu cywilnego na pokrycie kosztów ubrania reprezentacyjnego dla celów służbowych (uchwała nr 14 Rady Ministrów z dnia 3 stycznia 1961 r. w sprawie dodatku dla niektórych pracowników urzędów stanu cywilnego — Monitor Polski Nr 4, poz. 23),

10) dodatkowe wynagrodzenie, wypłacane pracownikom pracowni geodezyjnych prezydiów rad narodowych, z tytułu czynności świadczonych na rzecz osób trzecich na podstawie tzw. „książki zamówień” (uchwała nr 288 Rady Ministrów z dnia 19 sierpnia 1960 r. w sprawie ustalenia zasad wynagradzania pracowników zatrudnionych w miejskich pracowniach geodezyjnych przy prezydiach miejskich rad narodowych),

11) kwoty z tytułu wynagrodzenia zasadniczego oraz rozliczenia i premii, wypłacane pracownikom państwowych biur projektowych (samodzielnych pracowni) zatrudnionym przy opracowywaniu projektów, jeżeli powierzone prace pracownik wykonywał zawsze osobiście (uchwała nr 231 Rady Ministrów z dnia 2 lipca 1958 r. w sprawie zasad wynagradzania pracowników państwowych biur (samodzielnych pracowni) projektów — Monitor Polski Nr 52, poz. 307).

243. Za nagrody o charakterze stałym uważa się m.in.:

1) kwartalne nagrody pieniężne, wypłacane pracownikom zjednoczeń przemysłowych (zarządów, central handlowych, zaopatrzenia i zbytu) — (uchwała nr 192 Rady Ministrów z dnia 16 kwietnia 1956 r. w sprawie zasad wynagradzania pracowników zatrudnionych w centralnych zarządach i zarządach — Monitor Polski Nr 33, poz. 412),

2) nagrody, wypłacane zamiast premii pracownikom przedsiębiorstw, zjednoczeń i zarządów w budownictwie, chociażby wypłata następowała za okresy półroczne lub roczne (uchwała nr 192 Rady Ministrów z dnia 16 kwietnia 1956 r. — Monitor Polski Nr 33, poz. 412),

3) nagrody, wypłacane pracownikom z dodatkowego kwartalnego funduszu nagród w zjednoczeniach wiodących (uchwała nr 195 Rady Ministrów z dnia 9 czerwca 1960 r. o współpracy i koordynacji branżowej — Monitor Polski Nr 56, poz. 268),

4) kwartalne nagrody regulaminowe, wypłacane pracownikom bankowym na podstawie zarządzeń Ministra Finansów (nr 135 z dnia 10 września 1962 r. w sprawie zasad i trybu gospodarowania funduszem nagród dla pracowników Narodowego Banku Polskiego, nr 136 z dnia 10 września 1962 r. w sprawie zasad i trybu gospodarowania funduszem nagród dla pracowników Banku Inwestycyjnego, nr 137 z dnia 10 września 1962 r. w sprawie zasad i trybu gospodarowania funduszem nagród dla pracowników Banku Rolnego, nr 138 z dnia 10 września 1962 r. w sprawie zasad i trybu gospodarowania funduszem nagród dla pracowników Powszechnej Kasy Oszczędności, nr 139 z dnia 10 września 1962 r. w sprawie zasad i trybu gospodarowania funduszem nagród dla pracowników Banku Polska Kasa Opieki S.A., nr 140 z dnia 10 września 1962 r. w sprawie zasad i trybu gospodarowania funduszem nagród dla pracowników Banku Handlowego w Warszawie S.A., nr 141 z dnia 10 września 1962 r. w sprawie zasad i trybu gospodarowania funduszem nagród dla pracowników Banku Gospodarstwa Krajowego),

5) kwartalne nagrody regulaminowe, wypłacane: pracownikom wydziałów finansowych prezydiów rad narodowych (zarządzenie nr 215 Ministra Finansów z dnia 10 października 1962 r. w sprawie trybu i zasad gospodarowania funduszem nagród wydziałów finansowych

prezydiów rad narodowych), pracownikom inspektoratów kontrolno-rewizyjnych prezydiów rad narodowych (zarządzenie nr 114 Ministra Finansów z dnia 2 lipca 1959 r. w sprawie trybu i zasad przyznawania nagród pracownikom inspektoratów kontrolno-rewizyjnych przy prezydiach rad narodowych — zmienione zarządzeniem nr 104 z dnia 17 sierpnia 1963 r.) oraz pracownikom skarbowych urzędów komorniczych (zarządzenie nr 114 Ministra Finansów z dnia 5 lipca 1961 r. w sprawie wynagradzania pracowników skarbowych urzędów komorniczych — zmienione zarządzeniem nr 171 z dnia 18 listopada 1961 r.),

6) miesięczne nagrody, wypłacane pracownikom państwowych biur notarialnych (uchwała nr 346/57 Rady Ministrów z dnia 29 sierpnia 1957 r. w sprawie nagród dla pracowników państwowych biur notarialnych),

7) nagrody, wypłacane pracownikom wojewódzkich związków spółdzielni „Samopomoc Chłopska” (zał. nr 25 do układu zbiorowego pracy pracowników spółdzielczych),

8) roczne nagrody, wypłacane na podstawie regulaminu pracownikom zatrudnionym na stanowiskach kierowniczych w przedsiębiorstwach budowlano-montażowych (uchwała nr 50a Rady Ministrów z dnia 7 marca 1958 r. w sprawie płac w przedsiębiorstwach budowlano-montażowych; zarządzenie nr 474 Ministra Budownictwa i Przemysłu Materiałów Budowlanych z dnia 22 grudnia 1962 r. w sprawie nagradzania pracowników umysłowych zatrudnionych na kierowniczych stanowiskach w przedsiębiorstwach budowlano-montażowych — Dz. Urz. MBiPMB Nr 20, poz. 85),

9) kwartalne nagrody za wykonanie planów i inkasa składek, wypłacane pracownikom Państwowego Zakładu Ubezpieczeń oraz Tow. Ubezpieczeń i Reasekuracji „Warta” S. A. (zarządzenie Ministra Finansów nr 205 z dnia 17 września 1962 r. w sprawie zasad i trybu gospodarowania funduszem nagród dla pracowników Państwowego Zakładu Ubezpieczeń i nr 206 z dnia 17 września 1962 r. w sprawie zasad i trybu gospodarowania funduszem nagród dla pracowników „Warty” Towarzystwa Ubezpieczeń i Reasekuracji S. A.),

10) kwartalne nagrody, wypłacane pracownikom umysłowym przedsiębiorstw nadzorowanych przez Centralny Zarząd Gospodarki Żelazem (uchwała nr 58 Rady Ministrów z dnia 4 lutego 1957 r. w sprawie dostaw żelomu stali, żeliwa oraz metali nieżelaznych i ich stopów w 1957 r.),

11) nagrody, wypłacane pracownikom instytutów naukowo-badawczych (§ 11 ust. 1—7 i 9 rozporządzenia Rady Ministrów z dnia 13 września 1961 r. w sprawie uposażenia pracowników instytutów naukowo-badawczych — Dz. U. Nr 43, poz. 226),

12) nagrody, wypłacane pracownikom wojewódzkich zarządów przemysłu (uchwała nr 389 Rady Ministrów z dnia 25 września 1957 r. w sprawie zasad wynagradzania pracowników zatrudnionych w wojewódzkich zarządach przemysłu — Monitor Polski Nr 83, poz. 496),

13) nagrody, wypłacane ze specjalnego funduszu nagród pracownikom P.P. „Totalizator Sportowy” (zarządzenie nr 66 Przewodniczącego Głównego Komitetu Kultury Fizycznej i Turystyki z dnia 20 lipca 1959 r. w sprawie specjalnego funduszu nagród P.P. „Totalizator Sportowy”),

14) kwartalne nagrody, wypłacane pracownikom Inspekcji Handlowej, wyróżniającym się w walce ze spekulacją (§ 5 ust. 1 pkt 2 rozporządzenia Prezesa Rady Ministrów z dnia 9 czerwca 1959 r. w sprawie zastosowania przepisów rozporządzenia Rady Ministrów z dnia 9 maja 1958 r. w sprawie ustalenia stanowisk, kwalifikacji i uposażenia pracowników prezydiów rad narodowych do pracowników terenowych inspektoratów Państwowej Inspekcji Handlowej — Dz. U. Nr 34, poz. 204 oraz zarządzenie nr 152 Ministra Handlu Wewnętrznego z dnia 10 lipca 1959 r. w sprawie zasad przyznawania nagród pracownikom Państwowej Inspekcji Handlowej za zwalczanie spekulacji i nadużyć w obrocie towarowym),

15) kwartalne i roczne nagrody, wypłacane pracownikom spółdzielczości pracy (zarządzenie nr 125 Prezesa Centralnego Związku Spółdzielczości Pracy z dnia 8 września 1956 r. w sprawie zasad wynagradzania pracowników zatrudnionych w krajowym i wojewódzkim

związkach zrzeszonych w CZSP — z późniejszymi zmianami).

244. Do obliczenia podstawy wymiaru renty przyjmuje się te wynagrodzenia w naturze, które przysługują nieodpłatnie pracownikowi na podstawie zbiorowego układu pracy lub innych przepisów, jak również ekwiwalent pieniężny takich wynagrodzeń (całodzienne lub częściowe wyżywienie, mieszkanie, deputat węglowy, opał, światło, płody rolne, użytkowanie działki rolnej itp.).

245. Do obliczenia podstawy wymiaru renty przyjmuje się również wartość umundurowania służbowego, wydawanego na własność pracownikom przez zakłady pracy, chociaż jest ono odpłatne; do podstawy wymiaru renty przyjmuje się wartość tej części, która nie podlega opłaceniu przez pracownika, a którą oblicza się w odpowiednim stosunku miesięcznym w zależności od ustalonego okresu amortyzacji.

Do § 7 ust. 2.

246. Dodatki, dopłaty, premie i nagrody o charakterze stałym dolicza się do zarobków za te miesiące, za które je przyznano, a nie za te, w których zostały pobrane przez pracownika.

Do § 7 ust. 3.

247. Nie przyjmuje się do obliczenia podstawy wymiaru renty:

1) zasiłków z ubezpieczenia rodzinnego i na wypadek choroby i macierzyństwa,

2) wynagrodzenia za prace zlecone lub z tytułu umowy o dzieło,

3) diet oraz zwrotu kosztów przejazdów, noclegu i strawnego oraz dodatku za rozłąkę,

4) ekwiwalentu za nie wykorzystany urlop i odszkodowania za zwolnienie z pracy bez zachowania terminu wypowiedzenia,

5) wypłat z funduszu zakładowego,

6) udziału członka spółdzielni pracy w części rocznej nadwyżki bilansowej,

7) wynagrodzeń za udział w posiedzeniach komisji, zespołów, itp.,

8) wynagrodzeń za ekspertyzy i konsultacje,

9) honorariów autorskich oraz wynagrodzeń za wierszówki zmienne dla dziennikarzy nie będących etatowymi członkami redakcji,

10) stypendiów pracowniczych,

11) zwrotu kosztów za pomoce szkolne,

12) dodatków: mieszkaniowego, reprezentacyjnego oraz na żonę i dzieci, przysługujących pracownikom polskich placówek zagranicznych na podstawie uchwały nr 29/59 Rady Ministrów z dnia 13 stycznia 1959 r. w sprawie uposażenia pracowników polskich placówek za granicą oraz należności osób odbywających podróże poza granicami kraju,

13) dodatku dewizowego (dolarowego) dla członków załóg statków Polskich Linii Oceanicznych oraz rybaków w czasie połowów dalekomorskich, który zgodnie z uchwałą nr 313 Komitetu Ekonomicznego Rady Ministrów z dnia 16 lipca 1959 r. w sprawie zmiany zasad wynagradzania pracowników zatrudnionych na statkach uprawiających żeglugę międzynarodową w Polskiej Marynarce Handlowej oraz pozostających w rezerwie i z dodatkowym protokołem nr 2 z dnia 18 lipca 1959 r. do umowy zbiorowej w Polskiej Marynarce Handlowej ma — od dnia 1 sierpnia 1959 r. — charakter diet,

14) uposażenia stałego członków PAN oraz dodatku miesięcznego do tego uposażenia,

15) dodatkowego wynagrodzenia za palenie w piecach i CO przez dozorców domowych, woźnych i sprzątaczkę; czynności te mają bowiem charakter czynności wykonywanych na podstawie umowy zlecenia,

16) wynagrodzenia za pracę chałupniczą, jeżeli chałupnik był równocześnie pracownikiem w rozumieniu dekretu o p.z.e. z tytułu innej pracy niż chałupnicza (§ 4 rozporządzenia Przewodniczącego Komitetu Pracy i Płac z dnia 8 lipca 1960 r. — Dz. U. Nr 37, poz. 220, z 1961 r. Nr 1, poz. 4 i z 1962 r. Nr 55, poz. 280),

17) nagród o charakterze niestałym (ust. 248 instrukcji),

18) równowartości niektórych świadczeń w naturze (ust. 249 instrukcji).

248. Za nagrody nie mające charakteru stałego, a zatem nie przyjmowane do podstawy wymiaru renty, uważa się m.in. nagrody:

1) z okazji świąt i rocznic oraz dla jubilatów,

2) z tytułu współzawodnictwa międzyzakładowego (uchwała nr 107 Rady Ministrów z dnia 27 marca 1962 r. w sprawie składników funduszu płac, wynagrodzeń z funduszu zakładowego i z czystej nadwyżki spółdzielni oraz składników wynagrodzeń nie objętych funduszem płac w jednostkach na rozrachunku gospodarczym — Monitor Polski Nr 29, poz. 124),

3) z tytułu uruchomienia nowych produkcji, doskonalenia techniki i wprowadzania do przemysłu osiągnięć i techniki (uchwała nr 743 Rady Ministrów z dnia 17 listopada 1956 r. w sprawie nagradzania za uruchomienie nowych produkcji, doskonalenie techniki i wprowadzenie do przemysłu osiągnięć nauki i techniki — Monitor Polski Nr 105, poz. 1202),

4) z dodatkowego funduszu nagród w resorcie górnictwa i energetyki (zarządzenie nr 59 Ministra Górnictwa i Energetyki z dnia 20 kwietnia 1960 r. w sprawie dodatkowego funduszu nagród w resorcie górnictwa i energetyki),

5) za szczególne osiągnięcia powszechnej rewizji dokumentacji projektowo-kosztorsowej (uchwała nr 300 Rady Ministrów z dnia 27 sierpnia 1960 r. w sprawie nagród za szczególne osiągnięcia w akcji powszechnej rewizji założeń i dokumentacji projektowo-kosztorsowej inwestycji planu 5-letniego na lata 1961—65),

6) z funduszu przyznanego przez Ministra Handlu Zagranicznego za wyniki eksportowe (uchwała nr 107 Komitetu Ekonomicznego Rady Ministrów z dnia 16 marca 1963 r. w sprawie funduszu aktywizacji eksportu),

7) za usprawnienie rachunków kosztów (uchwała nr 483 Rady Ministrów z dnia 14 grudnia 1959 r. w sprawie podjęcia prac zmierzających do usprawnienia rachunków i kosztów w przemyśle),

8) z funduszu nagród dyrektora zjednoczenia przemysłowego (uchwała nr 207 Prezydium Rządu z dnia 17 marca 1951 r. w sprawie finansowania wydatków na współzawodnictwo, nagrody indywidualne, wynagrodzenia za prace zlecone i udział w komisjach oraz popieranie ruchu racjonalizatorskiego — Monitor Polski Nr 25, poz. 320),

9) z tytułu zdania przez kierowców opon nadających się do użycia w trakcji konnej lub do bieźnikowania (uchwała nr 239 Rady Ministrów z dnia 9 czerwca 1959 r. w sprawie premiowania kierowców za zdanie opon nadających się do użycia w trakcji konnej lub do bieźnikowania — Monitor Polski Nr 56, poz. 270),

10) dla pracowników dyrekcji budowy osiedli robotniczych — DBOR — (§ 27 ust. 3 zarządzenia nr 141 Prezesa Rady Ministrów z dnia 12 lipca 1958 r. w sprawie organizacji i uprawnień służby inwestycyjnej w państwowych jednostkach organizacyjnych — w brzmieniu nadanym zarządzeniem nr 102 z dnia 1 lipca 1960 r. — Monitor Polski Nr 55, poz. 264).

249. Nie przyjmuje się do obliczenia podstawy wymiaru renty:

1) wartości środków ochronnych, przydzielanych na podstawie przepisów o bezpieczeństwie i higienie pracy (jak odzież ochronnej, środków odżywczych wydawanych pracownikom do spożycia na miejscu itp.),

2) wartości ubrania roboczego,

3) ryczałtu pieniężnego wypłacanego na pranie odzieży ochronnej,

4) korzyści materialnych zapewnionych pracownikom w układzie zbiorowym pracy lub w indywidualnej umowie, a polegających w szczególności na uprawnieniu do:

a) nieodpłatnego lub częściowo odpłatnego korzystania z biletów teatralnych lub kinowych, energii elektrycznej lub gazu, przejazdów uspołecznionymi środkami lokomocji itp.,

b) zakupywania po cenach niższych niż wolnorynkowe pewnych artykułów (np. płodów rolnych i ryb w PGR).

Do § 8.

250. Wartość wynagrodzenia w naturze oblicza się według równowartości określonej w układach zbiorowych pracy lub w przepisach resortowych, a w braku

takich unormowań według zasad określonych w zarządzeniu Ministra Finansów z dnia 4 marca 1953 r. w sprawie szacowania norm oraz ustalania ryczałtów wartości pieniężnej świadczeń w naturze dla celów podatku od wynagrodzeń (Monitor Polski z 1953 r. Nr A-28, poz. 339, z 1955 r. Nr 13, poz. 135, z 1958 r. Nr 94, poz. 515 i z 1963 r. Nr 31, poz. 161).

251. Wartość wynagrodzeń w naturze, których sposób obliczania nie jest unormowany w przepisach, o których mowa w ust. 250 instrukcji, ustala się według cen obowiązujących w handlu uspołecznionym w dniu wydania świadczenia.

Do § 9 ust. 2.

252. W razie różnicy pomiędzy zarobkami wykazanymi dla celów rentowych przez nieuspołeczniony zakład pracy a zarobkami, od których były obliczane składki na ubezpieczenie społeczne, do podstawy wymiaru renty przyjmuje się zarobki, które stanowiły podstawę wymiaru składek.

253. Za podstawę wymiaru renty pracowników domowych oraz dozorców domowych zatrudnionych w nieruchomościach pozostających we władaniu prywatnym, za których opłacane są składki ryczałtowe, przyjmuje się zarobek w gotówce i w naturze podany w zaświadczeniu pracodawcy nie więcej jednak niż:

1) najwyższą kwotę, która nie podlega podatkowi od wynagrodzeń, jeżeli od zarobku pracownika nie był płacony taki podatek,

2) kwotę stanowiącą podstawę wymiaru podatku od wynagrodzeń (stwierdzoną przez wydział finansowy), jeżeli od zarobku pracownika był opłacany taki podatek.

CZĘŚĆ V.

ZAWIESZANIE RENT

Do § 2 ust. 1 pkt 3.

254. Przy ocenie prawa do pobierania renty traktuje się na równi rencistę będącego właścicielem gospodarstwa rolnego z jego posiadaczem lub użytkownikiem; nie ma przy tym znaczenia okoliczność, czy właściciel lub posiadacz sam użytkuje całe gospodarstwo rolne, czy też wdzierżawia je całe lub jego część innej osobie.

255. Pojęcia „właściciel”, „posiadacz” i „użytkownik” ocenia się w oparciu o przepisy prawa rzeczowego.

256. Dochód z tytułu dzierżawy traktuje się nie jako dochód z tytułu użytkowania gospodarstwa (§ 2 ust. 1 pkt 3), ale jako dochód z innych źródeł (§ 2 ust. 1 pkt 7).

257. Całkowite lub częściowe zwolnienie gospodarstwa rolnego od podatku gruntowego nie ma wpływu na ocenę prawa do pobierania renty.

Przyznanie bowiem ulgi podatkowej nie jest równoznaczne z obniżeniem przychodu szacunkowego gospodarstwa, podczas gdy w świetle § 2 ust. 1 pkt 3 zawieszenie prawa do renty zależne jest wyłącznie od wysokości tego przychodu.

258. W przypadku, gdy gospodarstwo rolne stanowi współwłasność małżonków, którzy prowadzą na nim wspólne gospodarstwo domowe, przy ocenie prawa do pobierania renty bierze się pod uwagę:

1) połowę przychodu szacunkowego gospodarstwa, jako miernik dochodu z tytułu posiadania tego gospodarstwa, albo

2) przychód z tej części gospodarstwa, która została ustalona jako udział rencisty we własności, jeżeli jest on wyższy od kwoty przychodu, o której mowa w pkt 1; w przypadku wspólności ustawowej udział we własności każdego z małżonków stanowi zawsze połowę.

259. W przypadku, gdy gospodarstwo rolne stanowiące jeden przedmiot podatkowy jest własnością lub pozostaje w posiadaniu albo użytkowaniu kilku osób nie prowadzących wspólnego gospodarstwa domowego, przy ocenie prawa do pobierania renty bierze się pod uwagę wysokość przychodu szacunkowego z tej części gospodarstwa:

1) której rencista jest właścicielem, lub

2) którą rencista faktycznie posiada, chociażby część stanowiąca jego własność była mniejsza od części będącej w jego posiadaniu.

260. Zmiana kwoty przychodu szacunkowego pociąga za sobą ponowną ocenę prawa do pobierania renty, przy czym:

1) wznowienie wypłaty zawieszony renty następuje od daty, od której właściwy organ ustalił nowy przychód szacunkowy, jednak za okres nie dłuższy, niż za 3 miesiące wstecz od dnia przedłożenia dowodu o zmniejszeniu kwoty przychodu szacunkowego,

2) zawieszenie prawa do renty lub zmniejszenie wypłaty następuje od najbliższego terminu płatności renty przypadającego po dacie, w której rencista został zawiadomiony o ustaleniu nowej (większej) wysokości przychodu szacunkowego.

261. Przy ocenie prawa do pobierania renty przez rencistę będącego członkiem rolniczej spółdzielni produkcyjnej:

1) dochody z działki przyzagrodowej użytkowanej przez członka spółdzielni traktuje się na równi z dochodami z gospodarstwa rolnego,

2) dochody z innych źródeł niż praca w spółdzielni (np. zatrudnienie poza spółdzielnią, prowadzenie rzemiosła itp.) traktuje się jako dochody mające wpływ na prawo do renty,

3) dochody z tytułu pracy w spółdzielni (bez względu na ich wysokość), traktuje się jako dochody nie powodujące zawieszenia prawa do renty, gdyż nie stanowią one zarobku z tytułu zatrudnienia, ani też nie podlegają opodatkowaniu.

Do § 2 ust. 1 pkt 4.

262. Za prace zlecne uważa się czynności wykonywane na podstawie umów zlecenia, choćby nawet wykonywane były w warunkach pewnego podporządkowania, jeżeli taki typ umów przewidują zarządzenia właściwych władz.

Na podstawie umów zlecenia wykonywane są między innymi:

1) czynności obsługowe woźnych, sprzątaczek, gońców i kucharek (zarządzenie Ministra Finansów z dnia 4 lipca 1955 r. w sprawie zasad wynagradzania osób zatrudnionych przy czynnościach obsługowych prezydium gromadzkiej rady narodowej — Monitor Polski Nr 120, poz. 1586):

a) w biurach gromadzkiej rady narodowej — bez względu na wymiar czasu pracy, oraz

b) w przedszkolach, szkołach, świetlicach, bibliotekach i żłobkach utrzymywanych z budżetu gromad, jeżeli praca wykonywana jest w niepełnym wymiarze godzin,

2) czynności przy prowadzeniu pracowniczych kas zapomogowo-pożyczkowych, liczących nie więcej niż 900 członków (pismo Ministerstwa Finansów nr BA/4364/4621/59 z dnia 19 grudnia 1959 r.),

3) czynności przy dodatkowym paleniu w piecach i urządzeniach CO przez woźnych, sprzątaczkę i dozorców domowych.

263. Przy ustalaniu wysokości dochodu z tytułu prac zleconych wykonywanych przez okres:

1) nie dłuższy niż jeden miesiąc — za dochód osiągnięty w tym miesiącu przyjmuje się wynagrodzenie za wykonaną pracę,

2) dłuższy niż jeden miesiąc — za dochód przyjmuje się przeciętny dochód miesięczny z całego okresu pracy, licząc od miesiąca, w którym zawarto umowę (lub podjęto pracę, jeżeli jej podjęcie nastąpiło później), do miesiąca ukończenia pracy; przeciętny dochód miesięczny oblicza się, dzieląc pełną kwotę wynagrodzenia przez liczbę miesięcy kalendarzowych, objętych okresem wykonywania pracy, przy czym kwoty wypłacanych zaliczek wlicza się do sumy wynagrodzenia.

264. Przy równoczesnym wykonywaniu przez rencistę w tym samym zakładzie pracy czynności na podstawie umowy o pracę z zarobkiem nie przekraczającym 500 zł i na podstawie umowy zlecenia z zarobkiem do 750 zł prawo do renty nie ulega zawieszeniu tylko wówczas, jeżeli charakter wykonywanych czynności jest całkowicie odmienny i jeżeli czynności wykonywane na podstawie umowy zlecenia nie wchodzą w zakres obowiązków związanych ze stanowiskiem służbowym ustalonym w umowie o pracę.

Wg bowiem art. 7 ustawy z dnia 28 grudnia 1957 r. o dostawach, robotach i usługach na rzecz jednostek państwowych (Dz. U. z 1958 r. Nr 3, poz. 7) nie mogą być udzielane własnemu pracownikowi zamówienia na usługi (umowy zlecenia), które wchodzą w zakres zwykłych jego obowiązków służbowych.

Do § 2 ust. 1 pkt 5.

265. Wynagrodzenie za czynności biegłego w postępowaniu sądowym, administracyjnym, podatkowym itp. uważa się za dochód w rozumieniu § 2 ust. 1 pkt 5.

266. Przy ocenie prawa do pobierania renty przez rencistę wykonującego na podstawie umowy agencyjnej lub umowy zlecenia czynności agenta PZU, za dochód przyjmuje się wynagrodzenie miesięczne zmniejszone o 25%, tj. o wysokość kosztów poniesionych dla uzyskania tego wynagrodzenia; kwota ta stanowi podstawę opodatkowania (zarządzenie Ministra Finansów z dnia 8 czerwca 1960 r. w sprawie określenia niektórych przychodów, podlegających opodatkowaniu według przepisów o podatku od wynagrodzeń oraz podlegających opodatkowaniu według przepisów o podatku obrotowym — Monitor Polski Nr 52, poz. 250).

Do § 2 ust. 1 pkt 6.

267. Honoraria autorskie za prace wydawnicze nie powodują zawieszenia prawa do renty niezależnie od ich wysokości oraz formy opublikowania tych prac (książka, artykuł itp.).

Do § 2 ust. 1 pkt 7.

268. Z dochodów, o których mowa w § 2 ust. 1 pkt 7, zawieszenia prawa do renty nie powodują m.in.:

1) dochód z tytułu wynajmu lokali lub nieruchomości, wynoszący mniej niż 500 zł miesięcznie, przy czym za dochód taki przyjmuje się kwotę, która stanowi podstawę do obliczenia podatku dochodowego tj. różnicę pomiędzy sumą przychodów a kosztami ich uzyskania,

2) dochód z tytułu wynajmu lokali użytkowych jednostkom gospodarki uspołecznionej, wynoszący mniej niż 500 zł miesięcznie (1.500 zł kwartalnie lub 6.000 zł rocznie), przy czym za dochód taki przyjmuje się kwotę stanowiącą podstawę wymiaru podatku dochodowego, którą rencista ma prawo podjąć z odrębnego rachunku w PKO lub w spółdzielni oszczędnościowo-pożyczkowej (por. rozporządzenie Ministrów: Gospodarki Komunalnej i Finansów z dnia 1 lipca 1960 r. w sprawie opłacania w niektórych przypadkach w formie bezgotówkowej czynszu za najem lokali użytkowych — Dz. U. nr 37, poz. 215 oraz okólnik nr PO.12/60 Ministerstwa Finansów z dnia 29 października 1960 r. w sprawie opodatkowania podatkiem dochodowym przychodów, osiągniętych z wynajmu lokali użytkowych — Dz. Urz. Min. Finansów nr 13, poz. 28),

3) stypendium oraz wynagrodzenie z tytułu praktyk wakacyjnych studentów szkół wyższych oraz uczniów szkół zawodowych i wynagrodzenie ryczałtowe z tytułu praktyki studentów VI roku akademii medycznych jako zwolnione od podatku od wynagrodzeń,

4) wynagrodzenie za udział w posiedzeniach:

a) związanych z wykonywaniem obowiązków społecznych lub obywatelskich,

b) komisji organów administracji państwowej, zakładów i instytucji państwowych oraz podmiotów gospodarki uspołecznionej,

c) zarządów rad, komitetów nadzorczych i komisji rewizyjnych osób prawnych będących podmiotami gospodarki uspołecznionej

— jako zwolnione od podatku od wynagrodzeń (rozporządzenie Ministra Finansów z dnia 5 stycznia 1953 r. w sprawie obniżenia skal podatkowych w podatku od wynagrodzeń — Dz. U. Nr 1, poz. 1 z późniejszymi zmianami),

5) odprawy wypłacane nauczycielom (art. 43 ustawy z dnia 26 kwietnia 1956 r. o prawach i obowiązkach nauczycieli — Dz. U. Nr 12, poz. 63),

6) kwoty wypłacane członkom spółdzielni pracy z czystej nadwyżki rocznej do wysokości 25% wynagrodzenia rocznego członka spółdzielni pracy, jako zwolnione od podatku od wynagrodzeń (art. 5 ust. 1 pkt 21 ustawy z dnia 4 lutego 1949 r. o podatku od wynagrodzeń, w brzmieniu ustalonym ustawą z dnia

31 stycznia 1959 r. o zmianie ustawy o podatku od wynagrodzeń — Dz. U. z 1959 r. Nr 11, poz. 60).

Do § 2 ust. 2.

269. Przepisy § 2 ust. 2 mają zastosowanie do zarobków z tytułu zatrudnienia, a przepisy § 2 ust. 1 — do wszystkich dochodów z tytułów innych niż zatrudnienie.

270. Za zatrudnienie wykonywane:

1) dorywczo — uważa się zatrudnienie wykonywane w tym samym zakładzie pracy przez okres krótszy niż jeden miesiąc,

2) w niepełnym wymiarze godzin — uważa się zatrudnienie wykonywane stale w wymiarze godzin mniejszym od obowiązującego w danym zawodzie.

271. Osiągany przez rencistę zarobek w kwocie równej 500 zł miesięcznie nie powoduje zawieszenia prawa do renty.

272. Przy ustalaniu wysokości zarobków rencisty pozostającego w zatrudnieniu:

1) uwzględnia się te same składniki, które przyjmuje się do podstawy wymiaru renty,

2) wysokość zarobku ustala się za okresy zatrudnienia objęte danym miesiącem kalendarzowym, oddzielnie za każdy miesiąc, z tym jednak, że dodatki do zarobku wlicza się do zarobków za ten miesiąc, w którym zostały wypłacone.

273. Renta przyznana z tytułu ostatniego zatrudnienia wykonywanego w niepełnym wymiarze godzin z zarobkiem niższym niż 500 zł miesięcznie nie ulega zawieszeniu w razie wykonywania zatrudnienia, z zarobkiem nie wyższym niż 500 zł.

274. Przy ocenie prawa do pobierania renty przez rencistę zatrudnionego na podstawie umowy o pracę w dwu lub więcej zakładach pracy, w każdym w niepełnym wymiarze godzin, z zarobkiem nie wyższym niż 500 zł miesięcznie, bierze się pod uwagę łączny czas pracy oraz łączny zarobek osiągnięty ze wszystkich jednoczesnych zatrudnień.

275. Zawieszenie prawa do renty z powodu wykonywania zatrudnienia trwa również przez okres pobierania zasiłków z ubezpieczenia na wypadek choroby i macierzyństwa, gdyż okresy pobierania zasiłków chorobowych są uważane za okresy zatrudnienia (art. 7 ust. 1 dekretu o p.z.e.).

276. Rencistce zatrudnionej w charakterze pomocnicy domowej i nie mieszkającej z pracodawcą (dochodzącej) nie zawiesza się prawa do renty, jeżeli z zaświadczenia pracodawcy potwierdzonego przez organ ZUS właściwy do wymiaru składek ubezpieczeniowych wynika, że zatrudnienie wykonywane jest w niepełnym wymiarze godzin lub dorywczo z łącznym zarobkiem w gotówce i w naturze nie przekraczającym 500 zł miesięcznie.

277. Rencistce, uprawnionej do renty z tytułu zatrudnienia w charakterze pomocnicy domowej, która mieszka nadal u pracodawcy:

1) nie zawiesza się prawa do renty inwalidzkiej I lub II grupy inwalidów oraz renty starczej, jeżeli pracodawca i rencista złożą pisemne oświadczenie, że nie jest ona zatrudniona, lub że zatrudnienie wykonywane jest w niepełnym wymiarze godzin z łącznym zarobkiem w gotówce i w naturze nie przekraczającym 500 zł,

2) zawiesza się prawo do renty inwalidzkiej i do renty rodzinnej — jeżeli zaliczona została do III grupy inwalidów niezależnie od tego, czy pracodawca i rencista złożą oświadczenie, o którym mowa w pkt 1. Pracownica domowa zaliczona do III grupy inwalidów jest bowiem tylko częściowo niezdolna do wykonywania zatrudnienia i jeżeli zamieszkuje nadal u pracodawcy, to zachodzi domniemanie, że pracuje nadal w pełnym wymiarze godzin.

Zasady powyższe stosuje się również do rencistki podejmującej po przyznaniu renty zatrudnienie w charakterze pomocnicy domowej u innych pracodawców, u których zamieszkuje.

Do § 4.

278. Przepis § 4 dotyczy rencistów uprawnionych do renty starczej lub inwalidzkiej przyznanej z tytułu pracy zarówno nauczycielskiej jak i innej, zatrudnio-

nych po przyznaniu renty w charakterze nauczycieli (ust. 26 instrukcji).

Przepis § 4 nie dotyczy rencistów uprawnionych do renty z tytułu pracy nauczycielskiej, którzy po przyznaniu renty wykonują inne zatrudnienie; w takich przypadkach przy ocenie prawa do pobierania renty stosuje się przepisy § 2 ust. 2.

Do § 5 ust. 1.

279. Prawo do renty inwalidzkiej inwalidy I grupy ulega zawieszeniu w razie posiadania przez niego całości lub części przedsiębiorstwa przemysłowego lub handlowego.

280. W przypadku zmniejszenia renty inwalidzie I grupy dodatki do renty wypłaca się w pełnej wysokości.

281. W razie posiadania zarobków lub dochodów powodujących zawieszenie prawa do renty tylko przez jednego z członków rodziny uprawnionych do renty rodzinnej, zawieszeniu ulega tylko część renty rodzinnej, przysługującej temu członkowi rodziny. Dla pozostałych członków rodziny uprawnionych do renty oblicza się nową wysokość renty rodzinnej, odpowiadającą ich liczbie.

Zasadę powyższą stosuje się również wówczas, jeżeli rencista posiadający dochody lub zarobki jest inwalidą I grupy.

Do § 6.

282. Za zatrudnienie w zakładach społecznych służby zdrowia uważa się zatrudnienie w zakładach i urządzeniach utrzymywanych przez Państwo, przeznaczonych do niesienia pomocy leczniczej albo do zapobiegania chorobom lub ich zwalczania (art. 1 ustawy z dnia 28 października 1948 r. o zakładach społecznych służby zdrowia i planowej gospodarce w służbie zdrowia — Dz. U. Nr 55, poz. 434 z późniejszymi zmianami).

Są to w szczególności przychodnie, poradnie, ośrodki zdrowia, stałe punkty zdrowia, zakłady leczniczo-zapobiegawcze przy zakładach pracy, stacje pogotowia ratunkowego, szpitale, kliniki akademii medycznych, działy kliniczne w instytutach naukowych, sanatoria, pół-sanatoria, domy małych dzieci, stacje sanitarno-epidemiologiczne, kolumny sanitarne, apteki, punkty rozdawnictwa leków, stacje krwiodawców, protezownie dentystyczne, ambulatoria ruchome, ambulatoria lekarsko-dentystyczne, zakłady fizykoterapii, pracownie radiologiczne, elektrokardiologiczne, chemiczno-bakteriologiczne, izby porodowe, prewentoria, domy zdrowia oraz żłobki.

283. Na równi z zatrudnieniem w zakładach społecznych służby zdrowia traktuje się — w zakresie zawieszenia prawa do rent — zatrudnienie fachowych pracowników służby zdrowia:

1) w zakładach pomocy społecznej,

2) w domach Funduszu Wczasów Pracowniczych, jeżeli przy wykonywaniu tego zatrudnienia mają nadane przez wydziały zdrowia i opieki społecznej prezydiów rad narodowych uprawnienia, przysługujące pracownikom zakładów społecznych służby zdrowia (prawo zapisywania bezpłatnych lub po niższej cenie leków, prawo kierowania do szpitali na bezpłatne leczenie itp.).

284. Nie są zakładami społecznymi służby zdrowia:

1) organa administracji państwowej, jak wydziały i oddziały zdrowia i opieki społecznej prezydiów rad narodowych i państwowe inspektoraty sanitarne,

2) zakłady naukowe i szkoły medyczne, jak akademie medyczne, instytuty doskonalenia kadr lekarskich, instytuty naukowe, szkoły pielęgniarstwa i inne,

3) zarządy przedsiębiorstw uzdrowiskowych oraz przedsiębiorstwa i zarządy aptek,

4) zakłady lecznicze (przychodnie, ambulatoria, poradnie itp.), prowadzone w formie spółdzielni lub przez spółdzielnie lekarzy.

285. Użyte w zarządzeniu Ministra Pracy i Opieki Społecznej z dnia 20 czerwca 1958 r. w sprawie wypłaty rent fachowym pracownikom służby zdrowia (Monitor Polski Nr 49, poz. 289) terminy:

1) lekarze — obejmują również lekarzy dentystów,

2) pielęgniarki — obejmują również instruktorki pielęgniarstwa, zatrudnione w wojewódzkich stacjach sa-

nitarno-epidemiologicznych, nie obejmują natomiast pielęgniarek młodszych oraz przyuczonych,

3) felczy — obejmują również starszych felczy,

4) laboranci medyczni — nie obejmują przyuczonych laborantów medycznych.

286. Przy ocenie charakteru fachowego pracownika służby zdrowia oraz wymiaru jego zatrudnienia miarodajne jest zaświadczenie właściwej komórki kadrowej.

287. Za zatrudnionych w pełnym wymiarze godzin w zakładach społecznych służby zdrowia uważa się również lekarzy odbywających specjalizację w społecznych zakładach służby zdrowia i otrzymujących z tego tytułu stypendia w wysokości i na warunkach określonych w uchwale nr 113 Rady Ministrów z dnia 24 marca 1959 r. w sprawie stypendiów specjalizacyjnych dla lekarzy odbywających specjalizację (Monitor Polski Nr 29, poz. 133).

Do § 8.

288. Przeniesienie własności przedsiębiorstwa przemysłowego lub handlowego albo gospodarstwa rolnego w warunkach określonych w ust. 2 na inną osobę, niż na małżonka, nie powoduje skutków, o których mowa w tym przepisie.

Do § 9.

289. W razie zbiegu zarobku z tytułu zatrudnienia z dochodem uzyskiwanym z innego źródła niż zatrudnienie prawo do renty nie ulega zawieszeniu, jeżeli ani wysokość zarobku ani rodzaj i wysokość dochodu wzięte oddzielnie nie uzasadniają zawieszenia prawa do renty.

290. W razie jednoczesnego uzyskiwania zarobków lub dochodów z tych samych rodzajów źródeł (np. z dwóch lub więcej zatrudnień, z wykonywania co najmniej dwóch różnych prac zleconych) prawo do renty nie ulega zawieszeniu, jeżeli suma zarobków lub suma dochodów uzyskanych z tych tytułów w jednym miesiącu nie przekracza kwoty powodującej zawieszenie prawa do renty.

291. Przy ocenie prawa do pobierania renty przez nauczycieli i fachowych pracowników służby zdrowia, wykonujących zatrudnienie inne niż wymienione w § 4 lub 6 albo posiadających dochody z innych źródeł niż zatrudnienie, stosuje się ogólne zasady zawieszania rent.

Do § 12.

292. Inwalidzką rentę wyrównawczą wraz z przysługującymi dodatkami wypłaca się w połowie, jeżeli pracownik uprawniony do tej renty poza zarobkiem z tytułu zatrudnienia osiąga również dochody określone w § 7 ust. 1.

293. Renciście pobierającemu inwalidzką rentę wyrównawczą, który przerwał wykonywanie zatrudnienia i nie ma prawa ani do wynagrodzenia ani do zasiłku chorobowego, wypłaca się od dnia ustania zatrudnienia rentę inwalidzką, z potrąceniem kwot wypłaconych z tytułu inwalidzkiej renty wyrównawczej.

294. Przez okres pobierania zasiłku chorobowego inwalidzką rentę wyrównawczą wypłaca się w tej samej wysokości, jaka była płacona w okresie pozostawania rencisty w ostatnim zatrudnieniu.

Do § 13.

295. Prawo do inwalidzkiej renty wyrównawczej ulega zawieszeniu, jeżeli:

1) przeciętny zarobek miesięczny z okresu zatrudnienia w ostatnich 6 miesiącach pobierania renty wynosi co najmniej 80% podstawy wymiaru renty inwalidzkiej — od najbliższego terminu płatności po tych 6 miesiącach (art. 39 ust. 5 dekretu o p.z.e.),

2) w okresie, na który była ustalona renta, rencista osiągnął w trzech kolejnych miesiącach zarobek w wysokości co najmniej 80% podstawy wymiaru renty — od najbliższego terminu płatności renty po upływie tych 3 miesięcy (§ 13 ust. 1),

3) na podstawie zaświadczenia zakładu pracy okazało się, że rencista osiągnął zarobki w wysokości co najmniej 80% podstawy wymiaru renty przez 4 lub więcej kolejnych miesięcy zatrudnienia — od terminu płat-

ności renty przypadającego w pierwszym miesiącu, w którym został osiągnięty taki zarobek (§ 16 ust. 2),

4) rencista osiągnął w czasie pobierania renty dochody z innych źródeł powodujące zawieszenie prawa do renty (art. 39 ust. 6 dekretu o p.z.e.) — od najbliższego terminu płatności renty przypadającej po miesiącu, w którym został osiągnięty taki dochód (§ 16 ust. 1).

296. Jeżeli rencista nie przedłoży w terminie zaświadczenia zakładu pracy o wysokości zarobków za ostatnie 6 miesięcy pobierania renty (§ 12 ust. 3) — rentę wstrzymuje się od najbliższego terminu płatności po tych 6 miesiącach (§ 16 ust. 1).

Do § 16 ust. 1.

297. Jeżeli okolicznością powodującą zawieszenie prawa do renty jest:

1) osiągnięcie dochodu lub zarobku z tytułu wykonywania zatrudnienia (§ 2 ust. 2) lub innych czynności (§ 2 ust. 1 pkt 2, 4, 5 i 7) przyjmuje się, że okoliczność ta występuje z końcem miesiąca kalendarzowego, w którym rencista osiągnął ten dochód lub zarobek, zawieszenie więc prawa do renty następuje od najbliższego terminu płatności tej renty w następnym miesiącu,

2) osiągnięcie dochodu z takiego źródła jak: zakład przemysłowy (§ 2 ust. 1 pkt 1), gospodarstwo rolne

(§ 2 ust. 1 pkt 3) albo przedsiębiorstwo handlowe lub przemysłowe (§ 8 ust. 1) — zawieszenie prawa do renty następuje od najbliższego terminu płatności po dniu, w którym rencista stał się właścicielem, posiadaczem lub użytkownikiem tego źródła dochodu.

298. Przywrócenie prawa do renty następuje z dniem ustania okoliczności, które spowodowały zawieszenie prawa do renty, a więc z dniem ustania zatrudnienia lub z dniem utraty źródła dochodów, jednak za okres nie dłuższy niż 3 miesiące wstecz od daty zgłoszenia wniosku o przywrócenie prawa.

299. Inwalidzką rentę wyrównawczą, do której prawo zostało przywrócone, wypłaca się za okres nie dłuższy niż 3 miesiące wstecz od dnia zgłoszenia wniosku o przywrócenie prawa, nie licząc miesięcy, o których mowa w § 12 ust. 1. Jeżeli więc okres zawarty pomiędzy ostatnim dniem trzeciego miesiąca, z którego przyjęto zarobek do obliczenia przeciętnego miesięcznego zarobku, a datą zgłoszenia wniosku o przywrócenie wynosi:

1) nie więcej niż 3 miesiące — rentę wypłaca się od dnia przywrócenia prawa do renty,

2) więcej niż 3 miesiące — rentę wypłaca się za okres tylko 3 miesiące wstecz od dnia zgłoszenia wniosku o przywrócenie prawa.

Wydawnictwo Związkowe CRZZ — Warszawa, ul. Kopernika 36/40

WARUNKI PRENUMERATY:

Prenumeratę na kraj przyjmują urzędy pocztowe, listonosze oraz Oddziały i Delegatury „Ruch”. Można również dokonywać wpłat na konto PKO Nr 1-6-100020 — Centrala Kolportażu Prasy i Wydawnictw „Ruch” Warszawa, ul. Wronia 23. Prenumeraty przyjmowane są do 5 dnia miesiąca poprzedzającego okres prenumeraty;

Cena prenumeraty: kwartalnie — zł 10.—, półrocznie — zł 20.—, rocznie — zł 40.—

Prenumeratę na zagranicę, która jest o 40% droższa — przyjmuje Biuro Kolportażu Wydawnictw Zagranicznych „Ruch” Warszawa, ul. Wronia 23, tel. 20-46-88, konto PKO Nr 1-6-100024.

Egzemplarze numerów zdezaktualizowanych można nabywać w Punkcie Wysyłkowym Prasy Archiwalnej „Ruch” Warszawa, ul. Srebrna 12, konto PKO Nr 114-6-700041 VII O/M Warszawa.

PRZYPOMINAMY

O ODNOWIENIU PRENUMERATY
CZASOPISM ZWIĄZKOWYCH
NA 1965 ROK

- PRZEGLĄD ZWIĄZKOWY
- RADA ROBOTNICZA
- BIULETYN CENTRALNEJ RADY
ZWIĄZKÓW ZAWODOWYCH
- BIULETYN BIURA HISTORYCZNEGO CRZZ
- KULTURA I ŻYCIE
- PRZYJACIEL PRZY PRACY
- DZIAŁKOWIEC

Wczesne zgłoszenie i opłacenie należności za prenumeratę na okres całoroczny zapewni regularne otrzymywanie czasopisma w ciągu całego roku. Prosimy o zwrócenie uwagi na to, że obecnie prenumerata na rok 1965 będzie przyjmowana najpóźniej

do dnia 5 grudnia 1964 roku

Należność trzeba wpłacić przed powyższym terminem do terenowych placówek PUPiK „Ruch” względnie na konto Centrali Kolportażu Prasy i Wydawnictw „Ruch” w Warszawie, ul. Wronia 23

PKO – WARSZAWA NR 1-6-100020

Prosimy pamiętać:

PRENUMERATA: wyłącznie „RUCH”
TERMIN: do dnia 5 grudnia 1964 r.